KOKOUSAIKA	Maanantai 22.5.2023 kello 17.00-18.00
KOKOUSPAIKKA	Konneveden kunnantalo, kunnanhallituksen kokoushuone
SAAPUVILLA OLLEET JÄSENET (ja merkintä siitä, kuka toimi puheenjohtajana)	JÄSENET / VARAJÄSENET Väisänen Simo, Teams x / Leskinen Jouko - Vihtonen Esa, pj. x / Siekkinen Sanna - Liimatainen Sanna, 2. vpj. x / Kytölä Pentti - Hänninen Mauri x / Häyrinen Anna - Kakko Matti - / Leppänen Arvo x Minkkinen Miia x / Hytönen Aki - Minkkinen Terhi, Teams x / Salonen Katri - Valtuuston pj. Puttonen Maritta x Valtuuston I vpj. Korhonen Eeva x Valtuuston II vpj. Karhunen Pekka x
MUUT SAAPUVILLA OLLEET (ja läsnäolon peruste)	Pasanen Mika, kunnanjohtaja, esittelijä x Lahti Eija, vs. kunnansihteeri, pöytäkirjanpitäjä x
ASIAT	§:t 61–66
PÖYTÄKIRJAN ALLEKIRJOITUS JA VARMENNUS	**Puheenjohtaja** Esa Vihtonen **Pöytäkirjanpitäjä** Eija Lahti
LAILLISUUS JA PÄÄTÖSVALTAISUUS SEKÄ PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS (tarkastuspaikka ja -aika sekä tarkastajien allekirjoitukset)	Kunnanhallitus totesi kokouksen laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi. **Pöytäkirjantarkastajien valinta** Pöytäkirjantarkastajiksi kunnanhallitus valitsi aakkosjärjestyksen mukaisesti Mauri Hännisen ja Arvo Leppäsen. **Tarkastusaika** Konnevedellä 22.5.2023 Mauri Hänninen / Arvo Leppänen
PÖYTÄKIRJA ON PIDETTY YLEISESTI NÄHTÄVÄNÄ	**Paikka ja pvm.** Konneveden kunnan verkkosivuilla 23.5.2023 lukien **Virka-asema** Vs. kunnansihteeri **Allekirjoitus** Eija Lahti

1. KUNNANTALON PITÄMINEN SULJETTUNA KESÄLLÄ 2023

Valmistelija: vs. kunnansihteeri Eija Lahti, p. 0400 143816

Kh. § 61

Kunnantaloa on pidetty kesälomakautena suljettuna. Järjestelyllä pyritään keskittämään kesälomien käyttöä ja helpottamaan niihin liittyviä sijaisjärjestelyjä.

Sulkuaikana kunnantalon palveluja on kuitenkin saatavissa rajoitetusti ja kunnantalolla työskentelee tarpeellinen määrä henkilöstöä välttämättömien palvelujen turvaamiseksi.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus päättää, että kunnantalo pidetään suljettuna 26.6.-30.7.2023.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

2. KONNEVEDEN KOULULAITOKSEN JA KANSALAISOPISTON YHTEISEN MUSIIKIN LEHTORIN VIRAN LAKKAUTTAMINEN, PÄÄTOIMISEN MUSIIKIN JA ÄIDINKIELEN TUNTIOPETTAJAN VIRAN PERUSTAMINEN SEKÄ TÄYTTÖLUVAN HAKEMINEN KYSEISEEN VIRKAAN

Valmistelijat: sivistystoimenjohtaja Kati Laine-Rissanen, puh. 040 821 7006 ja Lapunmäen yhtenäiskoulun ja lukion rehtori Anna-Maria Nurmi, puh. 040 579 3967

Sivistyslautakunta 15.5.2023 § 60

Konneveden koululaitoksessa ja Hankasalmen kansalaisopistossa on ollut yhteinen musiikin lehtorin virka. Viran opetustunnit on täytetty lukuvuosittain ensin koulun tarpeet huomioiden, jonka jälkeen opetusvelvollisuuteen jäävät tunnit on täytetty Hankasalmen kansalaisopiston tunneilla. Usein kansalaisopistolla on ollut tarve isommalle tuntimäärälle kyseiselle musiikinopettajalle, jolloin viran opetusvelvollisuuden yli menevät opetustunnit on maksettu ylituntipalkkiona. Tämä on taloudellisesti epäedullinen vaihtoehto.

Kyseisen viran osalta opetustuntien sisältö on muuttunut vuosien varrella siten, että perusopetuksen ja lukion musiikinopetuksen lisäksi viranhaltija on opettanut myös äidinkieltä Lapunmäen yhtenäiskoulussa.

Hankasalmen kansalaisopiston rehtori, Lapunmäen yhtenäiskoulun ja lukion rehtori sekä sivistystoimenjohtaja ovat neuvotelleet viran mahdollisesta lakkauttamisesta 5.5.2023. Molempien kuntien näkökulmasta yhteinen musiikin lehtorin virka ei tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa eikä oppilasennusteiden valossa ole järkevin tapa hoitaa kyseistä opetusta.

Konneveden tarpeiden näkökulmasta opetus olisi järkevintä hoitaa päätoimisella musiikin ja äidinkielen tuntiopettajan viralla. Päätoiminen tuntiopettajan virka antaa enemmän mahdollisuuksia vuosittaisten opetustuntimäärien vaihteluille, mutta takaa kuitenkin viranhaltijalle vähintään päätoimisuuteen edellyttävät 16 opetustuntia.

Ehdotus: Sivistystoimenjohtaja:

Sivistyslautakunta esittää kunnanhallitukselle, että

1.Konneveden koululaitoksen ja Hankasalmen kansalaisopiston yhteinen musiikin lehtorin virka lakkautetaan 1.8.2023 alkaen.
2.Konneveden sivistystoimeen perustetaan päätoiminen musiikin ja äidinkielen tuntiopettajan virka 1.8.2023 alkaen.
3.Kunnanhallitus myöntää täyttää päätoiminen musiikin ja äidinkielen tuntiopettajan virka toistaiseksi 1.8.2023 alkaen.

Päätös: Hyväksyttiin 1–3.

_____

Kh. § 62

Kunnanjohtajan ehdotus

1.Konneveden koululaitoksen ja Hankasalmen kansalaisopiston yhteinen musiikin lehtorin virka lakkautetaan 1.8.2023 alkaen.
2.Konneveden sivistystoimeen perustetaan päätoiminen musiikin ja äidinkielen tuntiopettajan virka 1.8.2023 alkaen.
3.Kunnanhallitus myöntää luvan täyttää päätoiminen musiikin ja äidinkielen tuntiopettajan virka toistaiseksi 1.8.2023 alkaen.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

3. SATEENKAAREN KOULUN KUNTAYHTYMÄN TILINPÄÄTÖS VUODELTA 2022

Valmistelija: vs. kunnansihteeri Eija Lahti, p. 0400 143816

Kh. § 63
Liitteet 1–4

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä on toimittanut jäsenkunnilleen tilinpäätöstiedot vuodelta 2022.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä on perustettu 18.10.2022. Kuntayhtymän johtaja on valittu 1.11.2022, joka oli ainoa työntekijä vuonna 2022.

Kuntayhtymän ainoa toimintatuotto oli Vaalijalan kuntayhtymän myöntämä 375.000 euron avustus toiminnan käynnistämiseen ja ainoa toimintakulu oli pankkipalveluiden kulu 2,06 euroa. Tilikauden tulos, avustuksesta johtuen oli 374.997,94 ylijäämäinen.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus päättää esittää valtuustolle, että valtuusto hyväksyy Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tilinpäätöksen ja myöntää vastuuvapauden tilivelvollisille.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

4. JÄTEPOLIITTINEN OHJELMA VUOTEEN 2030

Valmistelija: vs. kunnansihteeri Eija Lahti, p. 0400 143816

Kh. § 64
Liitteet 5–7

Jätepoliittisessa ohjelmassa kunnat asettavat yhdessä tahtotilan vastuulleen kuuluvan jätehuollon kehittämiselle ja kiertotalouden edistämiselle alueellaan. Savo-Pielisen jätelautakunta valmisteli uuden ohjelman yhteistyössä kuntien ja Jätekukon kanssa. Ohjelmaa varten selvitettiin myös kuntalaisten ja yhteistyötahojen näkemyksiä jätehuollon kehittämisen suuntaviivoista ja painopisteistä. Päätöksenteko ohjelmasta kuuluu kunnille.

Jätehuoltopolitiikka määritelty yhteiseksi ohjelmaksi on tärkeää, koska jätehuollon toteutus on siirretty alueella 15 kunnan yhteiselle organisaatiolle. Ohjelman avulla jätehuoltoa voidaan kehittää suunnitelmallisesti ja yhtenäisin periaattein koko toimialueella. Lisäksi kunnat sitoutuvat toteuttamaan kiertotaloutta omassa toiminnassaan ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ohjelma on kunnille myös tärkeä väline kunnallisen jäteyhtiön, Jätekukon, omistajaohjaukseen.

Uusi jätepoliittinen ohjelma toimii jätehuollon suunnannäyttäjänä vuoteen 2030 saakka. Ohjelman visiona on, että" arjen *kiertotalous toteutuu alueella ympäristöä kunnioittaen yhteistyön ja asukkaiden tarpeita palvelevan jätehuollon voimalla*". Visiota tukemaan asetettu tavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä, joita toimialueen kunnat, Jätekukko ja jätelautakunta toteuttavat.

Jätelautakunta pyytää valtuustoa hyväksymään jätepoliittisen ohjelman vuoteen 2030 31.8.2023 mennessä.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus päättää esittää valtuustolle, että valtuusto hyväksyy jätepoliittisen ohjelman vuoteen 2030.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

5. HALLINTOPALVELUSIHTEERIN TEHTÄVÄN MUUTTAMINEN SUUNNITTELIJAN VIRAKSI

Valmistelija: kunnansihteeri Jouko Hyppönen, p. 0400 500 231

Kh 24.4.2023
§ 54

Palvelusihteeri Eeva Masalin jää eläkkeelle 1.8.2023 lukien. Hänen tehtävistään osa on tarkoitus siirtää sivistystoimelle ja ympäristötoimelle ja osa on tarkoitus sisällyttää mahdollisesti perustettavan tehtävän tehtävänkuvaan. Lisäksi uuteen tehtävään on suunniteltu muun muassa tiedonhallintaan, ohjausprosesseihin ja asiakirjahallintaan liittyviä suunnittelu- ja kehittämistehtäviä, arkistointitehtäviä sekä tiedonohjausjärjestelmän ja asianhallintajärjestelmän pääkäyttäjän tehtävät. Myös dokumenttien ja ohjeiden laatiminen ja päivittäminen sekä keskushallinnon yleiset toimistotehtävät olisi luontevaan sisällyttää mahdollisesti perustettavaan tehtävään.

Hallintosäännön 5 §:n mukaan pysyväisluonteisen tehtävän perustaminen kuuluu kunnanhallituksen toimivaltaan.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus perustaa kuntaan hallintopalvelusihteerin tehtävän.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Kh. § 65

Kunnanhallitus päätti perustaa hallintopalvelusihteerin tehtävän kokouksessaan 24.4.2023. Tehtävänkuvaa on tarpeen laajentaa, koska TE-palvelut siirretään valtiolta kunnille. TE-palvelujen siirto kuntiin tapahtuu alkaen 1.1.2025. Kyseessä on mittava tehtävien siirto valtiolta kunnille, joka edellyttää valmistelua ja suunnittelua perustettavan pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen jäsenkuntien kanssa. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Työllisyyteen liittyvissä tehtävissä käytetään julkista valtaa. Hallintopalvelusihteerin tehtävä ei vastaa tehtävän laajennettua vaativuutta ja julkisen vallan osittainenkin käyttäminen edellyttää viran perustamisen.

Hallintosäännön 5 §:n mukaan viran perustaminen kuuluu kunnanhallituksen toimivaltaan.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus perustaa kuntaan suunnittelijan viran.

Kunnanjohtajan muutettu päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää muuttaa hallintopalvelusihteerin tehtävän suunnittelijan viraksi.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi kunnanjohtajan muutetun päätösehdotuksen yksimielisesti.

6. TIEDOKSI SAATETUT ASIAT

Valmistelija: vs. kunnansihteeri Eija Lahti, p. 0400 143816

Kh. § 66

-Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen sosiaaliasiamiehen selvitys vuodelta 2022.
-Kunnanjohtajan päätökset § 14–16

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus merkitsee asiat tietoonsa saatetuiksi.

Päätös

Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

LIITE 1 § 63

SATEENKAAREN KOULUN
KUNTAYHTYMÄ

Tilinpäätös ja toimintakertomus

18.10.2022-31.12 2022

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä
Nenonpellontie 56, 76940 Nenonpelto
puh. 050 3899416

Sisällysluettelo

Sivu

1 TOIMINTAKERTOMUS **2**
1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset **2**
1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa vuonna 2022 ..... **2**
1.2.1 Kuntayhtymän johtajan katsaus vuoteen 2022 2
1.2.2 Kuntayhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset 4
1.2.3 Yleinen taloudellinen kehitys 5
1.2.4 Olennaiset muutokset kuntayhtymän toiminnassa ja taloudessa 6
1.2.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä 7
1.2.6 Kuntayhtymän henkilöstö 7
1.2.7 Ympäristöasiat 12
1.2.8 Muut ei - taloudelliset asiat 12
1.2.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä 12
1.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta **13**
1.3.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen 13
1.3.2 Tehtävät ja vastuut sekä säännösten määräysten ja päätösten noudattaminen 14
1.3.3 Arvio sisäisen valvonnan ja tarkastuksen järjestämisestä 15
1.3.4 Tavoitteiden toteutus, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus 15
1.3.5 Riskien hallinnan järjestäminen 15
1.3.6 Omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidonvalvonta 16
1.3.7 Sopimustoiminta 16
1.3.8 Yhtymähallituksen kannanotto 16
1.4 Sisäisen valvonnan keinoja **16**
1.4.1 Tehtävät, valtuudet ja vastuut 16
1.4.2 Päätöksenteko 16
1.4.3 Talouden ja toiminnan seuranta 17
1.4.4 Kirjanpito ja maksuliikenne 17
1.4.5 Omaisuuden hallinnointi 17
1.4.6 Tietojärjestelmien hallinta 17
1.4.7 Hankinnat ja varastointi 18
1.4.8 Projektit 18
1.4.9 Henkilöriskien hallinta ja työajan seuranta 18
1.5 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus **19**
1.5.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen 19
1.5.2 Toiminnan rahoitus 20
1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset **21**
1.7 Kokonaistulot ja -menot **22**
1.8 Tilikauden tuloksen käsittely **22**
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN **22**
2.1 Tavoitteiden toteutuminen **23**
2.1.1 Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tuloskortti, kuntayhtymätaso 23
2.2 Määrärahojen toteutuminen **24**
2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen 24
2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen 24
2.2.3 Investointien toteutuminen 25

2.2.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta 26
3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT 27
3.1 Tuloslaskelma 27
3.2 Rahoituslaskelma 27
3.3 Tase 28
4 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ 32

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Toimintakertomusta koskevat säännökset

Toimintakertomusta koskevat säännökset ovat Kuntalain 115 §:ssä. Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys yhtymäkokouksen asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kuntayhtymässä. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kuntayhtymän talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kuntayhtymän taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Jos kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyydestä talouden tasapainottamiseksi.

1.2 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa vuonna 2022

1.2.1 Kuntayhtymän johtajan katsaus vuoteen 2022

Sote-uudistus alkoi 1.7.2021 ja sote-uudistuksen lakien toimeenpano tapahtui 1.1.2023 alkaen. Hyväksytyn lainsäädännön mukaan Vaalijalan sote-palvelutoiminta toteutuu jatkossa hyvinvointialueilla. Sateenkaaren erityiskoulun toiminta turvattiin päätöksellä perustaa Sateenkaaren koulun kuntayhtymä. Kuntayhtymällä on suoraan lainsäädäntöön perustuva oikeus järjestää esi- ja perusopetusta. Näin ollen kuntayhtymän ei tarvinnut hakea erillistä opetuksen järjestämislupaa. Tällä ratkaisulla haluttiin turvata Sateenkaaren erityiskoulun itsenäinen asema esi- ja perusopetuksen palveluiden tuottajana. Jos koulu olisi siirtynyt jonkun kunnan alaisuuteen olisi ollut mahdollista, että sen alkuperäinen tavoite vaativien erityisopetuksen palvelujen tuottajana olisi kapeutunut.

Kuntayhtymän perustaminen herätti mielenkiintoa erityisesti pienissä kunnissa. Kuntayhtymän tarpeellisuutta ja sen taloudellisia mahdollisuuksia selviytyä jouduttiin perustelemaan useissa eri kokouksissa. Näistä mainittakoon Vaalijalan kuntayhtymän yhtymäkokoukset ja kuntakokoukset. Pienien kuntien mahdollisuudet saada tukea vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten opetukseen on rajalliset. Isommissa kunnissa tällaisia palveluja löytyy kuntien sisältä. Kuntayhtymän perustamisvaiheessa pienet kunnat ymmärsivät, että varsin pienellä taloudellisella sijoituksella jatkossa tämän kaltainen palvelu on helposti saatavilla. He myös näkivät, ettei kuntayhtymään liittymiseen liity suurempia riskejä. Sateenkaaren erityiskoulu oli toiminut vakaasti jo vuosikymmeniä ja koulun talous oli ollut aina tasapainossa.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä perustettiin 18.10.2022 ja se ei järjestänyt vielä palveluja vuoden 2022 aikana. Vuoden 2022 aikana valmisteltiin Sateenkaaren erityiskoulun siirtymistä Sateenkaaren koulun kuntayhtymään. Tähän liittyi eri palveluntuottajien kanssa valmisteltavien sopimusten tekeminen. Kaikki valmistelut sujuivat aikataulussa ja varsinainen toiminta pääsi alkamaan aikataulun mukaisesti 1.1.2023.

Sateenkaaren erityiskoulu on ollut tunnettu vahvasta henkilöstön osaamisesta ja ammattitaidosta. Muutokset tuovat aina liikehdintää myös henkilön puolella, kun tutut ja turvalliset olosuhteet muuttuvat uusiin. Henkilöä tiedotettiin koko muutosprosessin ajan reaaliajassa eikä organisaatioon kohdistuva muutos juurikaan vaikuttanut henkilöstön kokoonpanoon. Kun työskennellään vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa, on äärimmäisen tärkeää, että

henkilöstö on osaavaa, sitoutunutta ja vastuullista. Työ on kuormittavaa ja psyykkisestikin haastavaa. Tässä muutostilanteessakin henkilöstö toimi vakaana ja koulu pääsee jatkamaan toimintaansa tutun henkilöstön turvin.

Koska Sateenkaaren erityiskoululla on jo valtakunnallisesti merkittävä asema erityisopetuksen palvelujen tuottajana, oli merkittävää tiedottaa yhteistyötahoille tulevasta muutoksesta jo hyvissä ajoin. Tällä tavoin varmistettiin, että koulu voi jatkossakin jatkaa sekä vanhojen että uusien hankkeiden merkeissä.

Yhtenä merkittävimpänä hankkeena valmisteltiin vuoden lopussa rahoituksen hakemista Opetus-ja kulttuuriministeriöltä konsultaatioihin ja konsultatiiviseen työhön. Opetus-ja kulttuuriministeriön kanssa yhteistyössä saatiin sovittua, että poikkeuksellisesti he käsittelivät Sateenkaaren koulun kuntayhtymän hakemuksen muita myöhemmin organisaatiomuutoksesta johtuen. Tällä järjestelyllä rahoitus saatiin ohjattua suoraan uudelle kuntayhtymälle ja sitä kautta koulun kehittämistyöhön.

Sateenkaaren erityiskoulu tulee jatkamaan rahoituksen turvin kehittämistyötä sekä esi- ja perusopetuksen puolella ja kehittämään konsultatiivisia palveluja siten, että ne saadaan kaikkien ulottuville. Rahoituksen turvin konsultaatio- ja konsultatiiviset palvelut saadaan jalkautettua vuoden 2023 alusta kaikkiin niihin kuntiin, jotka sitä tarvitsevat. Alustavaa tietoa rahoituspäätöksestä saatiin vuoden 2022 vuoden lopussa, mutta kirjallinen päätös asiasta tuli vuoden 2023 alussa.

Sateenkaaren erityiskoulu tulee tuottamaan perusasteen opetusta keskimäärin 75 oppilaalle viikkotasolla. Nenonpellon perusopetus tapahtuu uusissa tiloissa, joissa kuntayhtymä on vuokralla. Lisäksi kuntayhtymä on vuokrannut yhdelle luokalle tilat keskustasta. Koulun toiminta näyttää vakaalta, kun lähdetään vuodelle 2023. Kaikki oppilaspaikat ovat täynnä ja jonoa on syksylle 2023.

Vuoden 2022 tulos on Vaalijalan kuntayhtymältä saadusta avustuksesta johtuen 374.997,94 euroa ylijäämäinen

Ylijäämä ehdotetaan siirrettäväksi taseen omaan pääomaan yli-/alijäämätilille.

Satu Varpainen
Kuntayhtymän johtaja, rehtori

1.2.2 Kuntayhtymän hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuntayhtymän perussopimuksen allekirjoittivat 18.10.2022 Enonkoski, Hankasalmi ja Pieksämäki. Kuntayhtymään liittyi Konneveden kunta 02.11.2022, Joutsa 11.11.2022, Sulkava 23.12.2022, Juva 27.12.2022, Kangasniemi 1.11.2023 ja Mäntyharju 19.12.2022. Sateenkaaren koulun kuntayhtymään mahdollistettiin liittyminen 31.12.2022 saakka kunnan valtuuston päätöksellä, jonka jälkeen liittyminen kuntayhtymään tapahtuu perussopimuksen mukaisesti seuraavan vuoden alusta. Peruspääoma kuntayhtymään liittymiseen oli 1000 euroa per jäsenkunta.

Jäsenkuntien valtuustot

Jäsenkunnat päättävät

1) yhtymähallituksen jäsenten valinnasta siten, että hallitukseen valitaan enintään yhteensä 5 jäsentä. Kullekin edustajalle valitaan henkilökohtainen varaedustaja.
2) tarkastuslautakunnan jäsenten valinnasta yhtymähallituksen jäsenkunnille tekemän pohjaehdotuksen perusteella yhtäpitävin päätöksin, siten että tarkastuslautakuntaan valitaan neljä (4) jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Jäsenkunnat päättävät tarkastuslautakunnan puheenjohtajasta ja varapuheenjohtajasta. Valittujen jäsenten ja varajäsenten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja.
3) vastuuvapaudesta tilivelvollisille yhtäpitävin päätöksin.
4) tilintarkastusyhteisön valinnasta yhtäpitävin päätöksin.

Jäsenkunnat ovat Sateenkaaren koulun kuntayhtymää perustaessa valinneet tilintarkastusyhteisöksi BDO Audiator Oy:n vastaamaan Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tilintarkastuksesta valtuustokauden loppuun tai siihen saakka, kunnes tilintarkastusyhteisö on kilpailutettu ja kilpailutukseen perustuen valittu. Jäsenkunnat ovat myös samalla päättäneet Sateenkaaren koulun kuntayhtymän käynnistymisvaiheen hallituksen ja tarkastuslautakunnan kokoonpanoista.

Hallitus

Hallitus kokoontui kertomusvuonna 2 kertaa, joissa käsiteltiin yhteensä 41 asiaa. Hallitus hyväksyi mm. vuoden 2022 talousarvion ja vuosien 2022-2023 taloussuunnitelman sekä suoritteiden hinnoittelun perusteet. Kuntayhtymän hinnoittelu on kaksiportainen: Jäsenkuntahinta ja ulkokuntahinta. Hinnoittelu astui voimaan 1.1.2023. Hallitus hyväksyi lisäksi vuoden 2023 talousarvion sekä 2024-2025 taloussuunnitelman.

Hallitukseen kuului 5 jäsentä (suluissa varajäsenet):

1.11.2022 alkaen

Aki Pomell, pj. Pieksämäki (Aleksis Laurila, Pieksämäki)
Kati Laukkanen, varapj. Enonkoski (Maria Loikkanen, Enonkoski)
Matti Mäkinen, Hankasalmi (Arto Rämö, Hankasalmi)
Marja-Leena Kytölä, Hankasalmi (Esko Pöyhönen, Hankasalmi)
Katariina Siikki, Hankasalmi (Sanna Hänninen, Hankasalmi)

Tilintarkastus ja tarkastuslautakunta

Käynnistymisvaiheen tarkastuslautakunta ei ehtinyt kokoontumaan vuonna 2022 kuntayhtymän myöhäisen perustamisajankohdan vuoksi.

Tarkastuslautakuntaan kuului 4 jäsentä (suluissa varajäsenet):

Leena Jäntti, pj. Hankasalmi (Ari Leinonen, Hankasalmi)
Pekka Valtari, varapj. Pieksämäki (Heikki Sopanen, Pieksämäki)
Mikael Laine, Enonkoski (Sanna Ratia, Enonkoski)
Mervi Hyvönen, Hankasalmi (Anja Kauppinen, Hankasalmi)

Tilintarkastusyhteisöksi valittiin BDO Audiator Oy. Vastuullisena tilintarkastajana toimii tilintarkastaja, JHT, KHT Jarmo Raati.

Tilivelvolliset viranhaltijat

Kuntalain 125 §:n mukaan tilivelvollisia viranhaltijoita ovat asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Vuonna 2022 tilivelvollisia viranhaltijoita ovat olleet:

Kuntayhtymän johtaja Satu Varpainen

Tilivelvollisia ovat olleet myös hallituksen ja tarkastuslautakunnan jäsenet.

1.2.3 Yleinen taloudellinen kehitys

Alkuvuodesta 2022 kiihtyi inflaatio Suomessa, joka vaikuttaa kustannuskehitykseen nousevasti ainakin vuosina 2022-2023. Helmikuussa 2022 alkanut Ukrainan sota tulee vaikuttamaan taloudelliseen kehitykseen negatiivisesti ja inflaatioita lisäävästi. Yleinen taloudellinen kehitys on nyt poikkeuksellisen epävarma. Palkkakehitys näyttäisi olevan nousussa, myös ruuan, tarvikkeiden sekä kuljetusten kustannukset ovat lisääntymässä. Taloudellinen epävarmuus tulee näyttäisi jatkuvan poikkeuksellisen pitkään, minkä vuoksi realististen kustannusten laskeminen on haastavaa.

Perusopetuksessa hintojen nousu näyttäytyy kouluruuan, koulukirjojen ja muiden materiaalien nousemisena sekä palkkamenojen kasvamisena. Erityiskoulun oppilaat ovat erityistarpeisia, jonka vuoksi lisäkustannuksia on erityisistä opetusmateriaaleista odotettavissa. Näihin ei ole kuitenkaan valtion tasolta lisärahoitusta antamassa.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä ylläpitää Sateenkaaren erityiskoulua 1.1.2023 alkaen. Sateenkaaren erityiskoulun tehtävänä on tarjota vaativaa erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille esi- ja perusopetusta. Koulu tarjoaa opetusta kehitysvammaisille, autistisille ja psykososiaalista tukea tarvitseville oppilaille, joiden kotikunnan lähikoulu ei pysty vastaamaan heidän koulunkäynnin yksilöllisiin tarpeisiin tai jotka tarvitsevat kasvun, kehityksen sekä oppimisen tueksi laaja-alaista kuntoutusta. Sateenkaaren erityiskoulussa annetaan opetusta koulussa vakituisesti opiskeleville sekä lyhytaikaisilla kuntoutusjaksoilla käyville oppilaille. Sateenkaaren koulussa käy viikkotasolla oppilaita n. 75 ja opetusta annetaan kymmenessä erityisopetuksen pienryhmässä.

Koulun toiminta perustuu perusopetuslakiin. Opetus perustuu valtakunnallisen opetussuunnitelman pohjalta laadittuun koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan. Koulu tarjoaa esi- ja perusopetuksen lisäksi opetuksen konsultatiivisia palveluja kuntien tarpeisiin sekä aamu- ja iltapäivähoitoa vaativaa erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat aikuisen valvontaa kokoaikaisesti arjessa.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä ei järjestänyt vuonna 2022 toimintaa ja palveluja. Sateenkaaren erityiskoulun ylläpitäjänä toimi Vaalijalan kuntayhtymä 31.12.2022 saakka.

1.2.4 Olennaiset muutokset kuntayhtymän toiminnassa ja taloudessa

Valmistelevaa työtä Sateenkaaren koulun kuntayhtymän eteen tehtiin aktiivisesti vuodesta 2021 saakka. Vuonna 2022 keskityttiin kuntayhtymän perussopimuksen rakentamiseen ja siihen liittyviin toimenpiteisiin. Syksystä 2022 alkaen kartoitettiin palvelun tuottajia Sateenkaaren koulun kuntayhtymään. Kuntayhtymä sai y-tunnuksen lokakuun lopussa, jonka jälkeen tehtiin sopimuksia eri palvelutuottajien kanssa. Sateenkaaren erityiskoulun siirtyessä Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle käynnistettiin henkilöstön yt-neuvottelut sekä sovittiin siirrettävistä sopimuksista, luvista, vakuutuksista sekä käyttöomaisuudesta.

Sateenkaaren erityiskoulun toiminta siirtyi 1.1.2023 Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle. Luovutuskirjan mukaan siirtymä tapahtui 31.12.2022 klo 24.00, mutta käytännössä koulun toiminta voitiin siirtää Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 1.1.2023, koska peruskoulu ei koskaan voi olla kahdella opetuksen järjestäjällä yhtä aikaa. Palvelutoiminta kattaa esi- ja perusopetuksen sekä iltapäivähoidon järjestämisen sekä konsultatiiviset palvelut. Opetus-ja kulttuuriministeriön Vaativan erityisen tuen konsultaatiopalvelu –hanke siirtyi koulun siirtymän myötä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 1.1.2023 alkaen, samoin Autismiliiton jäsenyys. Erillistä kauppahintaa ei suoritettu siirtyvästä toiminnasta. Immateriaalisia oikeuksia ei siirtynyt. Opetuksen järjestäjän vaihtumisesta keskusteltiin Opetushallituksen, Valtiovarainministeriön ja Tilastokeskuksen kanssa. Koulun opetuksen järjestäjätunnus säilyi, mutta valtionrahoituksen ohjaaminen Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle vaati useita toimenpiteitä. Rahoituksen siirtyminen Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle varmistui viikolla 51.

Sateenkaaren erityiskoulun henkilöstö siirtyi liikkeenluovutuksen periaatteella ns.vanhoina työntekijöinä Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle. Liikkeenluovutushetkellä voimassa olleesta työ- ja virkasuhteesta johtuvat työnantajan oikeudet ja velvollisuudet siirtyivät luovutuksen saajalle, Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 31.12.2022 klo 24.00 lukien. Palkkojen maksu alkoi Sateenkaaren koulun kuntayhtymässä 1.1.2023 alkaen.

Kuntayhtymän talous- ja palkkahallinnonpalveluista tehtiin sopimus Kuntalaskenta Oy:n kanssa 1.12.2022. Tuolloin sopimuksen allekirjoitti Vaalijalan kuntayhtymä ja sopimus siirtyi 1.1.2023 alkaen Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle. ICT-palveluista tehtiin sopimus Pieksämäen tietohallinnon kanssa 1.1.2023 alkaen. Osa taloushallinnon tehtävistä tehdään hallintosihteerin ja kuntayhtymän johtajan toimesta. Sateenkaaren koulun tietotekniset laitteistot olivat 3Stepin leasing-koneita. Siirtymävaiheessa Sateenkaaren koulun kuntayhtymä teki uuden sopimuksen koneista 3Stepin kanssa ja kopiokoneista /tulostimista Officepron kanssa. 3Step ja Officepron sopimukset allekirjoitettiin alkuvuodesta 2023. Leasing-laitteet korvataan uusilla laitteilla sitä mukaa kun sopimukset tulevat päätökseen. Tavoitteena on, että vuoteen 2026 mennessä laitteet ovat kuntayhtymän omia. Vain tulostimet jäävät leasing-laitteiksi.

Ravitsemus- ja puhtaanapitopalvelut päädyttiin ostamaan vuonna 2023 hyvinvointialueelta, jolloin palvelun tuottajat ovat samat kuin aikaisemmin. Palveluista tehtiin sopimukset Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa. Vuoden 2023 aikana selvitetään hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä, kuinka palveluja voitaisiin jatkossakin tuottaa Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä teki vuokrasopimuksen Nenonpellossa sijaitsevista koulurakennuksista Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa ja keskustassa sijaitsevasta koululuokasta Kinolinna Oy:n kanssa. Vuokrasopimukset sisältävät kiinteistöpalvelut. Työterveyspalvelut tuottaa Terveystalo ja vakuutukset tehtiin LähiTapiolan kanssa. Pankkipalvelut tulevat OP Suur-Savolta. Tietosuojavastaavan palvelut kuntayhtymä saa Konneveden kunnalta. Kaikkien näiden palveluntuottajien kanssa solmittiin uudet sopimukset 1.1.2023 alkaen.

Oppilashallintojärjestelmänä toimii Visman Primus, mikä siirtyi Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 1.1.2023. Sateenkaaren koulun kuntayhtymän ja Sateenkaaren erityiskoulun kannalta keskeisessä roolissa tulee olemaan asiakirjahallinnan osalta Triplanin Tweb-ohjelma, joka siirtyi Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 1.1.2023. Lisäksi kuntayhtymällä on oikeus käyttää Vaalijalan arkistoa paperisten dokumenttien säilyttämiseen. Asia kirjattiin vuokrasopimukseen sitä tehdessä. Koululle jäi oikeus käyttää myös muita Nenonpellossa sijaitsevia koulun toiminnan kannalta keskeisiä tiloja.

Vaalijalan kuntayhtymän hallitus halusi turvata Sateenkaaren koulun kuntayhtymän aloituksen myöntämällä toimintaan 375 000 euron alkupääoman toiminnan aloittamiseen. Pääoma on Sateenkaaren erityiskoulun toiminnasta syntynyttä ylijäämää, joka Vaalijalan hallituksen myöntämänä siirrettiin Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle marraskuussa 2022. Vaalijalan kuntayhtymältä saatu alkupääoma kirjattiin kirjanpitoon tuloutettavana avustuksena, koska kyseessä oli avustus, joka on tarkoitettu tavanomaisen toiminnan menojen kattamiseen. Lisäksi Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle siirrettiin joulukuun lopussa lomapalkkavelkoja 86 931,71 euroa. Nämä olivat ainoita tuloja kirjanpidossa vuonna 2022. Ainoa meno oli pankkipalveluista syntynyt 2,06 euroa. Kuntayhtymä aloitti koulun ylläpitäjänä vasta 1.1.2023, jonka vuoksi vuonna 2022 ei ollut toiminnasta syntyviä tuloja eikä siihen liittyviä menoja. Alkupääoman lisäksi Sateenkaaren koulun kuntayhtymältä ei peritty erillistä kauppahintaa siirtyvästä omaisuudesta. Omaisuus käsittää koululla olevat kalusteet ja opetusmateriaalin.

Nouseviin kustannuksiin on varauduttu kuntayhtymässä palveluiden hinnoittelussa, joita nostettiin 1.1.2023 alkaen ensimmäistä kertaa vuoden 2020 jälkeen. Suurimmat menoerät ovat palkkakustannukset, henkilöstö- ja palkkahallinto, tietohallinto, kouluruokailu, vuokrat ja puhtaanapitopalvelut. Näistä ei kustannuksia kuntayhtymälle tullut vielä vuonna 2022. (Kappaletta 1.2.4 täydennetty 25.04.2023 /Kuntayhtymän johtaja Satu Varpainen)

1.2.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sateenkaaren erityiskoulun toiminta on ollut vakaata koko 2000-luvun ajan. Vuosien varrella syntyneet kuntaverkostot ja valtakunnallinen tunnettavuus hankkeiden kautta on nostanut Sateenkaaren erityiskoulun toiminnan uudelle tasolle. Kysyntä on ollut pitkään suurempaa, mihin koulu on voinut vastata. Sateenkaaren erityiskoulu tulee jatkamaan valtakunnallisissa hankkeissa myös vuonna 2023 ja kehittämään koulun konsultatiivisia palveluja. Koulu tulee tarjoamaan asiantuntijapalveluita kuntien varhaiskasvatukseen ja esi- sekä perusopetukseen pyrkien sitä kautta vaikuttamaan varhaisen tuen saantiin kunnissa. Kuntayhtymän toiminnan kannalta ei vuonna 2023 nähdä merkittäviä riskejä. Koulupaikkoja on varattu runsaasti syksylle 2023.

Perusopetuksen talous perustuu valtionosuuksiin ja kotikuntakorvauksiin. Lisäksi Sateenkaaren koulun kuntayhtymä on hinnoitellut intervallijaksoilla käyvien oppilaiden opetuksen hinnat vastaamaan todellisia kuluja sekä lisäksi hinnat niille oppilaille, jotka saapuvat koulun oppilaiksi laskentapäivien jälkeen. Oma hinta on myös aamu- ja iltapäivähoidolle. Näyttää siltä, että näillä hinnoitteluilla kuntayhtymän talous tulee olemaan tasapainossa.

1.2.6 Kuntayhtymän henkilöstö

Henkilöstön määrä ja rakenne

Sateenkaaren koulun kuntayhtymässä oli vuonna 2022 virkasuhteessa vain kuntayhtymän johtaja 1.11.2022 alkaen. Hän hoiti virkaa Vaalijalan kuntayhtymässä olevan virkasuhteen ohella. Hänelle ei maksettu palkkaa vuonna 2022. Muita työ- tai virkasuhteita ei kuntayhtymässä ollut. 1.1.2023 kuntayhtymän henkilökuntaan kuuluu kuntayhtymän johtaja / rehtori

(1), hallintosihteeri (1), erityisluokanopettajat (10), koulunkäynninohjaajat (13) ja koulunkäynninavustajat (6) . Virkoja kuntayhtymässä on 11 ja loput ovat työsuhteita. Kaikki työntekijät ovat kuukausipalkkaisia. Osa-aikaisia työntekijöitä on 16. Työntekijöiden keski-ikä on syntymävuoden perusteella 43,74 vuotta.

Vakanssit ammattiryhmittäin

	31.12.2022
Kuntayhtymän johtaja	1
Hallintosihteeri	0
Erityisluokanopettajat	0
Koulunkäynninohjaajat	0
Koulunkäynninavustajat	0
joista osa-aikaisia	0
Yhteensä	1

Palvelussuhteen luonne (vakituiset ja tilapäiset)

	31.12.2022
Viranhaltijat, vakinaiset	1
Työsopimussuhteet, vakinaiset	0
Määräaikaiset	0
Työllistetyt	0
Oppisopimussuhteiset	0

Päätoimisuus (koko henkilöstö, vakinaiset ja sijaiset)

	31.12.2022
Kokoaikatyössä olevat	1
Osa-aikatyössä olevat	0
Yhteensä	0

Opiskelijat

Ei opiskelijoita.

Ikätaulukko (vakituiset)

	31.12.2022	*%-osuus*
20-29-vuotiaat	0	0
30-39-vuotiaat	0	0
40-49-vuotiaat	1	100
50-59-vuotiaat	0	0
60-	0	0
Yhteensä	1	

Eläkkeelle siirtyminen vuosina 2021 - 2040 Kevan arvion mukaan

Vuosi	Vanhuus-eläkkeet, henk.	Työkyvyttömyys-eläkkeet, henk.	Osatyökyvyt-tömyys-eläkkeet, henk.	Eläkkeet yhteensä, henk.
2022	0	0	0	0
2023	0	0	0	0
2024	0	0	0	0
2025	0	0	0	0
2026	1	0	0	1
2027	0	0	0	0
2028	0	0	0	0
2029	2	0	0	2
2030	0	0	0	0
2031	0	0	0	0
2032	0	0	0	0
2033	0	0	0	0
2034	1	0	0	1
2035	1	0	0	1
2036	0	0	0	0
2037	2	0	0	2
2038	0	0	0	0
2039	0	0	0	0
2040	1	0	0	0
Yhteensä	8	0	0	8

Henkilöstön vaihtuvuus

Kuntayhtymän johtaja aloitti 1.11.2022. Ei muita työntekijöitä.

Rekrytointi

Ei rekrytointeja. Kuntayhtymän johtajaksi siirtyi Sateenkaaren koulun rehtori, jolle kuuluu kuntayhtymän johtajan tehtävien lisäksi myös rehtorin tehtävät.

Työaika ja työpanos

Työaikoja seurataan Exceliin tehdyillä työntekijäkohtaisilla työvuorosuunnitelmilla. Työvuorot tehdään neljäksi viikoksi kerrallaan. Ylitystä ei neljän viikon aikana saa syntyä, lista voi jäädä työntekijän toiveesta alittamaan. Työvuorolistoja ei ole tehty vuoden 2022 aikana, koska työntekijät siirtyivät Sateenkaaren koulun kuntayhtymään vasta 1.1.2023.

Keskimääräinen työpanos

Ei poissaoloja.

Yleisimmät syyt sairauspoissaoloihin

Ei poissaoloja sairauksien vuoksi.

Terveysprosentti

Ei poissaoloja.

Osaaminen ja sen kehittäminen

Ei käytyjä kehityskeskusteluja. Kehityskeskustelut pidetään keväällä 2023.

Henkilöstön koulutus

Ei pidettyjä koulutuksia, koska henkilöstö siirtyi kuntayhtymään 1.1.2023.

Työterveyshuolto

Työterveyshuolto on ensisijaisesti lakisääteistä, ehkäisevää työterveyshuoltoa. Lakisääteisen työterveyshuollon lisäksi työterveyshuoltoon kuuluu työterveyspainotteinen sairaanhoito, jonka laajuudesta on sovittu erikseen. Sairauksien tutkiminen ja hoito suunnataan ammattitauteihin ja työperäisiin sekä niiksi epäiltäviin sairauksiin sekä työkykyä rajoittaviin ja uhkaaviin sairauksiin.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän työterveyspalvelut tuottaa Suomen Terveystalo Oy 1.1.2023 alkaen. Ohjausryhmä, johon kuuluu kuntayhtymän johtaja, hallintosihteeri sekä Terveystalosta nimetty tiimi kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Näissä kokouksissa arvioidaan yhteistyön laatua sekä asetetaan toiminnalle mittareita ja tarkastellaan niitä sekä tehdään korjaavia toimintasuunnitelmia palveluun.

Työpaikkaselvitykset

Työterveyshuolto tekee työpaikkaselvityksiä 3 - 5 vuoden välein sekä tarvittaessa useammin. Käynnistä laadittu selvitys käsitellään aina työsuojelutoimikunnassa, joka tekee selvityksen johdosta tarpeelliset toimenpide-ehdotukset johdolle. Kuntayhtymän ensimmäinen työpaikkaselvitys tehdään keväällä 2023.

Tyhy-toiminta

Ei tyhy-toimintaa vuonna 2022.

Yhteistoiminta

Yhteistyötoimikunnan jäseniä ovat ammattijärjestöjen pääluottamusmiehet, työsuojeluvaltuutetut ja työnantajan edustajat. Toimikunta antaa lausuntoja henkilöstön asemaan vaikuttavista suunnitelmista ja esityksistä kuten kuntayhtymän taloussuunnitelmasta ja talousarviosta. Yhteistoiminnan tavoitteena on antaa henkilöstölle mahdollisuus yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa osallistua toiminnan kehittämiseen ja antaa henkilöstölle mahdollisuus vaikuttaa omaa työtään ja työyhteisöään koskevien päätösten valmisteluun sekä samalla edistää palvelutuotannon tuloksellisuutta ja henkilöstön työelämän laatua. Yhteistyötoimikunnan kausi on neljä vuotta. Sateenkaaren koulun kuntayhtymän yhteistyötoimikunnan kokoonpano on sama kuin työsuojelutoimikunnassa. Yhteistyötoimikunta nimettiin 13.12.2022 ja se ei kokoontunut vuonna 2022.

Työsuojelutoimikunta toimii yhteistyötoimikunnan jaostona. Työsuojelutoimikunta on perustettava työpaikkaan, jossa työskentelee säännöllisesti vähintään 20 työntekijää. Työsuojelutoimikunnassa käsitellään työntekijöiden turvallisuuteen, terveyteen ja työkykyyn liittyviä asioita. Sateenkaaren koulun kuntayhtymän työsuojelutoimikunnan kokoonpano on: opettaja, kaksi ohjaajaa ja työnantajan edustaja. Työnantajan edustaja toimii myös työsuojelupäällikkönä. Työsuojelutoimikunnan kausi on kaksi vuotta. Työsuojelutoimikunta perustettiin 13.12.2022 ja se ei kokoontunut vuonna 2022.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän työsuojelutoimikuntaan on valittu henkilöstöstä seuraavat henkilöt:

Opettaja: Annukka Liikanen (varajäsen Kati Valve)
Ohjaaja: Tiina Vauhkonen (varajäsen Sanna Kinnunen)
Ohjaaja: Anne Siitari (varajäsen Minttu Pieviläinen)
Työsuojelupäällikkö ja työnantajan edustajakuntayhtymän johtaja Satu Varpainen (varajäsen Birgitta Taavitsainen).

Sisäinen tiedottaminen

Kuntayhtymään liittyvistä muutoksista tiedotettiin koululle siirtyvää henkilöstöä reaaliajassa. Kaikilla vakituisilla ja pitempiaikaisilla työntekijöillä on oma sähköpostiosoite ja käyttöoikeudet eri ohjelmiin tehtäviensä mukaan.

Työpaikkakokoukset

Sateenkaaren koulun toiminnan siirtyessä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle pidettiin henkilöstölle siirtoa koskevia infotilaisuuksia vuoden 2022 aikana. Infotilaisuuksissa oli mukana Vaalijalan edustajana kuntayhtymän johtaja Ilkka Fritius, Sateenkaaren koulun kuntayhtymän edustajana Satu Varpainen ja Sateenkaaren koulun työntekijöistä hallintosihteeri, erityisluokanopettajat sekä ohjaajien edustaja. Infotilaisuuksista tehtiin muistio ja se toimitettiin koko henkilöstölle. Tällä tavalla taattiin kaikille tiedonkulku siirtymään liittyvistä asioista.

Työyhteisön kehittäminen

Vuonna 2022 ei työnohjausta.

Palkkaus ja henkilöstökustannukset

Palkkausjärjestelmät ja palkitseminen

Palkkaus perustuu työntekijän tehtävien vaativuuteen ja henkilökohtaisiin työtuloksiin ja ammatinhallintaan. Tulospalkkausta ei ole käytössä. Vuonna 2022 ei ole ollut palkkakuluja, koska Sateenkaaren koulun toiminta ei ole vielä käynnistynyt kuntayhtymässä.

Henkilöstökustannukset

	2022	*%-osuus*
Vuoden aikana maksetut palkat (1000 euroa)		
- Vakinaisen henkilöstön palkat	0	0
- Sijaisten ja tilap. palkat	0	0
- Erilliskorvaukset	0	0
- Muu palkat ja palkkiot	0	0
Yhteensä	0	0
Henkilösivukulut		
Sosiaalivakuutusmaksut	0	0
Eläkevakuutusmaksut	0	0
Yhteensä	0	0

Henkilöstöpalvelujen kustannuksia	2022
Suojavaatteiden hankinta	0
Työterveyshuolto	0
Henkilöstön virkistystoiminnan tukeminen	0

1.2.7 Ympäristöasiat

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä noudattaa toiminnassaan paikkakunnan jätehuoltomääräyksiä ja pyrkii kierrättämään tuottamansa jätteet. Kuntayhtymällä ei ole ympäristölupaa edellyttävää toimintaa.

1.2.8 Muut ei - taloudelliset asiat

Syksyn 2022 aikana valmisteltiin Sateenkaaren erityiskoulun perusopetuksen suunnitelman päivitystä ja uusittu opetussuunnitelma hyväksyttiin hallituksessa 14.12.2022.

Joulukuun aikana aloitettiin sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeistuksen laatiminen sekä alustavasti pohdittiin Sateenkaaren koulun kuntayhtymän riskitekijöitä vuodelle 2023. Lisäksi joulukuussa valmisteltiin henkilöstö- ja perehdytysohjeistusta.

1.2.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Palvelujärjestelmän toimivuuteen kohdistuvia riskejä

Vaalijalan palvelutoiminnan siirtyminen hyvinvointialueelle muodostaa oman riskinsä siitä, kuinka yhteistyö ja tiedonkulku saadaan toimimaan, kun toimitaan eri organisaatioissa. Oman riskinsä muodostaa oikea-aikainen palveluiden piiriin pääseminen. Sateenkaaren kouluun on koko ajan ollut jonoa, joten koulun oppilaaksi pääseminen voi kestää pitkäänkin. Tätä riskiä on pyritty vähentämään tarjoamalla konsultaatiopalveluita kuntiin. Palvelutoiminta ei ollut käynnistynyt vielä vuonna 2022. 1.1.2023 kaikki oppilaspaikat on myyty täyteen. Myös syksy 2023 on loppuunmyyty oppilaspaikkojen osalta.

Vuonna 2023 selvitettäväksi jää, kuinka tulevaisuudessa Sateenkaaren koulun kuntayhtymän puhtaanapito- ja ravitsemuspalvelut tullaan järjestämään. Vuonna 2023 asia järjestyy vielä hyvinvointialueen kautta, mutta vuodelle 2024 palveluntuottajien kartoitus on käynnistettävä. Kun on kyse vaativaa erityistä tukea tarvitsevista lapsista ja nuorista, täytyy palveluntarjoajan myös ymmärtää ne vaatimukset, mitä ko. palveluun kohdentuu.

Henkilöstöriskejä

Tulevaisuudessa henkilöstöriskit kohdistuvat osaavan työvoiman saatavuuteen. Vaativaan erityiseen tukeen erikoistuneita erityisluokanopettajia on haastava saada, samoin hyvät ammatillisset valmiudet omaavien ohjaajien saaminen muodostaa oman riskinsä. Toistaiseksi Sateenkaaren kouluun on aina saatu tarvittava henkilöstö eikä toiminnasta ole tarvinnut tinkiä henkilöstöpulan vuoksi. Säännöllinen aamutyö, hyvät koulutusmahdollisuudet sekä mahdollisuus edetä työuralla ovat olleet vahvuuksia työnantajana. Henkilöstöä ei työskennellyt vuonna 2022 kuntayhtymässä. 1.1.2023 kaikki virka- ja työsuhteet ovat täytetty vakituisesti tai määräaikaisesti.

Taloudellisia riskejä

Taloudelliset riskit liittyvät pääosin hyvinvointialueiden palveluiden ostoon Vaalijalan palvelutoimintaan liittyen. Mikäli hyvinvointialueet päättävät vähentää palvelujen ostoa, näkyisi se oppilaiden määrän laskuna Sateenkaaren erityiskoulussa. Toisaalta taas kotoa käyvien lasten ja nuor-

että oppilaspaikat tulevat olemaan täynnä, vaikka kysyntä Nenonpellon oppilaskodeissa hiljentyisi. Valtionosuuksista ja kotikuntakorvauksista saatavat tulot ovat vakiintuneet. Lyhytaikaisilla kuntoutusjaksoilla olevien oppilaiden määrässä on nähty pientä vähenemistä, mutta toisaalta taas päivähintoja nostetaan vuoden 2023 alussa, mikä tasapainottaa osaltaan tilannetta. Koska yleisen oppivelvollisuuden oppilaiden saatavat tulot ovat pienemmät kuin menot, on hallituksessa päädytty perimään kyseisten oppilaiden kotikunnilta pientä päivämaksua, jolla tasapainotetaan taloustilannetta näiden oppilaiden kohdalta. 1.1.2023 koulu toimii täydellä kapasiteetilla, eikä tyhjiä oppilaspaikkoja ole. Mikäli oppilasmäärät tippuisi, on koulun helppo luopua keskustassa sijaitsevasta vuokrakiinteistöstä ja sitä kautta yhdestä luokasta. Kyseisen luokan menot ja tulot ovat tasapainossa, joten toimenpiteestä ei aiheutuisi merkittäviä tulon menetyksiä.

Tietoturvariski

Koululla työskentelee paljon hyvinvointialueen henkilökuntaa, jotka eivät kuitenkaan ole työsuhteessa Sateenkaaren koulun kuntayhtymään. On tärkeää turvata erityisen tuen oppilaita koskeva vaitiolovelvollisuus, kun työskennellään eri organisaatioissa. Sähköiset tietohallintoon liittyvät palvelut tulevat Pieksämäen tietohallinnolta ja tietosuojavastaavan palvelut Konnevedeltä. Ohjeistuksia tietoturvaan liittyen on uudistettu ja henkilöstöä tiedotettu.

1.3 Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

1.3.1 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuntalain säännökset kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta ovat olleet voimassa vuodesta 2014 lähtien. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut 13.10.2020 sitovan ohjeen kunnille ja kuntayhtymille tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta. Ohjeen mukaan johdon tulee selvittää toimintakertomuksessa, miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kuntayhtymässä järjestetty ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää suunnitelmakaudella. Toimintakertomuksessa on arvioitava toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus on

- varmistaa kunnan ja kuntakonsernin tehtävien häiriötön toteutuminen ja lainmukaisuus (lakien, määräysten ja sopimusten noudattaminen)
- varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen, toiminnan tuloksellisuus ja tehokkuus sekä hyvän hallintotavan mukaiset menettelyt
- varmistaa omaisuuden ja voimavarojen turvaaminen
- varmistaa taloudellisen ja toiminnallisen tiedon oikeellisuus, riittävyys, ajantasaisuus ja luotettavuus (tietojärjestelmät, raportointijärjestelmät)

Riskien tunnistaminen ja arviointi tehdään Sateenkaaren koulun kuntayhtymän johtotiimissä vuosittain, strategiset riskit arvioidaan tammikuussa ja niiden väliarviointi tehdään kesäkuussa. Prosessien riskeille laaditaan riskienhallintasuunnitelma erilliselle arviointi- ja seurantalomakkeelle.

Riskienarvioinnin perusteella on päätettävä, miten riskeihin suhtaudutaan ja mitä toimenpiteitä ne edellyttävät. Mitä merkittävämpi riski, sitä nopeammin ja tehokkaammin on hallintakeinot luotava ja otettava käyttöön. Arvioinnissa tulee kuvata riski, arvioida sen merkitys ja todennäköisyys, sekä esittää mahdolliset toimenpiteet riskin pienentämiseksi. Arvioinnissa käytetään soveltaen hyödyksi Kuntaliiton riskianalyysilomaketta.

Riskienhallinnan toimenpiteenä voi olla riskin poistaminen, pienentäminen, pitäminen omalla vastuulla tai siirtäminen. Riskin pienentämisellä tarkoitetaan toimenpidettä, jolla pyritään pienentämään riskin toteutumisen todennäköisyyttä ja/tai seurauksen vakavuutta.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeistusta on aloitettu laatimaan loppuvuodesta 2022. Koska varsinaista palvelutoimintaa ei ole ollut, ei ole vuonna 2022 laadittu erillisiä riskien arviointilomakkeita.

1.3.2 Tehtävät ja vastuut sekä säännösten määräysten ja päätösten noudattaminen

Sateenkaaren koulun kuntayhtymässä yhtymähallitus hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskien hallintaa koskevat ohjeet ja menettelytavat sekä valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeksi pannaan. Yhtymähallitus antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä selvityksen konsernivalvonnasta.

Kuntayhtymän johtaja vastaa Sateenkaaren koulun hallintosäännön mukaisesti sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteensovittamisesta siten, että kuntayhtymän toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan. Kuntayhtymän johtaja hyväksyy sisäisen tarkastuksen suunnitelman, johon perustuen arvioidaan riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuutta. Hän valmistelee myös yhdessä Kuntalaskennan kanssa toimintakertomuksessa annettavat tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta sekä raportoi yhtymähallitukselle vuosittain helmikuun loppuun mennessä sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan toteutumisesta. Kuntayhtymän johtajan tehtävänä on vastata riskien tunnistamisesta, arvioinnista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta.

Rehtori vastaa oman tehtäväalueensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista.

Kuntayhtymän johtotiimin tehtävänä on tukea kuntayhtymän johtajaa operatiivisessa johtamisessa sekä strategian että riskienhallinnan toimeenpanossa. Johtotiimi vastaa strategisten riskien arvioinnista ja niiden toimenpiteistä. Kuntayhtymän johtotiimiin kuuluu rehtori, vararehtori (vastuualue kehitysvammaisten ja autisminkirjon toiminta-alueittainen opetus), erityisluokanopettaja (vastuualue opiskeluhuolto ja konsultatiivinen opetus, psykososiaalisen tuen opetus) ja erityisluokanopettaja (vastuualue työsuojelu ja henkilöstön hyvinvointi) sekä hallintosihteeri (vastuualue palveluiden sidosryhmätyö)

Kuntayhtymän johtaja ja rehtori, vararehtori ja hallintosihteeri valvovat

- asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä toiminnan häiriöttömyyttä ja taloudellisuutta
- päätöksenteon ja taloudenhoidon toimintatapojen asian- ja lainmukaisuutta
- tietojärjestelmien käytön ja -hallinnon asianmukaisuutta
- henkilöstön riittävyyttä, ammatillisen osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittymistä
- omaisuuden, tilojen ja laitteiden asianmukaista käyttöä ja hallintaa
- riskien kartoitusten ja arviointien suorittamista sekä
- päätettyjen riskienhallinnan menettelyiden systemaattista toteutusta ja vaikuttavuutta.

Henkilöstö sitoutuu toimimaan tavoitteiden ja annettujen sääntöjen mukaisesti, kehittämään toimintatapoja, ylläpitämään ja jatkuvasti kehittämään ammatillista osaamistaan sekä raportoimaan havaitsemistaan epäkohdista esimiehelleen.

Koska kuntayhtymä on perustettu vasta 18.10.2022 eikä varsinaista toimintaa ole ollut vuonna 2022 valvonta on koskenut pääasiassa uuden organisaation perustamiseen liittyvien asioiden hoitoa, palvelun tuottajien kartoittamista ja sopimusten tekemistä.

1.3.3 Arvio sisäisen valvonnan ja tarkastuksen järjestämisestä

Hallitus on antanut ohjeet talouden hoidosta ja sisäisen valvonnan järjestämisestä sekä hankinnoista. Ohjeistus on riittävää ja niiden toteutumista seurataan. Sisäisen tarkastuksen nykytila on katsottu riittäväksi. Sisäinen valvonta toteutuu mm. siten, että laskujen tarkastajana ja hyväksyjänä on aina eri henkilö. Kuntayhtymän johtajaa koskevat laskut hyväksyy hallituksen puheenjohtaja. Laskujen osalta on ohjeistettu, että laskut tulee olla aina osoitettu kuntayhtymälle. Näin varmistetaan, että huomaamatta maksettaisiin muita kuin kuntayhtymälle kuuluvia laskuja. Talousohjelmasta saadaan lokilistat asioiden käsittelijöistä sekä käsittelyajankohdista. Kirjanpito hoidetaan Kuntalaskenta Oy:n kautta. Kirjanpidossa on dokumentit täsmäytyksistä tasetilien osalta kuukausittain. Palkanmaksu toteutuu myös Kuntalaskenta Oy:n kautta ja käytössä on palkanmaksun nettolista/henkilö hyväksyminen. Kuntalaskenta hoitaa erillislaskutuksena vuoden 2022 tilinpäätöksen. Talous- ja palkkahallinto siirtyvät kokonaisuudessaan heille 1.1.2023. Sateenkaaren koulun kuntayhtymällä ei ole ollut palkanmaksua eikä laskujen maksua vuonna 2022.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymässä valmisteltiin hallitukselle ohjeet sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riskien hallinnasta loppuvuodesta 2022. Ohjeistus hyväksyttiin hallituksessa 14.02.2023. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kuntayhtymän hallintosäännössä, sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeistuksessa sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu. Yhtymähallituksen päättämät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet koskevat kuntayhtymän ylläpitämää Sateenkaaren erityiskoulua, tilivelvollisia, johtavia viranhaltijoita sekä kaikkea toimintaa, josta kuntayhtymä vastaa. Perusteissa määritellään mm. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut sekä arviointi- ja raportointivelvollisuudet.

1.3.4 Tavoitteiden toteutus, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

Vuoden 2022 toiminnan tulokset on esitetty toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumavertailussa. Vuoden 2022 osalta hallitukselle on raportoitu kokouksissa kuntayhtymän perustamiseen liittyvien asioiden edistymisestä. Koska varsinaista toimintaa ei ole ollut, ainoat kuntayhtymän tulot liittyvät Vaalijalan kuntayhtymän myöntämään 375 000 euron tuloutettavaan avustukseen sekä lomapalkkavelkakorvauksiin 86 931,71 euroa.. Näistä on keskusteltu hallituksessa. Jatkossa taloutta seurataan kuukausittain ja raportit annetaan jokaiseen hallituksen kokoukseen. Toiminnasta ei ole havaittu huomautettavaa vuoden 2022 osalta.

Lisäksi vuonna 2022 yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Opetushallituksen kanssa huolehdittiin, että Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle siirtyy kotikuntakorvaukset ja valtionosuudet. Asian hoitaminen onnistui toimittamalla tarvittavat dokumentit Vaalijalan ja Sateenkaaren koulun kuntayhtymiltä Opetushallitukseen ja Valtionvarainministeriöön. Siirtymä onnistui hyvin.

1.3.5 Riskien hallinnan järjestäminen

Riskien hallinta- ja kartoitus on ajan tasalla. Kuntayhtymän vakuutukset ja niiden perusteet tarkistetaan vuosittain. Vakuutukset kilpailutetaan vuoden 2023 aikana. Vaarojen arviointia suoritetaan kuntayhtymässä kolmen vuoden välein.

1.3.6 Omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidonvalvonta

Hankinnat tehdään säännösten mukaisesti. Hankintojen tekeminen on ohjeistettu hallintosäännön toimivallan perusteissa. Lisäksi kuntayhtymällä on laadittu yleiset hankintaohjeet ja pienhankintaohjeet, jotka hallitus hyväksyi 14.2.2023. Talous- ja palkkahallinnon hoidosta on tehty sopimus Kuntalaskenta Oy:n kanssa, ICT:n osalta Pieksämäen tietohallinnon kanssa ja tietosuojavastaavan palveluista Konneveden kanssa. Koulu toimii vuokrakiinteistöissä, vuokrasopimuksiin kuuluu kiinteistöpalvelut. Ravitsemuspalvelut ja puhtaanapito tulevat Etelä-Savon hyvinvointialueelta. Palvelut kilpailutetaan vuonna 2023. Hankintatoimen osittaisesta hoidosta tehdään sopimus Sansia Oy:n ja Kuntien Tiera Oy:n kanssa vuonna 2023. Irtaimiston luettelointi on tehty ja ohjeistettu.

1.3.7 Sopimustoiminta

Sopimusten tekeminen vuonna 2022 onnistui ilman merkittäviä ongelmia. Toimittajien kanssa järjestetään seurantaneuvotteluja. Sopimusten vanhentumisaikoja seurataan säännöllisesti.

1.3.8 Yhtymähallituksen kannanotto

Yhtymähallitus esittää kantanaan, että sisäinen valvonta tuottaa pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan laillisuudesta ja hyvän hallintotavan noudattamisesta sekä varojen ja omaisuuden turvaamisessa.

1.4 Sisäisen valvonnan keinoja

1.4.1 Tehtävät, valtuudet ja vastuut

Viran- ja toimenhaltijoiden tehtävät, valtuudet ja vastuut määritellään hallintosäännössä, esimiehen hyväksymissä tehtävänkuvauksissa, kehityskeskusteluissa, delegointipäätöksillä ja esimiehen päivittäisjohtamisessa. Työnjako hoidetaan ja varmistetaan niin, ettei väärinkäytösten mahdollisuuksia eikä vastuuepäselvyyksiä aiheuttavia työyhdistelmiä synny. Uudet työntekijät perehdytetään tehtäviinsä ja kuntayhtymän toiminnan tavoitteisiin. Uusien työntekijöiden perehdyttämisestä vastaa kuntayhtymässä nimetyt henkilöt. Perehdyttämisprosessi dokumentoidaan.

Tehtävien eriyttämisellä tavoitellaan virheiden ja väärinkäytösten estämistä jakamalla tehtävät useampaan vaiheeseen eri henkilöille, niin että ei synny vaarallisia työyhdistelmiä. Mikäli tehtäviä ei, esimerkiksi henkilökunnan vähäisyydestä johtuen, voida eriyttää tai muutoin tietojärjestelmin tehokkaasti valvoa, on toiminnosta vastuussa olevan esimiehen tehostettava valvontaa esimerkiksi erilaisten hyväksymisien, valtuutuksien, täsmäytyksien ja toiminnan tarkastuksien avulla. Kuntayhtymässä ei ole työskennellyt vuonna 2022 kuin kuntayhtymän johtaja.

1.4.2 Päätöksenteko

Kuntayhtymän päätöksenteko perustuu hyvän hallinnon mukaisesti julkisuusperiaatteeseen ja avoimuuteen. Päätöksentekoa ohjaavat kuntalaki, hallintolaki, perusopetuslaki- ja asetus sekä kuntayhtymän toimintaa ohjaavat erityislait.

Hallintosäännössä sekä delegointipäätöksissä määritellään toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden vastuut ja valtuudet. Hallitus voi delegoida valtuuksiaan alaisilleen viranhaltijoille, jotka voivat edelleen delegoida niitä alaisilleen.

Toimielimen ja viranhaltijapäätöksen päätöstekstin on oltava yksiselitteinen ja täsmällinen. Päätökset on perusteltava ja niissä on mainittava toimivallan peruste. Toimielimien ja kuntayhtymän

on ylemmän viranomaisen keino valvoa alemman viranomaisen päätöksenteon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

1.4.3 Talouden ja toiminnan seuranta

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on esitetty kuntayhtymän toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä osoitettu niihin resurssit. Talousarvion toteuttamista ohjaavat talousarvion täytäntöönpano-ohjeet. Vastuu talousarvion laatimisesta on kuntayhtymän johtajalla. Ennen talousarvion laatimista kuntayhtymän johtaja keskustelee henkilöstön kanssa seuraavan vuoden hankintatarpeista. Henkilöstön kanssa on keskusteltu vuoden 2022 loppupuolella seuraavan vuoden talouteen liittyvistä asioista ja hankinnoista.

Taloutta ja toimintaa seurataan organisaatiossa kuukausittain käyttäen apuna taloushallinnon ohjelman raportointia. Kuntayhtymän johtaja yhteistyössä hallintosihteerin kanssa huolehtii, että tulot ja menot on tiliöity asianomaisen toiminnon tilille. Kuntayhtymässä on käytössä vain yksi kustannuspaikka, tarvittaessa projekteille tai valtiolta saaduille rahoituksille avataan oma kustannuspaikka. Osavuosiraportointi sisältää tavoitteiden toteutumisen, määrärahojen käyttöasteen sekä ennusteen koko talousarviovuodelle.

1.4.4 Kirjanpito ja maksuliikenne

Laskujen ja muiden tositteiden hyväksyjät vahvistaa hallitus vuosittain. Laskujen asiatarkastuksesta vastaa hallintosihteeri ja laskujen hyväksymisestä kuntayhtymän johtaja. Kuntayhtymän johtajaa koskevat laskut hyväksyy yhtymähallituksen puheenjohtaja. Taloushallinnon ja kirjanpidon palvelut ostetaan Kuntalaskennalta. Maksuliikenteen riskejä hallitaan ennakoimalla kuntayhtymälle tulevia tuloja suhteessa menoihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tulee huomioida, että kevään tulot ovat aina syksyn tuloja suuremmat, jonka vuoksi keväällä oleva ylijäämä tulee tasoittumaan syksyn aikana.

Kuntayhtymällä ei ole lainaa. Vuonna 2022 kuntayhtymällä ei ole ollut leasing-laitteita. Vuonna 2023 leasing-laitteet siirtyvät Vaalijalan kuntayhtymältä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle, mutta niistä tullaan luopumaan vuosina 2023-2026 siirtyen vähittäin omaan konekantaan.

1.4.5 Omaisuuden hallinnointi

Kuntayhtymän ylläpitämän Sateenkaaren erityiskoulun henkilöstö ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että kuntayhtymän omistama ja kuntayhtymän hoidossa oleva omaisuus pidetään kunnossa ja, että sitä käytetään taloudellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Sateenkaaren koulun kuntayhtymällä ei ole omia kiinteistöjä vaan kuntayhtymä järjestää Sateenkaaren erityiskoulun toiminnan vuokratiloissa. Vuokranantajia ovat 1.1.2023 alkaen Etelä-Savon hyvinvointialue ja Kinolinna Oy.

1.4.6 Tietojärjestelmien hallinta

Tietojärjestelmät suojataan salasanoilla ja käyttäjäkohtaisilla käyttöoikeuksilla. Käyttöoikeudet antaa kunkin sovelluksen pääkäyttäjä ja käyttöoikeudet dokumentoidaan. Oikeuksien käyttöoikeudet suljetaan työsuhteen loppuessa. Oikeuksien ajantasaisuus tarkistetaan vuosittain. Järjestelmien tiedostot ja tietokannat varmistetaan päivittäin. Sateenkaaren koulun kuntayhtymä ostaa tietohallinnon palvelut Pieksämäen tietohallinnolta, joka vastaa tietojärjestelmien tietoturvasta ja tietosuojasta.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän koko henkilöstö käyttää tietoturvan ja tietosuojan opiskeluun itseoppimisympäristöä. Koko organisaation henkilöstön tulee suorittaa kerran vuodessa Navisec koulutus ja testi. Suoritettavia osioita ovat henkilöstön tietoturva- ja tietosuojaosio ja

Sateenkaaren koulun kuntayhtymässä on valmistella vuonna 2023 tietoturvastrategia sitä täydentävine yksityiskohtaisine ohjeineen. Sateenkaaren koulun kuntayhtymä noudattaa myös Pieksämäen tietohallinnon laatimaa ohjeistusta. Nämä löytyvät Sateenkaaren koulun kuntayhtymän y-kansiosta, kun ne ovat valmistuneet. Ohjeistuksiin on käyttöoikeudet vain Sateenkaaren koulun kuntayhtymän työntekijöiltä.

Jokainen Sateenkaaren koulun kuntayhtymän työntekijä ja ne palveluntuottajat, jotka työssään käyvät Sateenkaaren koululla, allekirjoittavat salassapitositoumuksen. Salassapitositoumukset säilytetään koululla arkistosuunnitelman mukainen aika.

1.4.7 Hankinnat ja varastointi

Tavara- ja palveluhankinnoissa on noudatettava niistä annettua lainsäädäntöä, kuntayhtymän yleisiä hankintaohjeita ja pienhankintaohjeita sekä hallintosäännön määräyksiä. Kuntayhtymän johtaja huolehtii, että hankinnoissa käytetään hyväksi olemassa olevat kilpailuttamismahdollisuudet. Hankintoja ei ole tehty vuonna 2022.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä liittyy osakkaaksi vuonna 2023 Sansia Oy:n ja Kuntien Tiera Oy:n, jotka tuottavat omistajilleen hankintapalveluja ja toimitusketjun ostopalveluja in house (osakkaiden ei tarvitse kilpailuttaa palveluja) toimintaperiaatteella. Suurin osa materiaalipalvelujen kautta hankittavista ns. kulutustuotteista tullaan hankkimaan Sansian kilpailuttamilta sopimustoimittajilta. Lisäksi Sateenkaaren koulun kuntayhtymä käyttää pääasiassa Kuntien Tiera Oy:n kilpailuttamia puitesopimuksia ICT-laitteistojen hankinnoissa vuonna 2023.

Luettelo tuoteryhmistä, joissa Sateenkaaren koulun kuntayhtymä on mukana yhteishankinnoissa, on hallintosihteerillä, jolta saa myös lisätietoja hankintoihin liittyvissä asioissa. Tarkemmat ohjeet hankinnoista on Hankintaohjeessa ja sitä täydentävissä Pienhankintaohjeissa, jotka hyväksytään hallituksessa 14.02.2023.

Kuntayhtymän toiminnot järjestetään tarpeetonta varastointia välttäen. Kuntayhtymän johtaja huolehtii siitä, että varastot inventoidaan vuosittain.

1.4.8 Projektit

Ulkopuolisella rahoituksella toteutettavista ja muista merkittävistä projekteista on laadittava yksilöidyt projektisuunnitelmat ja nimettävä vastuuhenkilöt, jotka huolehtivat mm. projektin aikataulusta, kirjanpidon järjestämisestä, seurannasta ja raportoinnista sekä materiaalin arkistoinnista mahdollisesti myöhemmin suoritettavaa tarkastusta varten. Ulkopuolisia projekteja ei ole ollut vuonna 2022.

1.4.9 Henkilöriskien hallinta ja työajan seuranta

Osaamisen säilymiseen organisaatiossa varaudutaan avainhenkilöriskien, eläköitymisen tai irtisanoutumisen varalta. Osaamisen siirtämisessä käytännön menetelmiä ovat mm. perehdyttäminen, työkierto, parityöskentely, tiimityö, eläkkeellä olevien käyttö, dokumentointi ja koulutus.

Kuntayhtymän johtaja suunnittelee työvuorot 4 viikoksi kerrallaan ja valvoo työaikojen noudattamista.

1.5 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.5.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa, miten tilikauden tuotot riittävät palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen.

Kuntayhtymän tuloslaskelma ja sen tunnusluvut (sisältää ulkoiset tuotot ja kulut)

	TOTEUTUNUT 18.10.2022 - 31.12.2022	TA2022
TOIMINTATUOTOT		
Tuet ja avustukset	375 000,00	0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	375 000,00	0
TOIMINTAKULUT		
Palvelujen ostot	-2,06	0
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-2,06	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	374 997,94	0
Toimintatuotot/toimintakulut %	182 039 %	

(Toimintatuotot/toimintakulut % on laskettu ja lisätty 2.5.2023 / Satu Varpainen).

Kun tunnusluvun arvo on vähintään 100 %, oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuuden ja muut rahoitusosuudet.

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen osa arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on riittävä, mikäli se on vähintään poistojen suuruinen.

Tuotot

Kuntayhtymälle ei syntynyt toiminnasta tulevia tuottoja vuonna 2022, koska palvelutoiminta ei ollut käynnistynyt. Kuntayhtymän ainoa toimintatuotto oli Vaalijalan kuntayhtymän myöntämä 375000 euron avustus toiminnan käynnistämiseen. Avustus käsitellään kirjanpidossa tuloutettavana avustuksena.

Kulut

Kuntayhtymän ainoa kulu oli 2,06 euroa vuonna 2022, joka aiheutui pankkipalveluista.

Tilikauden tulos kuvaa tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen erotusta. Siinä otetaan huomioon myös pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden käyttöä kuvaavat poistot ja satunnaiset erät. Tilikauden tulos joko lisää tai vähentää kuntayhtymän omaa pääomaa.

1.5.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Tuloslaskelman tavoin rahoituslaskelma sisältää ainoastaan ne erät, jotka ovat syntyneet kuntayhtymän kannalta ulkopuolisiin yksiköihin nähden.

Toiminnan rahavirta, tulorahoitus, kuvaa tuloslaskelmassa esitettyesitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavaroihin eli sitä, kuinka paljon varsinainen toiminta on tuottanut rahavaroja.

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA	
Vuosikate	374 997,94
Satunnaiset erät	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	0,00
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	
Investointimenot	0,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	374 997,94
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	
Antolainauksen muutokset	0,00
Lainakannan muutokset	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00
Oman pääoman muutokset	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00
Saamisten muutos	1 197,16
Korottomien velkojen muutos	86 931,71
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	460 732,49
RAHAVAROJEN MUUTOS	460 732,49
Rahavarojen muutos	
Rahavarat 31.12.	460 732,49
Rahavarat 18.10.	0,00

Rahoituslaskelman tunnusluvut	
Toiminnan ja investointien rahavirta 5 vuodelta	374 998
Investointien tulorahoitus	0
Laskennallinen lainanhoitokate	0
Kassan riittävyys, pv	81 634 640 (ei vielä kassavirtaa eli luku ei käyttökelpoinen)

(Toiminnan ja investointien rahavirta 5 vuodelta laskettu ja kassan riittävyys, pv luku korjattu 2.5.2023 / Satu Varpainen).

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-

1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kuntayhtymän rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

	31.12.2022
TASE VASTAAVAA	
VAIHTUVAT VASTAAVAT	
Saamiset	
Muut siirtosaamiset	1 197,16
Rahat ja pankkisaamiset	460 732,49
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	461 929,65
TASE VASTAAVAA YHTEENSÄ	461 929,65

TASE VASTATTAVAA	
OMA PÄÄOMA	
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	374 997,94
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	374 997,94
VIERAS PÄÄOMA	
Lyhytaikainen	
Siirtovelat	
Lomapalkkajaksotus	86 931,71
Lyhytaikainen yhteensä	86 931,71
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	86 931,71
TASE VASTATTAVAA YHTEENSÄ	461 929,65

Taseen tunnusluvut	
Omavaraisuusaste %	81,2
Suhteellinen velkaantuneisuus %	23,2 %
Kertynyt yli-/alijäämä 1000 €	0
Lainakanta 31.12.	0
Lainat ja vastuut 31.12.	0
Lainasaamiset 1000 €	0

(Omavaraisuusaste % korjattu ja suhteellinen velkaantuneisuus % laskettu ja lisätty 2.5.2023 / Satu Varpainen).

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, ja kykyä suoriutua sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuusasteen hyvä tavoitetaso on 70 %. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta.
Suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisin maksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selvivytä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

1.7 Kokonaistulot ja -menot

Rahoituslaskelman tavoin kokonaistulot ja -menot laskelmassa on esitetty varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytöt. Rahan lähteet (tuotot) ja käytöt (kulut) on esitetty kuitenkin omina ryhminään ja varsinaisen toiminnan erät on jaoteltu rahoituslaskelmassa tarkemmin.

Kuntayhtymän kokonaistulot v. 2022 olivat 375 000 euroa. Tulon muodosti Vaalijalan kuntayhtymältä saatu alkupääoma toiminnan aloittamiseen. Vuoden kokonaismenot olivat 2,06 euroa.

TULOT		MENOT	
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	375 000,00	Toimintakulut	2,06
Investoinnit	0,00	Investoinnit	0,00
Rahoitustoiminta	0,00	Rahoitustoiminta	0,00
Kokonaistulot yhteensä	**375 000,00**	**Kokonaismenot yhteensä**	**2,06**

Täsmäytys

Kokonaistulot - kokonaismenot = 375 000,00 - 2,06 = 374997,94

Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset = 460 732,49 - (86 931,71 - 1 197,16) = 374 997,94

(Kokonaistulot ja –menot –taulukko lisätty 2.5.2023 / Satu Varpainen).

1.8 Tilikauden tuloksen käsittely

Kuntalain 115 §:n mukaan hallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan tulosta ennen varaus- ja rahastosiirtoja.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tulos vuodelta 2022 on 374.997,94 euroa ylijäämäinen.

Hallitus esittää jäsenkuntien valtuustoille, että varausten ja rahastojen muutosten jälkeinen ylijäämä 374.997,94 euroa siirretään taseen omaan pääomaan yli-/alijäämätilille.

2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan ja kuntayhtymän on toiminnassa ja taloudessa noudatettava talousarviota. Toteutumavertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja talousarvion toteutuminen. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Käyttötalousosan toteutuminen, joka sisältää myös sisäiset erät, on esitetty tehtävätasolla toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden osalta, sekä sitovien mittareiden osalta.

2.1 Tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tuloskortti, kuntayhtymätaso

Tilivelvollinen: kuntayhtymän johtaja.

Näkökulma	*Tavoite*	*Mittarit*	*Toimenpiteet*	*Toteutuma*
Asiakas	Sateenkaaren koulun toiminnan jatkumisen ja oppilaiden koulunkäynnin turvaaminen Sateenkaaren koulussa.	Sateenkaaren koulun toiminnan jatkuminen 1.1.2023 alkaen.	Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perustaminen ja Vaalijalan kuntayhtymästä koulutoiminnan siirtyminen 1.1.23 alkaen.	Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perussopimuksen allekirjoittaminen 18.10.2022. Sateenkaaren koulun toiminnan siirtyminen Vaalijalan kuntayhtymältä 1.1.2023 alkaen.
Talous	Taata alkupääoma kuntayhtymälle. Ilmoittaa valtionosuuksiin Sateenkaaren koulun rahoitukseen liittyvät muutokset.	Alkupääomarahoitus siirtyy Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tilille. Päätös valtionosuuksien siirtymisestä Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle Vaalijalan kuntayhtymältä.	Vaalijalan kuntayhtymän hallitus myöntää alkupääoman Sateenkaaren koulun syntyneistä ylijäämistä. Ilmoitetaan muutos Valtionosuuksille ja Opetushallitukseen.	Vaalijalan kuntayhtymän hallitus myönsi Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 375 000 euron alkupääoman. Opetuksen järjestäjämuutos ilmoitettu Valtionosuuksille ja Opetushallitukseen. Valtionosuudet ja Valtiovarainministeriö vahvistanut rahoituksen siirtymisen 20.12.2022.
Prosessi	Kuntayhtymän perustaminen.	Perussopimuksen allekirjoittaminen. Y-tunnuksen saaminen	Perussopimuksen laatiminen. Y-tunnuksen hakemus YTJ:hin.	Perussopimus laadittu ja allekirjoitettu 18.10.2022. Y-tunnus saatu lokamarraskuun vaihteessa 2022.
Henkilöstö	Henkilöstön siirtyminen liikkeen luovutusperiaatteella Sateenkaaren koulun kuntayhtymään.	Henkilöstön siirtymisen onnistuminen.	Yt- neuvottelut	Henkilöstö siirtyi vanhoina työntekijöinä. Siirtymä onnistui hyvin.
Sidosryhmät	Kuntayhtymän henkilöstö- ja palkkahallinnon sekä muiden tukipalveluita tuottavien tahojen selvittäminen.	Palveluita tuottavien tahojen löytyminen.	Palvelusopimusten solminen palveluiden tuottajien kanssa	Palvelusopimukset tehty 31.12.2022 mennessä. Suomen Terveystalo Kuntalaskenta Oy Pieksämäen tietohallinto, Konneveden kunta, HVA: vuokrasopimus, LähiTapiola, Visma, Lindström.

2.2 Määrärahojen toteutuminen

2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen

Tilikaudella ei ole ollut toimintaa tehtäväalueittain.

2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

	Ta 2022	Toteutuma 2022	TOT-%
TOIMINTATUOTOT	**0**	**375000**	**0**
Myyntitulot	0	0	**0**
Maksutulot	0	0	**0**
Tuet ja avustukset	0	375000	**0**
Vuokratulot	0	0	**0**
Muut tulot	0	0	**0**
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	**0**	0	**0**
TOIMINTAMENOT	**0**	**2**	
Henkilöstömenot	0	0	**0**
Palkat ja palkkiot	0	0	**0**
Henkilösivukulut	0	0	**0**
Eläkekulut	0	0	**0**
Muut henkilösivukulut	0	0	**0**
Henkilöstökorvaukset			**0**
Palvelujen ostot	0	0	**0**
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	**0**
Muiden palvelujen ostot	0	2	**2**
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	**0**
Avustukset	0	0	**0**
Vuokrat	0	0	**0**
Muut menot	0	0	**0**
TOIMINTAKATE	**0**	**374998**	**0**
Verotulot	**0**	**0**	**0**
Kunnan tulovero	0	0	**0**
kiinteistövero	0	0	**0**
osuus yhteisöveron tuotosta	0	0	**0**
Valtionosuudet	**0**	**0**	**0**
Arvonlisäveron takaisinperintä	0	0	**0**
Peruspalveluiden va	0	0	**0**
Verotulomenetysten korvaus	0	0	**0**
Opetus- ja kulttuuritoimen va	0	0	**0**

KÄYTTÖKATE	**0**	**374998**	**0**
Rahoitustulot ja -menot	0	0	**0**
Korkotulot	0	0	**0**
Muut rahoitustulot	0	0	**0**
Korvaus peruspääomasta liikelaitokselta			
Korkomenot	0	0	**0**
Muut rahoitusmenot	0	0	**0**
VUOSIKATE	**0**	**374998**	**-2**
Suunnitelman mukaiset poistot	**0**	0	**0**
Kertaluonteiset poistot			
Arvonalentumiset			
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tulot			
Satunnaiset menot			
TILIKAUDEN TULOS	**0**	**374998**	**0**
Poistoeron lisäys (-) vähennys (+)	0	0	
Varausten lisäys (-) vähennys (+)			
Rahastojen lisäys / vähennys			
Tilikauden yli- / alijäämä	**0**	**374998**	**0**

2.2.3 Investointien toteutuminen

Tilikaudella ei tehty investointeja.

2.2.4 Rahoitusosan toteutuminen

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

	TA 2022	**TP 2022**	Poikkeama
Toiminta ja Investoinnit			
TOIMINNAN RAHAVIRTA			
Vuosikate	0	374998	374998
Satunnaiset erät		0,00	0
Tulorahoituksen korjauserät	0	0,00	0
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA			
Investointimenot	0	0,00	0
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0,00	0
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	0	0,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	0,00	0
Toiminta investoinnit, netto	0	374998	374998

RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset		0,00	0	
Antolainasaamisten vähennykset	0	0,00	0	
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0,00	0	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0	0,00	0	
Lyhytaikaisten lainojen muutos (lisäys +)		0,00	0	
Oman pääoman muutokset, rahastot				
Vaikutus maksuvalmiuteen				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset		0,00	0	
Vaihto-omaisuuden muutos (vähennys +)		0,00		
Saamisten muutos (lisäys -)		-1 197,16	1 197	
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen muutos			460 732,49	460 732
Rahoituksen rahavirta	0	460 732,49	460 732	
Rahavarojen muutos	0	460 730,43	490 732	

Rahavarojen muutos	
Rahavarat 31.12	460 732,49
Rahavarat 18.10.	0,00
	460 732,49

2.2.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

YHTEENVETO TALOUSARVION TOTEUTUMISESTA				
	TA2022	TOT2022	POIKKEAMA	KÄYTTÖ %
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	0,00	0,00	0,00	0,0
Muut toimintatuotot	0,00	0,00	0,00	0,0
Tuet ja avustukset	0,00	375000,00	375000,00	37500,0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	0,00	375000,00	375000,00	37500,0
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut	0,00	0,00	0,00	0,0
Palvelujen ostot	0,00	-2,06	-2,06	2,0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	0,00	0,00	0,0
Muut toimintakulut	0,00	0,00	0,00	0,0
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	0,00	-2,06	2,06	0,0
RAHOITUSKULUT	0,00	0,00	0,00	0,0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	0,00	0,00	0,00	0,0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	0,00	374997,94	0,00	0,0
INVESTOINNIT	0,00	0,00	0,00	0,0

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

	TOTEUTUNUT 18.10.2022 - 31.12.2022
TOIMINTATUOTOT	
Tuet ja avustukset	
Tuet ja avustukset	375 000,00
Tuet ja avustukset yhteensä	375 000,00
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	375 000,00
TOIMINTAKULUT	
Palvelujen ostot	
Muiden palvelujen ostot	
Rahoitus- ja pankkipalvelut	-2,06
Muiden palvelujen ostot yhteensä	-2,06
Palvelujen ostot yhteensä	-2,06
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-2,06
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	374 997,94

3.2 Rahoituslaskelma

	2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA	
Vuosikate	374 997,94
Satunnaiset erät	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	0,00
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	
Investointimenot	0,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	374 997,94
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	
Antolainauksen muutokset	
Antolainasaamisten lisäys	0,00
Antolainasaamisten vähennys	0,00
Lainakannan muutokset	
Pitkäaikaisen lainojen lisäys	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00
Oman pääoman muutokset	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	

Vaihto-omaisuuden muutos	
Saamisten muutos	1 197,16
Korottomien velkojen muutos	86 931,71
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	460 732,49
RAHAVAROJEN MUUTOS	460 732,49
Rahavarojen muutos	
Rahavarat 31.12.	460 732,49
Rahavarat 18.10.	0,00

3.3 Tase

	31.12.2022
TASE VASTAAVAA	
VAIHTUVAT VASTAAVAT	
Saamiset	
Lyhytaikaiset saamiset	
Siirtosaamiset	
Muut siirtosaamiset	1 197,16
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	1 197,16
Rahat ja pankkisaamiset	
Rahat ja pankkisaamiset	460 732,49
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	461 929,65
TASE VASTAAVAA YHTEENSÄ	461 929,65

TASE VASTATTAVAA	
OMA PÄÄOMA	
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	374 997,94
Tilikauden ylijäämä(alijäämä) yhteensä	374 997,94
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	374 997,94
VIERAS PÄÄOMA	
Lyhytaikainen	
Siirtovelat	
Lomapalkkajaksotus	86 931,71
Lyhytaikainen yhteensä	86 931,71
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	86 931,71
TASE VASTATTAVAA YHTEENSÄ	461 929,65

Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Liite 1:
Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Liite 2-3:
Ei kommentoitavaa

Liite 4:
Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Kyseessä on ensimmäinen tilikausi, vertailuvuotta ei ole.

Liite 5:
Ei kommentoitavaa

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liite 6:
Tuet ja avustukset sisältävät Vaalijalan kuntayhtymän hallituksen (21.9.2022 136§) päätöksen mukaisen 375 000 euron suuruisen avustuksen Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle.

Liite 7-8:
Ei kommentoitavaa

Liite 9:
Palveluiden ostot: pankkipalvelumaksu 2,06 euroa.

Liite 10-16:
Ei kommentoitavaa

Taseen vastaavia koskeva liitetiedot

Liite 17-23:
Ei kommentoitavaa

Liite 24:

Siirtosaamiset	
Lyhytaikaiset saamiset	
Muut siirtosaamiset	1 197,16
Siirtosaamiset yhteensä	1 197,16

Rahat ja pankkisaamiset	
Rahat ja pankkisaamiset	460 732,49

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liite 25 :

Oman pääoman erittely	
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	374 997,94
Oma pääoma yhteensä	374 997,94

Liite 26-32:
Ei kommentoitavaa

Liite 33:

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	
Lyhytaikaiset siirtovelat	
Lomapalkkavelka	86 931,71
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	86 931,71

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liite 34-37:
Ei kommentoitavaa

Liite 38 :
Vuokravastuut

Sopimukset siirtyvät kuntayhtymälle 1.1.2023

Liite 39-41:
Ei kommentoitavaa

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja interssitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liite 42:
Henkilökunta siirtyy kuntayhtymän palvelukseen 1.1.2023

Liite 43-46:
Ei kommentoitavaa

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Toimintakertomus ja toteutumisvertailu
Kuntayhtymän
- tuloslaskelma
- rahoituslaskelma
- tase

Tilinpäätöksen liitetiedot
Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

Erillisinä ja atk-listoina
Päiväkirja
Pääkirja
Tase-erittelyt

4 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Pieksämäki 21.3.2023

Aki Pomell

Seppo Hujanen

Kati Laukkanen

Harri Nissinen

Marja-Leena Laitinen

Satu Varpainen

Tilintarkastajan tilinpäätösmerkintä

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Pieksämäki 4.5.2023

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö

Jarmo Raati, JHT, KHT

SATEENKAAREN KOULUN
KUNTAYHTYMÄ

TARKASTUSLAUTAKUNTA ARVIOINTIKERTOMUS 2022

Arviointikertomus kuntayhtymän yhtymähallitukselle vuodelta 2022

YLEISTÄ

1 Lautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakuntaan kuuluivat seuraavat jäsenet ja varajäsenet:

28.3.2023 saakka

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Yrittäjä, eläkeläinen Leena Jäntti, (Hankasalmi)	Ari Leinonen, (Hankasalmi)
Eläkeläinen Pekka Valtari, (Pieksämäki)	Heikki Sopanen, (Pieksämäki)
Mikael Laine, (Enonkoski)	Sanna Ratia, (Enonkoski)
Mervi Hyvönen (Hankasalmi)	Talouspäällikkö Anja Kauppinen, (Hankasalmi)

30.3.2023 alkaen

Yrittäjä, eläkeläinen Leena Jäntti, (Hankasalmi)	Pekka Lankia, (Joutsa)
xx (Konnevesi)	Jaana Laukkainen, (Kangasniemi)
Eläkeläinen Pekka Valtari, (Pieksämäki)	Liisa Ruokoselkä, (Pieksämäki)
Elisa Hänninen, (Juva)	Mikael Laine, (Enonkoski)

Hallituksen päätös.

Lautakunnan sihteerinä toimi hallintosihteeri Jaana Kinnunen.

2 Kokoukset

Lautakunta ei kokoontunut yhtään kertaa vuonna 2022.

3 Tutustumiskäynnit

Tarkastuslautakunnalla ei ollut yhtään tutustumiskäyntiä vuonna 2022.

4 Asioiden valmistelu, asiantuntijat

Tarkastuslautakunnalla ei ollut yhtään asioiden valmistua vuonna 2022.

5 Kustannukset

Vuonna 2022 ei tilintarkastuksesta eikä tarkastuslautakunnan toiminnasta aiheutunut kuluja.

SATEENKAAREN KOULUN
KUNTAYHTYMÄ

TARKASTUSLAUTAKUNTA ARVIOINTIKERTOMUS 2022

ARVIOINTIOSA

Koko hallintoa koskea yleisarvio

Tarkastuslautakunta on tutustunut hallituksen pöytäkirjoihin marras- ja joulukuulta 2022, hallituksen vahvistamaan talous- ja toimintasuunnitelmaan vuodelle 2022. Vaalijalan kuntayhtymän päätökseen antaa Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle 375.000 € sekä Vaalijalan kuntayhtymän päätökseen siirtää Sateenkaaren erityiskoulun toiminta Sateenkaaren koulun kuntayhtymälle.

Tarkastuslautakunta on myös tutustunut Valtiovarainministeriön päätökseen kuntien kotikuntakorvauksen perusosasta vuodelle 2023 sekä Sateenkaaren koulun kuntayhtymän ja palveluntuottajien kanssa solmittuihin sopimuksiin.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymä on perustettu 18.10.2022. Kuntayhtymän johtaja on valittu 1.11.2022, eikä kuntayhtymässä ole ollut muita työntekijöitä vuonna 2022.

Kuntayhtymälle ei ole syntynyt tuottoja vuona 2022, koska palvelutoiminta ei ole käynnistynyt. Kuntayhtymän ainoa toimintatuotto oli Vaalijalan kuntayhtymän myöntämä 375 000 euron avustus toiminnan käynnistämiseen. Avustus käsitellään kirjanpidossa tuloutettava avustuksena.

Kuntayhtymän ainoa kulu oli 2,06 euroa vuonna 2022, joka aiheutui pankkipalveluista.

Tilikauden tulos oli avustuksesta johtuen 374 997,94 euroa ylijäämäinen.

YHTEENVETO TALOUSARVION TOTEUTUMISESTA				
	TA2022	TOT2022	POIKKEAMA	KÄYTTÖ %
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	0,00	0,00	0,00	0,0
Muut toimintatuotot	0,00	0,00	0,00	0,0
Tuet ja avustukset	0,00	375000,00	375000,00	37500,0
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	0,00	375000,00	375000,00	37500,0
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut	0,00	0,00	0,00	0,0
Palvelujen ostot	0,00	-2,06	-2,06	2,0
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	0,00	0,00	0,0
Muut toimintakulut	0,00	0,00	0,00	0,0
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	0,00	-2,06	2,06	0,0
RAHOITUSKULUT	0,00	0,00	0,00	0,0
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	0,00	0,00	0,00	0,0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	0,00	374997,94	0,00	0,0
INVESTOINNIT	0,00	0,00	0,00	0,0

SATEENKAAREN KOULUN
KUNTAYHTYMÄ

TARKASTUSLAUTAKUNTA ARVIOINTIKERTOMUS 2022

YHTEENVETO

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän tarkastuslautakunta toteaa, että kuntayhtymän taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet vuonna 2022.

Sateenkaaren erityiskoulun varsinainen toiminta on alkanut 1.1.2023

Pieksämäellä 4.5.2023

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Leena Jäntti
Puheenjohtaja

Pekka Valtari
Varapuheenjohtaja

Mikael Laine
Varajäsen

Keskus 020 743 2920
www.bdo.fi

BDO Audiator Oy
Vattuniemenranta 2
00210 Helsinki

TILINTARKASTUSKERTOMUS 2022

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän jäsenkuntien valtuustoille

Olemme tarkastaneet Sateenkaaren koulun kuntayhtymän hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilikaudelta 18.10.-31.12.2022. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailun ja toimintakertomuksen.

Kuntayhtymän hallituksen ja muiden tilivelvollisten velvollisuudet

Kuntayhtymän hallitus ja muut tilivelvolliset ovat vastuussa kuntayhtymän hallinnosta ja taloudenhoidosta tilikaudella. Kuntayhtymän hallitus ja johtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta ja siitä, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan kuntayhtymän tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus ja johtaja ovat toimintakertomuksessa tehneet selkoa kuntayhtymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Kuntayhtymän hallitus ja johtaja vastaavat myös sisäisen valvonnan järjestämisestä ja sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Olemme tarkastaneet tilikauden hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti olennaisten virheiden ja puutteiden havaitsemiseksi ja raportoimiseksi tarkastuksen tuloksina. Hallinnon tarkastuksessa olemme selvittäneet toimielinten jäsenten ja tehtäväalueiden johtavien viranhaltijoiden toiminnan lainmukaisuutta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta olemme tarkastaneet ottaen huomioon toimintakertomuksessa niistä esitetyn selonteon. Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet ja voidaksemme lausua sisäisen valvonnan järjestämisestä mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon kuntayhtymän sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Lisäksi olemme tarkastaneet valtionosuuksien perusteista annettujen tietojen oikeellisuutta.

Olemme tehneet tarkastuksen riittävän varmuuden saamiseksi siitä, onko hallintoa hoidettu lain ja jäsenkuntien valtuustojen päätösten mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa olemme tarkastaneet riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Tarkastuksen tulokset

Kuntayhtymän hallintoa on hoidettu lain ja jäsenkuntien valtuustojen päätösten mukaisesti.

Kuntayhtymän sisäinen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty asianmukaisesti.

Valtionosuuksien perusteista annetut tiedot ovat oikeita.

Kuntayhtymän tilinpäätös on laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan tilikauden tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta.

BDO Audiator Oy (Y-tunnus 0904285-6) kuuluu suomalaiseen BDO-konserniin. Emoyhtiö BDO Oy on itsenäinen jäsen BDO International Limitedissä ja kuuluu kansainvälisten itsenäisten BDO-jäsenyhtiöiden verkostoon.

Lausunnot tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Kuopiossa 4. toukokuuta 2023

BDO Audiator Oy
tilintarkastusyhteisö

Jarmo Raati
JHT, KHT

BDO Audiator Oy (Y-tunnus 0904285-6) kuuluu suomalaiseen BDO-konserniin. Emoyhtiö BDO Oy on itsenäinen jäsen BDO International Limitedissä ja kuuluu kansainvälisten itsenäisten BDO-jäsenyhtiöiden verkostoon.

SATEENKAAREN KOULUN
KUNTAYHTYMÄ

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perussopimuksesta:

2. Luku

Yhden toimielimen kuntayhtymä

5 § Jäsenkuntien päätösvalta

Jäsenkunnat päättävät

1) yhtymähallituksen jäsenten valinnasta siten, että hallitukseen valitaan enintään yhteensä 5 jäsentä. Kullekin edustajalle valitaan henkilökohtainen varaedustaja.

2) tarkastuslautakunnan jäsenten valinnasta yhtymähallituksen jäsenkunnille tekemän pohjaehdotuksen perusteella yhtäpitävin päätöksin, siten että tarkastuslautakuntaan valitaan neljä (4) jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Jäsenkunnat päättävät tarkastuslautakunnan puheenjohtajasta ja varapuheenjohtajasta. Valittujen jäsenten ja varajäsenten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja.

3) vastuuvapaudesta tilivelvollisille yhtäpitävin päätöksin.

4) tilintarkastusyhteisön valinnasta yhtäpitävin päätöksin.

Mikäli jäsenkunnat tekevät päätösvaltaansa kuuluvissa asioissa 1-4 erisisältöiset päätökset, tulee päätökseksi se kanta, jolla on kaikkien jäsenkuntien kunnanvaltuutettujen yhteen lasketun äänimäärän mukaan suurin kannatus.

4. luku

11 § Jäsenkuntien osuudet varoista ja vastuut veloista ja velvoitteista

Jäsenkuntien osuudet kuntayhtymän varoihin määräytyvät jäsenkuntien vahvistetun väestömäärän 31.12.2022 mukaisessa suhteessa.

Jäsenkuntien vastuu kuntayhtymän veloista ja kuntayhtymään kohdistuvista velvoitteista sekä vastuista määräytyy kuntayhtymän määräytyvät jäsenkuntien vuoden 2022 osalta vahvistetun väestömäärän mukaisessa suhteessa. Sama koskee sellaisia kuntayhtymän menoja, joita ei muutoin saada katetuksi.

Kunta	%	väkiluku
Enonkoski	2,76	1 362
Hankasalmi	9,50	4 683
Pieksämäki	34,99	17 253
Joutsa	8,65	4 263
Juva	11,94	5 887
Kangasniemi	10,61	5 230
Konnevesi	5,21	2 568
Mäntyharju	11,43	5 635
Sulkava	4,93	2 430
	100,00	**49 311**

Savo-Pielisen jätelautakunta

PL 1097
70111 Kuopio

Kirje

16.5.2023

Asianro 933/14.06/2023

Savo-Pielisen jätelautakunnan toimialueen kunnat

Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030 kuntaanne hyväksyttäväksi

Jätepoliittisessa ohjelmassa kunnat asettavat yhdessä tahtotilan vastuulleen kuuluvan jätehuollon kehittämiselle ja kiertotalouden edistämiselle alueellaan. Savo-Pielisen jätelautakunta valmisteli uuden ohjelman yhteistyössä kuntien ja Jätekukon kanssa. Ohjelmaa varten selvitettiin myös kuntalaisten ja yhteistyötahojen näkemyksiä jätehuollon kehittämisen suuntaviivoista ja painopisteistä. Päätöksenteko ohjelmasta kuuluu kunnille.

Jätehuoltopolitiikka määritelty yhteiseksi ohjelmaksi on tärkeää, koska jätehuollon toteutus on siirretty alueella 15 kunnan yhteiselle organisaatiolle. Ohjelman avulla jätehuoltoa voidaan kehittää suunnitelmallisesti ja yhtenäisin periaattein koko toimialueella. Lisäksi kunnat sitoutuvat toteuttamaan kiertotaloutta omassa toiminnassaan ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ohjelma on kunnille myös tärkeä väline kunnallisen jäteyhtiön, Jätekukon, omistajaohjaukseen.

Uusi jätepoliittinen ohjelma toimii jätehuollon suunnannäyttäjänä vuoteen 2030 saakka. Ohjelman visiona on, että *"arjen kiertotalous toteutuu alueella ympäristöä kunnioittaen yhteistyön ja asukkaiden tarpeita palvelevan jätehuollon voimalla"*. Visiota tukemaan asetettu tavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä, joita toimialueen kunnat, Jätekukko ja jätelautakunta toteuttavat.

Jätelautakunta on kokouksessaan 11.5.2023 hyväksynyt jätepoliittisen ohjelman ehdotuksen ja päättänyt esittää ohjelman kaikkiin alueen kuntiin hyväksyttäväksi. **Pyydämme kuntanne valtuustoa hyväksymään jätepoliittisen ohjelman vuoteen 2030 viimeistään 31.8.2023**. Pyydämme lisäksi lähettämään tiedon hyväksymispäätöksestä jätelautakunnalle sähköisesti osoitteeseen jatelautakunta@kuopio.fi. Jätelautakunta tiedottaa ohjelmasta, edistää ohjelman toimeenpanoa ja seuraa tavoitteiden toteutumista.

Saija Pöntinen
palvelupäällikkö

Asiakirja on allekirjoitettu koneellisesti Kuopion kaupungin asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030
Tiivistelmä jätepoliittisesta ohjelmasta

LIITE 6 § 64

JÄTEPOLIITTINEN OHJELMA VUOTEEN 2030

ARJEN KIERTOTALOUS | YMPÄRISTÖVASTUULLISUUS | ASIAKASLÄHTÖISET PALVELUT

Savo-Pielisen alueen kunnat

Juuka, Kaavi, Konnevesi, Kuopio, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pieksämäki, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto

SISÄLTÖ

1. Johdanto 3
2. Etusijajärjestys jätehuoltoa ohjaavana periaatteena 4
3. Jätehuollon vastuunjako 5
4. Ohjelman valmistelu 6
5. Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet 7
   - 5.1 Jätteettömyys ja vastuullinen kuluttaminen 8
   - 5.2 Kattava materiaalien kierto ja korkea kierrätysaste 11
   - 5.3 Asiakas- ja ympäristölähtöiset jätehuoltopalvelut 13
6. Ohjelman seuranta 15
7. Ohjelman vaikutukset 16
8. Ohjelman hyväksymispäätökset 18

1. JOHDANTO

Jätepoliittinen ohjelma on Savo-Pielisen jätelautakunnan ja Jätekukko Oy:n toimialueen kuntien yhteinen näkemys siitä, miten seudun jätehuoltoa toteutetaan ja kehitetään ohjelmakaudella 2023-2030. Jätepoliittisessa ohjelmassa kunnat asettavat yhteisiä kehittämistavoitteita kunnan vastuulle kuuluvalle jätehuollolle ja määrittelevät tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisia toimenpiteitä. Jätepoliittinen ohjelma ohjaa myös kuntien omaa toimintaa kiertotalouden edistämiseksi. Kunnan vastuulle kuuluu jätelain mukaisesti asumisessa syntyvän jätteen sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestäminen.

Yhteisten jätepoliittisten linjausten määrittely on erityisen tärkeää kuntien hoitaessa jätehuollon palvelu- ja viranomaistehtävät yhdessä. Jotta jätehuoltoa voidaan toimialueella kehittää pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti, tarvitaan yhteistä jätepoliittista näkemystä sekä kaikkien osapuolten sitoutumista yhteisesti hyväksyttyjen toimenpiteiden toteuttamiseen. Ohjelmassa hyväksytyt suuntaviivat ohjaavat kuntavastuullisen jätehuollon toimijoiden päätöksentekoa ja kuntalaisille järjestettävän jätehuollon palvelutason määrittelyä.

Jätepoliittinen ohjelma edistää valtakunnallisen jätesuunnitelman tahtotilan saavuttamista paikallisesti ja tukee kuntien omia kuntastrategioita. Ohjelma edistää kiertotalouden toteutumista sekä lainsäädännön asettamien kierrätystavoitteiden saavuttamista. Jätepoliittinen ohjelma tukee osaltaan toimialueella tehtävää ilmasto- ja ympäristövastuullisuustyötä. Lisäksi ohjelman avulla voidaan edistää kestävää kehitystä kunnallisessa jätehuollossa.

Jätepoliittinen ohjelma koskee seuraavia kuntia: Juuka, Kaavi, Konnevesi, Kuopio, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pieksämäki, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto.

Kunnat hyväksyvät jätepoliittisen ohjelman. Ohjelma on voimassa vuoteen 2030 tai siihen asti, kunnes seuraava jätepoliittinen ohjelma hyväksytään.

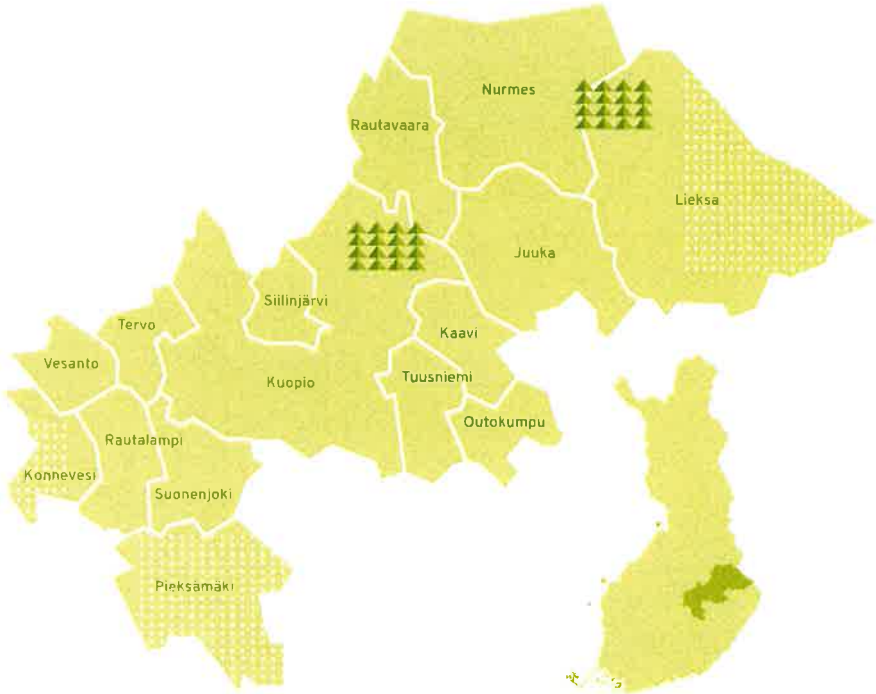

2. ETUSIJAJÄRJESTYS JÄTEHUOLTOA OHJAAVANA PERIAATTEENA

Jätelainsäädännön tavoitteina on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista. Jätepolitiikkaa ohjaava keskeinen periaate on jätelakiin kirjattu yleinen velvollisuus noudattaa etusijajärjestystä.

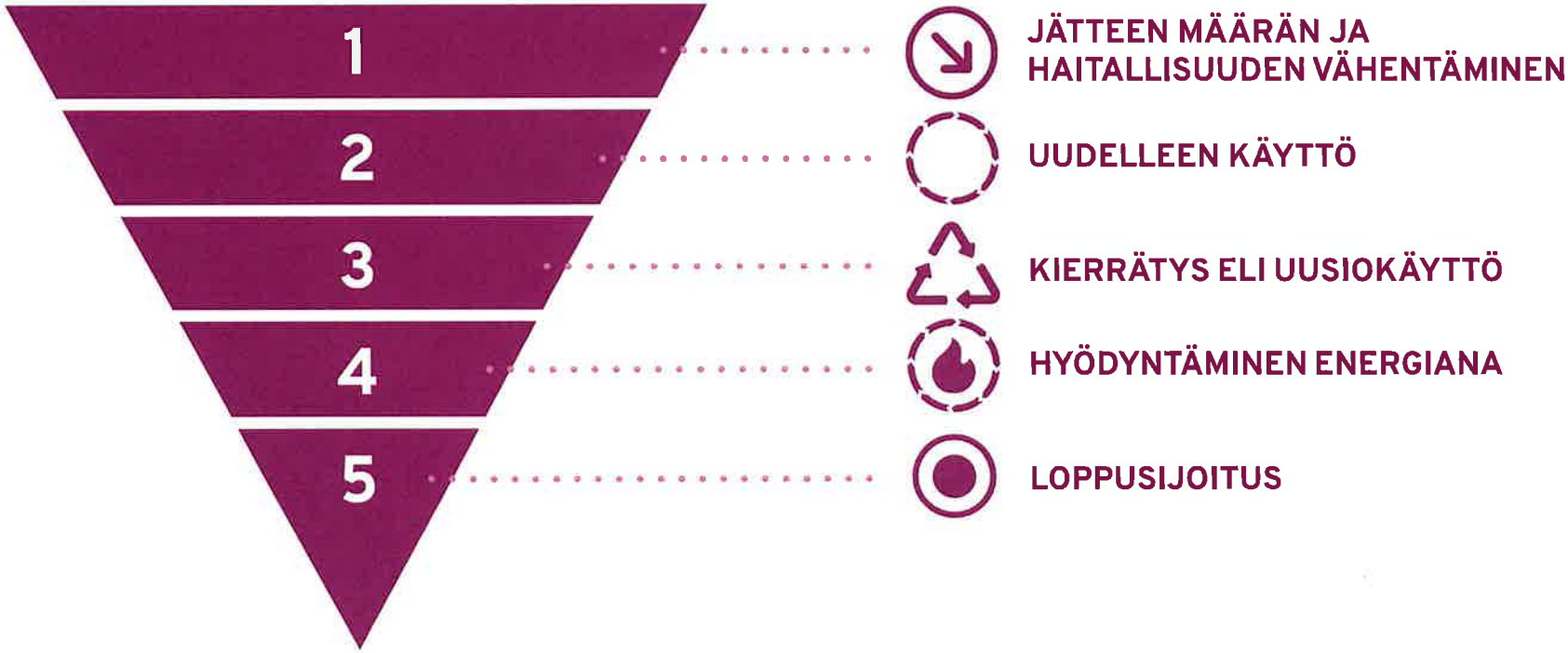

3. JÄTEHUOLLON VASTUUNJAKO

Jätelainsäädännön mukaisesti asumisessa syntyvien jätteiden sekä kuntien hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvien yhdyskuntajätteiden jätehuolto kuuluu kunnan vastuulle. Muut julkiset toimijat ja yritykset vastaavat itse jätehuollon järjestämisestä. Tuottajat vastaavat tuottajavastuun alaisten jätteiden jätehuollon järjestämisestä (mm. paperi ja sähkö- ja elektroniikkaromu). Pakkausten (muovi-, kartonki-, lasi- ja metallipakkaukset) jätehuoltoa tuottajat ja kunnat toteuttavat yhteistyössä.

Kunnallisen jätehuollon tehtävät voidaan jakaa jätehuollon palvelutehtäviin, jätehuollon viranomaistehtäviin ja jätehuollon valvontatehtäviin.

Jätehuollon palvelutehtäviä eli jätehuollon käytännön toteuttamista hoitaa toimialueella osakaskuntien omistama jäteyhtiö Jätekukko Oy. Jätekukon tehtäviä ovat mm. jätteiden keräyksen ja kuljetuksen järjestäminen, jätteiden vastaanotto, käsittely ja hyödyntäminen sekä jätehuollon neuvonta ja valistus.

Jätehuollon viranomaistehtäviä toimialueella hoitaa kuntien yhteinen jätehuoltoviranomainen Savo-Pielisen jätelautakunta. Jätehuollon viranomaistehtäviä ovat mm. jätehuoltomääräyksistä ja jätetaksasta päättäminen, kiinteistöjen jätehuollon seuranta, jätehuollon palvelutason määrittely sekä jätepoliittisen ohjelman valmistelu.

Jätehuollon valvontatehtäviä hoitavat kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä alueen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset). Valvontaviranomaisten tehtäviin kuuluvat kunnallisen jätehuollon osalta mm. jätehuoltomääräysten noudattamisen valvonta ja roskaamisasiat.

Toimialueen kunnat vastaavat jäteyhtiön omistajaohjauksesta ja määrittelevät jätepoliittiset tavoitteet toimialueelle. Lisäksi kunnille kuuluu tiettyjä jätehuollon palvelutehtäviä, joita ei ole annettu kunnallisen jäteyhtiön hoidettavaksi (esim. vanhojen kaatopaikkojen hoito).

Kotitalouksien jätehuollon toimijat

Jätekukko Oy
Jätehuollon palvelutehtävät

Savo-Pielisen jätelautakunta
Jätehuollon viranomaistehtävät

Kunnat
Omistajaohjaus ja strategiset tavoitteet

Valvontaviranomaiset
(kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset ja ELY-keskukset)
Jätehuollon valvontatehtävät

Tuottajayhteisöt
Tuottajavastuun alaisten jätteiden jätehuollon järjestäminen

4. OHJELMAN VALMISTELU

Jätepoliittisen ohjelman valmistelu on annettu Savo-Pielisen jätelautakunnan tehtäväksi. Jätelautakunta hyväksyi joulukuussa 2021 projektisuunnitelman, jonka mukaisesti jätepoliittisen ohjelman valmistelu tehtiin vuoden 2022 aikana.

Jätepoliittisen ohjelman valmistelua varten perustettiin ohjausryhmä, joka ohjasi ja seurasi projektin käytännön toteuttamista. Ohjausryhmässä oli Savo-Pielisen toimialueen kunnilla seuduittainen edustus. Ohjausryhmään kuului kuntien teknisen toimen ja ympäristönsuojelun viranhaltijoita sekä jätelautakunnan, jätehuollon viranomaispalveluiden ja Jätekukko Oy:n edustajat. Valmisteluun liittyvistä käytännön tehtävistä vastasi jätehuollon viranomaispalveluiden ja Jätekukon edustajista koottu projektiryhmä.

Jätepoliittisen ohjelman valmistelun lähtökohtina olivat tulevaisuusajattelu ja eri toimijoiden laaja osallistaminen. Tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman kattava kuva jätehuollon kehittämiskohteista sekä saada eri osapuolet sitoutumaan ohjelman tavoitteisiin. Valmistelussa turvattiin riittävät osallistumismahdollisuudet kaikille keskeisille tahoille, joita ohjelmassa tehtävät ratkaisut koskevat.

Keväällä 2022 järjestettiin neljä tulevaisuustyöpajaa keskeisten sidosryhmien edustajille, asukkaille ja kuntatoimijoille. Työpajat toteutettiin Sitran Tulevaisuustaajuus -menetelmällä ja työpajoihin osallistui yhteensä 58 henkilöä. Työpajoissa haastettiin osallistujien tulevaisuuskäsityksiä, kuviteltiin jätteetöntä tulevaisuutta ja muodostettiin visioita vuodelle 2050. Työpajojen lopuksi etsittiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla alueen kiertotaloutta ja jätteettömyyttä edistetään.

Keväällä 2022 toimialueen asukkaille ja luottamushenkilöille järjestettiin sähköinen kysely, jolla selvitettiin vastaajien näkemyksiä jätehuollon kehittämisen suuntaviivoista toimialueella. Kyselyyn saatiin vastausaikana 258 vastausta.

Tulevaisuustaajuustyöpajat

Kunnat (2 työpajaa)
Kutsuttuina kuntien nimeämät omistajaohjauksesta vastaavat tahot, kuntien jätelautakunnan jäsenet, nuorisovaltuustojen edustajat sekä teknisen toimen, ympäristönsuojelun, rakennusvalvonnan, kaavoituksen ja tilahallinnon edustajat.

Sidosryhmät
Kutsuttuina tuottajayhteisöjen sekä paikallisten kuljetusyritysten edustajat sekä edustajat alueen ELY-keskuksista, maakuntaliitoista, oppilaitoksista (mm. Itä-Suomen yliopisto, Savonia-AMK), luonnonsuojelupiireistä, Itä-Suomen kiinteistöliitosta sekä alueen ilmasto- tai kiertotaloushankkeista.

Kuntalaiset
Kaikille toimialueen kuntien asukkaille avoin työpaja.

Tulevaisuustyöpajojen ja kyselyn tuloksena syntyneitä jätehuollon kehittämiskohteita työstettiin Jätekukon ja kuntien näkökulmasta syksyllä 2022 kahdessa erillisessä työpajassa. Työpajoissa pohdittiin konkreettisia toimenpiteitä osallistamisen pohjalta muodostettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jätekukon henkilöstölle järjestettyyn työpajaan osallistui 14 henkilöä eri tiimeistä ja kuntien jätehuollon yhteyshenkilöille järjestettyyn työpajaan osallistui 13 teknisen toimen ja ympäristönsuojeluviranomaisen edustajaa.

Edellä esitettyjen valmisteluvaiheiden ja niissä kerättyjen tietojen pohjalta jätehuollon viranomaispalveluissa koottiin yhteen jätepoliittisen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet.

5. YHTEISET TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Jätepoliittisen ohjelman visio kuvastaa toimialueen tulevaisuutta, jossa kiertotalous toteutuu sekä asukkaiden että organisaatioiden toiminnassa. Toimintaa ohjaavat jätteettömyys, materiaalitehokkuus ja ympäristövastuullisuus. Eri toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteistyöverkostot tukevat kiertotalouden toteutumista. Jätehuolto toimii sujuvana osana arkea.

Visiota toteutetaan kolmen asiakokonaisuuden alle koottujen tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta.

Asiakokonaisuudet ovat;

- Jätteettömyys ja vastuullinen kuluttaminen
- Kattava materiaalien kierto ja korkea kierrätysaste
- Asiakas- ja ympäristölähtöiset jätehuoltopalvelut

Visiomme tulevaisuuteen

Arjen kiertotalous toteutuu alueella ympäristöä kunnioittaen yhteistyön ja asukkaiden tarpeita palvelevan jätehuollon voimalla.

5.1 Jätteettömyys ja vastuullinen kuluttaminen

Kunnat toimivat kiertotalouden edistäjinä ja mahdollistajina ja näyttävät esimerkkiä jätteettömyydessä. Toimialueella on vahvaa kiertotalousosaamista ja -koulutusta. Vastuullinen ja kestävä kuluttaminen on osa yksilöiden ja organisaatioiden toimintaa.

Indikaattori: Kotitalousjätteen määrä (kg/asukas)
Tavoite: Jätemäärä on vuonna 2030 pienempi kuin vertailuvuonna 2020

TOIMENPIDE	VASTUU
ESIMERKKINÄ TOIMIMINEN	
Sisällytetään kiertotalous kuntastrategiaan ja ohjelmiin. Otetaan jätepoliittisen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet huomioon vuosittaisessa toiminnan suunnittelussa ja seurannassa.	Kunnat
Seuranta: *Kuntien strategiat ja toimintasuunnitelmat*	

TOIMENPIDE	VASTUU
KULUTUKSEN VÄHENTÄMINEN	
Hankintoja tehdään harkiten ja vain todelliseen tarpeeseen. Omistamisen sijaan hankitaan palveluita ja suositaan yhteiskäyttöä sekä lainaus- ja vuokraustoimintaa.	Kunnat
Kertakäyttöisten tuotteiden tai hyödykkeiden (esim. kertakäyttöastioiden) käytöstä luovutaan.	Kunnat
Ylläpidetään, huolletaan ja korjataan olemassa olevaa omaisuutta, kuten tavaroita, kalusteita, laitteita ja rakennuksia, jotta niiden elinkaari on mahdollisimman pitkä. Käytöstä poistetuille ja tarpeettomille tavaroille, kalusteille ja kalustolle etsitään uusi käyttökohde (esim. myydään huutokauppaportaalin kautta).	Kunnat
Resursoidaan voimakkaammin asenneilmapiiriin vaikuttavaan viestintään ja tavoitettavuuteen (esim. ostettu näkyvyys ja rohkaisevat esimerkit).	Jätekukko
Edistetään vastuullista kuluttamista ja jätteen synnyn ehkäisyä suunnitelmallisen viestinnän avulla sekä panostetaan puolueettoman ja oikean tiedon jakamiseen (esim. uudelleenkäytön merkityksellisyys).	Jätekukko
Seuranta: *Kuntien hankintaohjeet ja hankintapäätökset* *Toteutunut viestintä ja neuvonta sekä tavoitettavuuden arviointi*	

TOIMENPIDE	VASTUU
JÄTTEEN MÄÄRÄN VÄHENTÄMINEN	
Selvitetään keinoja jätteen määrän vähentämiseksi kunnan toiminnassa.	Kunnat
Seurataan ruokahävikkiä ja vähennetään ruokahävikkiä kunnan toimipisteissä.	Kunnat
Tuodaan uudelleenkäyttöä toteuttavia toimijoita yhteen ja edistetään kiertotaloustavaratalojen toimintaa.	Jätekukko
Edistetään lainaus-, vuokraus- ja uudelleenkäyttötoiminnan edellytyksiä.	Kunnat, Jätekukko
Asiakasviestinnässä hyödynnetään sähköisiä palveluita.	Jätekukko, jätelautakunta

Seuranta:
Jäteastioiden tyhjennysmäärät
Ruokahävikin määrä
Toteutetut toimenpiteet uudelleenkäytön ja lainaamisen edistämiseksi
Käytössä olevat sähköiset palvelut

TOIMENPIDE	VASTUU
VASTUULLISET HANKINNAT	
Sisällytetään kiertotalouden periaatteet kuntien hankintastrategioihin ja -ohjeisiin. Kehitetään hankintaosaamista ja jaetaan hyviä käytäntöjä, jotta vastuullisuus ja kiertotalouden periaatteet toteutuvat käytännön toiminnassa.	Kunnat
Hankinnoissa otetaan huomioon eri vaihtoehtojen ympäristövaikutukset. Käytetään kiertotaloutta ja jätteen synnyn ehkäisyä tukevia hankintakriteerejä (esim. KEINO-osaamiskeskuksen hyödyntäminen, Kiertotaloushankintojen käsikirja).	Kunnat
Hankinnoissa edellytetään kestävyyttä, laatua ja korjattavuutta sekä suositaan uudelleenkäyttöä.	Kunnat
Hankinnoilla edistetään kiertotalousratkaisuja (mm. biokaasu ja sähkö kuljetuksissa, uusiomateriaalit neitseellisten materiaalien sijaan).	Kunnat, Jätekukko
Nostetaan tiedottamisessa ja neuvonnassa esiin palveluiden hankinta ja yhteiskäyttö sekä vaihtoehtoiset toimintatavat.	Jätekukko

Seuranta:
Kuntien hankintaohjeet ja hankinnoissa käytetyt kriteerit
Hankintojen vastuullisuudesta toteutetut koulutukset
Toteutunut viestintä ja neuvonta

TOIMENPIDE	VASTUU
KASVATUS, KOULUTUS JA OSAAMINEN	
Huomioidaan ympäristö- ja kestävyyskasvatus opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmissa.	Kunnat
Kuntien eri hallinnon aloilla on osaamista kiertotalouden edistämiseksi ja toteuttamiseksi.	Kunnat, Jätekukko
Panostetaan ympäristökasvatukseen tarjoamalla aktiivisesti valistusta ja materiaaleja kouluille ja oppilaitoksille.	Jätekukko
Kaikkia ikäryhmiä aktivoidaan arjen kiertotaloustekoihin, jotka ovat vakiintuneet myös osaksi organisaation toimintaa esim. ekotukitoiminnan tai vastaavan avulla.	Kunnat, Jätekukko

Seuranta:
Kuntien opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmat
Osaamisen edistämiseksi toteutetut toimenpiteet
Tilaisuuksien ja osallistujien määrä
Käytössä oleva koulutusmateriaali

5.2 Kattava materiaalien kierto ja korkea kierrätysaste

Eri toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteistyöverkostot edistävät kiertotaloutta. Uusiomateriaaleja käytetään kattavasti. Sekajätteen määrä on kääntynyt pysyvästi laskuun ja kierrätysaste on valtakunnallisia tavoitteita korkeampi.

Indikaattori: Kierrätysaste (%)
Tavoite: Vuonna 2030 kierrätysaste on 65 %

TOIMENPIDE	VASTUU
YHTEISTYÖ, TUTKIMUS JA KEHITYSTOIMINTA	
Panostetaan kiertotalouden tutkimus-, kehitys- ja innovointitoimintaan (esim. tehdään ja tuetaan kokeiluja, pilotoidaan uusia ideoita kokeilupalveluhankintojen avulla, osallistutaan kiertotaloushankkeisiin).	Kunnat, Jätekukko
Verkostoidutaan ja tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä alueen yritysten ja yhdistysten kanssa.	Jätelautakunta, kunnat, Jätekukko
Panostetaan yhteistyön kehittämiseen ja asiantuntijuuden sekä hyvien käytäntöjen jakamiseen kuntien, viranomaisten ja jäteyhtiöiden kesken.	Jätelautakunta, kunnat, Jätekukko
Seuranta: *Toteutetut kokeilut tai hankkeet* *Tilaisuuksien ja osallistujien määrä*	

TOIMENPIDE	VASTUU
KIERTOTALOUSLIIKETOIMINTA	
Edistetään kiertotalousyritysten sekä muiden kiertotaloutta edistävien tahojen (esim. yhdistykset, säätiöt) toimintaedellytyksiä (mm. maankäytön suunnittelu, yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen tuki).	Kunnat
Otetaan käyttöön vapaaehtoisia (Green deal) sopimuksia, joilla edistetään kiertotalouden toteutumista.	Kunnat
Kuopion jätekeskuksen aluetta kehitetään kasvavaksi kiertotalousliiketoiminnan keskittymäksi.	Jätekukko, kunta
Kaavoituksen avulla edistetään Kuopion jätekeskuksen toiminnan kehittämistä.	Kunta
Seuranta: *Kiertotalousliiketoiminnan edistämiseksi toteutetut toimenpiteet*	

TOIMENPIDE	VASTUU
UUSIOMATERIAALIEN KÄYTÖN EDISTÄMINEN	
Tehdään aktiivista työtä sen eteen, että jätteille löytyy uusia käyttötarkoituksia ja -kohteita. Vältetään jätesanan käyttöä viestinnässä silloin kun kyseessä on uusiokäytettävä materiaali.	Jätekukko
Rakennus- ja purkutoiminnan käyttökelpoiset materiaalit kiertävät (esim. purku- ja uudelleenkäyttökartoitus, jätehuoltosuunnitelman toteutumista seuraava jätevastaava rakennus- ja purku-urakoissa)	Kunnat, kuntien rakennusvalvonta
Maa- ja pohjarakentamisessa käytetään uusiomateriaaleja (esim. betoni- ja asfalttimurske, tuhka) kohteissa, joihin ne soveltuvat.	Kunnat
Toimivalla valvonnalla tuetaan kiertotalouden toteutumista.	Kuntien rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu
Seuranta: *Uusiomateriaalien käytön edistämiseksi toteutetut toimenpiteet* *Uudelleenkäytetty jätemäärä*	

TOIMENPIDE	VASTUU
LAJITTELUN TEHOSTAMINEN	
Selvitetään keinoja jätteiden syntypaikkalajittelun ja kerätyn sekajätteen lajittelun tehostamiseksi (esim. uudet teknologiset ratkaisut).	Jätekukko
Järjestetään jätteiden lajittelu kattavasti kunnan omissa toimipisteissä niin, että lajittelu on helppoa asiakkaille ja henkilökunnalle. Motivoidaan ja kannustetaan lajitteluun.	Kunnat
Edistetään jätteiden lajittelun mahdollisuuksia asuinhuoneistoissa. Esimerkiksi uudisrakentamisessa sekä peruskorjausten ja -parannusten yhteydessä huolehditaan, että huoneistoihin järjestetään riittävät tilat/astiat jätteiden lajitteluun.	Kunnat, Jätekukko
Ohjataan jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen jätehuoltomääräyksillä ja kohtuullisilla jätemaksuilla.	Jätelautakunta
Kaikista jätelajeista löytyy selkokieliset, kuvalliset lajitteluohjeet ja valistusmateriaalia. Tuodaan viestinnässä esille, minne lajiteltu jäte päätyy ja mitä materiaaleista tehdään.	Jätekukko
Seuranta: *Lajittelun tehostamiseksi toteutetut toimenpiteet* *Lajittelutehokkuus (sekajätteen koostumus)* *Jätetaksa ja jätehuoltomääräykset* *Tuotettu materiaali ja toteutetut viestintätoimet*	

5.3 Asiakas- ja ympäristölähtöiset jätehuoltopalvelut

Asiakkaat osallistuvat palveluiden kehittämiseen ja palvelut vastaavat asiakastarpeita. Asukkaat ovat kattavasti jätehuoltopalvelujen piirissä. Jätehuoltopalvelut toteutetaan toimintavarmuudesta huolehtien ja ympäristölähtöisesti, eikä jätteistä aiheudu ympäristöhaittoja. Jätehuolto on sujuva osa arkea ja palvelut ovat helposti saavutettavissa koko toimialueella.

Indikaattori: Asiakastyytyväisyys
Jätehuollon ilmastopäästöt
Tavoite: Asiakastyytyväisyys on palvelukokonaisuuksittain korkea
Jätehuolto toteutuu hiilineutraalisti vuoteen 2030 mennessä

TOIMENPIDE	VASTUU
ASIAKKAIDEN OSALLISTAMINEN	
Hyödynnetään palvelumuotoilua ja osallistetaan asukkaat palveluiden kehittämiseen, suunnitteluun ja testaukseen. Asiakkaita kannustetaan vuoropuheluun palvelujen toimivuudesta ja soveltuvuudesta asiakkaiden tarpeisiin.	Jätekukko, jätelautakunta
Seuranta: *Asiakkaiden osallistamiseksi toteutetut toimenpiteet* *Asiakaskyselyiden tulokset*	

TOIMENPIDE	VASTUU
MOTIVOIVA VIESTINTÄ JA NEUVONTA	
Kaikki asiakkaat tavoitetaan monikanavaisella ja innostavalla viestinnällä. Palveluneuvontaa tehdään kohdennetusti eri asiakasryhmien tarpeet huomioon ottaen.	Jätekukko
Seuranta: *Toteutunut viestintä ja neuvonta sekä tavoitettavuuden arviointi* *Asiakaskyselyiden tulokset*	

TOIMIVAT JÄTTEIDEN KERÄYSRATKAISUT	
Selvitetään teknologian ja uudenlaisten palveluiden hyödyntämistä lajittelussa ja jätteiden keräyksessä (esim. monilokerokeräys).	Jätekukko
Ylläpidetään asiakkaita palvelevia toimintavarmoja, kustannustehokkaita ja ympäristölähtöisiä sekajätteen ja kierrätettävien jätteiden kuljetuspalveluita selkeillä määritellyillä kuljetusalueilla.	Jätekukko, jätelautakunta
Seuranta: *Toteutetut kokeilut tai selvitykset* *Kuljetusten kilpailutukset* *Kuljetusalueiden määrittely*	

TOIMENPIDE	VASTUU
SAAVUTETTAVA PALVELUVERKOSTO	
Kiinteästä lajitteluasemaverkostosta, säännöllisesti kiertävistä lajitteluasemista ja pop up -lajitteluasemista muodostetaan kustannustehokas ja saavutettava kokonaisuus.	Jätekukko
Lajitteluasemaverkostoa kehitetään siten, että uudet kiinteät lajitteluasemat ovat paikoilla, joilla on riittävästi tilaa järjestää kattavat lajittelumahdollisuudet, turvallinen asiointi ja itsepalveluasiointi laajoilla aukioloajoilla.	Jätekukko
Kiertävät lajitteluasemat ja pop up -lajitteluasemat järjestetään täydentämään kiinteitä lajitteluasemia huomioon ottaen palvelutarpeen kausivaihtelut.	Jätekukko
Vaarallisten jätteiden keräys järjestetään kaikille lajitteluasemille ja keräystä täydennetään kiertävillä keräyksillä.	Jätekukko
RINKI-ekopisteverkostoa täydentäviä ekopisteitä (erityisesti muovipakkausten keräystä) järjestetään alueen vakituinen ja vapaa-ajan asutus, muut palvelut sekä ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.	Jätekukko
Poistotekstiilejä kerätään keskeisimmissä kauppakeskittymissä.	Jätekukko
Huomioidaan jätehuoltopalvelut maankäytön suunnittelussa (mm. jätehuollon tilavaraukset).	Kunnat
Seuranta: *Palvelutason toteutuminen* *Palvelujen saavutettavuuden arviointi*	

TOIMENPIDE	VASTUU
SUUNNITELMALLINEN SEURANTA JA VALVONTA	
Asukkaat ohjataan tarvittavien jätehuoltopalvelujen piiriin yhteistyössä. Kiinteistöjen jätehuoltopalvelujen ja jätteiden omatoimisten käsittelyn asianmukaisuutta seurataan ja valvotaan suunnitelmallisesti menettelyjä kehittäen.	Jätelautakunta, kuntien ympäristönsuojelu, Jätekukko
Seuranta: *Jätehuollon liittymisaste* *Toteutettu seuranta ja valvonta*	
ROSKAANTUMISEN EHKÄISY	
Edistetään yleisten alueiden siisteyttä (esim. seurannalla ja huolehtimalla, että yleisillä alueilla on riittävästi roska-astioita sekä tukemalla vapaaehtoisia siivoustalkoita). Kannustetaan asukkaita pitämään siisteydestä huolta.	Kunnat
Ehkäistään roskaantumista ja huolehditaan jätteiden keräyspaikkojen siisteydestä. Annetaan tarvittavaa neuvontaa siisteyden ylläpitämiseksi.	Jätekukko
Valvotaan alueellisten jätteiden vastaanottopaikkojen siisteyttä.	Kuntien ympäristönsuojelu
Seuranta: *Toteutetut toimenpiteet roskaantumisen ehkäisemiseksi* *Toteutettu seuranta ja valvonta*	

6. OHJELMAN SEURANTA

Jätepoliittisen ohjelman seurantaa koordinoi Savo-Pielisen jätelautakunta. Ohjelman mukaisia tavoitteita ja toimenpiteitä käsitellään säännöllisesti Jätekukon ja Savo-Pielisen jätelautakunnan kesken. Lisäksi toimenpiteitä käydään läpi kuntien kanssa pidettävissä tapaamisissa.

Jätelautakunnan seurannan avuksi perustetaan ohjelman yhteistyö- ja seurantaryhmä, jossa on edustettuina kaikki ohjelman vastuutahot sekä ELY-keskusten edustaja(t). Yhteistyö- ja seurantaryhmä edistää myös ohjelman toimenpiteiden jalkauttamista käytäntöön. Lisäksi voidaan käynnistää yhteishanke, jonka avulla jätepoliittisen ohjelman toimenpiteet saadaan vietyä kuntien toimintaan. Jätepoliittista ohjelmaa voidaan toteuttaa myös olemassa olevien ilmasto- ja kiertotaloushankkeiden kanssa yhteistyötä tehden.

Ohjelman vastuutahoilta kerätään vuosittain seurantaa varten tarpeellisia tietoja ohjelmaan kirjattujen toimenpiteiden toteuttamisesta ja niistä koostetaan yhteenveto, josta raportoidaan kuntiin. Ohjelmakauden puolivälissä tarkastellaan ohjelman toteutumista asetettuihin tavoitteisiin nähden. Ohjelmakauden loputtua tehdään kattavampi yhteenveto ohjelman toteutumisesta.

7. OHJELMAN VAIKUTUKSET

Jätepoliittinen ohjelma antaa suuntaviivat jätehuollon pidemmän aikavälin kehittämiselle Savo-Pielisen jätelautakunnan toimialueella ja sitouttaa osapuolet toteuttamaan jätehuoltoa yhteisen tahtotilan mukaisena. Jätepoliittisen ohjelman visio tähtää vuoteen 2030 saakka, joten sen vaikutukset ovat koko toimialueelle pitkäaikaisia.

Vaikutukset ihmisiin

Jätehuolto toteutetaan toimialueella yhtenäisin periaattein asiakastarpeet ja saavutettavuus huomioon ottaen. Viestintää ja neuvontaa sekä asukkaiden käyttämiä palveluja kehitetään, jotta jätehuolto olisi asukkaille mahdollisimman helppoa. Asukkaiden osallistaminen palveluiden kehittämiseen edistää vaikutusmahdollisuuksia. Lajitteluun motivoiva ja asenneilmapiiriin vaikuttava viestintä ja neuvonta parantaa tietoutta jätehuoltoasioista ja edistää ympäristövastuullista toimintaa arjessa. Kokonaisuutena jätepoliittisen ohjelman vaikutukset ihmisiin ovat positiiviset.

Vaikutukset ympäristöön ja ilmastoon

Jätepoliittisen ohjelman toimenpiteet tähtäävät ympäristövastuulliseen jätehuoltoon. Lisäksi ohjelma tukee kuntien omia kiertotalouteen, resurssiviisauteen ja ilmastotyöhön tähtääviä tavoitteita. Kierrätysasteen nostaminen ja jätteiden hyötykäytön lisääntyminen vaikuttavat ympäristöön positiivisesti. Kun jätteiden syntyä ehkäistään, tuotteet käytetään uudelleen ja jätteet hyödynnetään entistä paremmin, säästetään luonnonvaroja. Jätehuollon käytäntöjä uudistamalla, esimerkiksi tutkimus- ja kehitystoimintaan panostamalla, voidaan vähentää jätehuollosta aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia. Kokonaisuutena jätepoliittisella ohjelmalla on toteutuessaan merkittävä positiivinen vaikutus ympäristöön.

Vaikutukset kunnan talouteen ja henkilöstöön

Kunnille vastuutettujen toimenpiteiden täysimääräinen toteuttaminen vaatii kunnilta jonkin verran taloudellisia- ja henkilöstöresursseja. Kiertotalousosaamisen kehittäminen ja ohjelman toimenpiteiden vieminen käytäntöön tuo henkilöstölle uudenlaisen osallistumisen mahdollisuuden. Jätteen määrän vähentämiseen liittyvien tavoitteiden toteuttamiseen sekä hankintoihin liittyvät panostukset, kuten kiertotaloutta edistävät hankintakriteerit, voivat aluksi aiheuttaa kustannuksia. Tavoitteiden saavuttamisesta voi kuitenkin syntyä pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä.

Vaikutukset yrityksiin

Ohjelma koskee kunnan vastuulla olevaa jätehuoltoa, ensisijaisesti asumisen jätehuoltoa, joten yritysten jätehuoltoon ohjelmalla on vain vähäiset vaikutukset. Siltä osin kuin vaikutuksia on, niiden voidaan arvioida olevan lievästi positiivisia. Yhteistyön tehostaminen sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan panostaminen edistää jätehuollon kokonaisvaltaista kehittämistä ja tukee eri toimijoiden (oppilaitokset, tutkimus- ja kehityslaitokset, alan yritykset, sidosryhmät) toimintaa kiertotalouden edistämiseksi.

Lieviä positiivisia vaikutuksia voi olla sellaisten kiertotaloutta edistävien yritysten ja muiden tahojen (esim. yhdistykset, säätiöt) toimintaan, joiden toimintaedellytyksiä kunnat voivat tukea. Lisäksi vaikutuksia voi olla sellaisten yritysten toimintaan, joissa panostetaan jätteiden synnyn ehkäisyyn ja materiaalien uudelleenkäyttöön, jos kunnat huomioivat nämä asiat hankinnoissaan.

8. OHJELMAN HYVÄKSYMISPÄÄTÖKSET

KUNTA	TOIMIELIN JA KÄSITTELYPÄIVÄ
Juuka	Toimielin xx.xx.2023 § x
Kaavi	Toimielin xx.xx.2023 § x
Konnevesi	Toimielin xx.xx.2023 § x
Kuopio	Toimielin xx.xx.2023 § x
Lieksa	Toimielin xx.xx.2023 § x
Nurmes	Toimielin xx.xx.2023 § x
Outokumpu	Toimielin xx.xx.2023 § x
Pieksämäki	Toimielin xx.xx.2023 § x

KUNTA	TOIMIELIN JA KÄSITTELYPÄIVÄ
Rautalampi	Toimielin xx.xx.2023 § x
Rautavaara	Toimielin xx.xx.2023 § x
Siilinjärvi	Toimielin xx.xx.2023 § x
Suonenjoki	Toimielin xx.xx.2023 § x
Tervo	Toimielin xx.xx.2023 § x
Tuusniemi	Toimielin xx.xx.2023 § x
Vesanto	Toimielin xx.xx.2023 § x

LIITE 7 § 64

JÄTEPOLIITTINEN OHJELMA VUOTEEN 2030 | TIIVISTELMÄ

Visiomme tulevaisuuteen

Arjen kiertotalous toteutuu alueella ympäristöä kunnioittaen yhteistyön ja asukkaiden tarpeita palvelevan jätehuollon voimalla.

Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030 kertoo, kuinka Savo-Pielisen jätelautakunnan toimialueen jätehuoltoa kehitetään ja kiertotaloutta edistetään tulevina vuosina. Savo-Pielisen jätelautakunta on 15 kunnan yhteinen jätehuoltoviranomainen ja jätepoliittinen ohjelma on toimialueen kuntien yhteinen näkemys kunnallisen jätehuollon kehittämiseksi.

Jätelautakunta valmisteli uuden jätepoliittisen ohjelman vuoden 2022 aikana yhteistyössä toimialueensa kuntien ja Jätekukko Oy:n kanssa. Ohjelmaa varten selvitettiin myös keskeisten sidosryhmien ja kuntalaisten näkemyksiä jätehuollon kehittämisen suuntaviivoista ja painopisteistä.

Jätepoliittisen ohjelman avulla edistetään jätteettömyyttä ja vastuullista kuluttamista, tehostetaan materiaalienkiertoa sekä kehitetään jätehuoltopalveluita asiakastarpeet huomioiden. Tavoitteiden toteuttamiseksi ohjelmaan on määritelty konkreettisia toimenpiteitä toimialueen kunnille, Jätekukolle ja jätelautakunnalle. Jätepoliittisen ohjelman seurantaa koordinoi Savo-Pielisen jätelautakunta.

Ohjelma koskee toimialueen kuntia:

Juuka, Kaavi, Konnevesi, Kuopio, Lieksa, Nurmes, Outokumpu, Pieksämäki, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto

Savo-Pielisen jätelautakunta
p. 017 185 668
jatelautakunta@kuopio.fi
www.jatelautakunta.fi/jatepoliittinen-ohjelma

Jätteettömyys ja vastuullinen kuluttaminen

- Kunnat toimivat kiertotalouden edistäjinä ja näyttävät esimerkkiä jätteettömyydessä.
- Vastuullinen ja kestävä kuluttaminen on osa organisaatioiden ja yksilöiden arkea.
- Alueella on vahvaa kiertotalousosaamista ja -koulutusta.

TAVOITE Syntyvän jätteen määrä on pienempi kuin vertailuvuonna 2020.

Kattava materiaalien käyttö ja kierrätysaste

- Kattava materiaalien kierto ja korkea kierrätysaste
- Eri toimijoiden välinen vuoropuhelu ja yhteistyöverkostot edistävät kiertotaloutta.
- Uusiomateriaaleja käytetään kattavasti. Sekajätteen määrä on kääntynyt pysyvästi laskuun.
- Kierrätysaste on valtakunnallisia tavoitteita korkeampi.

TAVOITE Kierrätysaste saavuttaa 65 % tason vuoteen 2030 mennessä.

Asiakas- ja ympäristölähtöiset jätehuoltopalvelut

- Asiakkaat osallistuvat palveluiden kehittämiseen ja palvelut vastaavat asiakastarpeita.
- Jätehuolto on sujuva osa arkea ja palvelut ovat helposti saavutettavissa.
- Asukkaat ovat kattavasti jätehuoltopalvelujen piirissä.
- Palvelut toteutetaan ympäristölähtöisesti, eikä ympäristöhaittoja aiheudu.

TAVOITE Asiakastyytyväisyys on palvelukokonaisuuksittain korkea. Jätehuolto toteutuu hiilineutraalisti.

Sosiaaliasiamiehen selvitys 2022

TIEDOKSI SAATETTAVA § 65

Asiatapahtumien lukumäärä

Yksi asiatapahtuma sisältää **kaikki** samaa asiaa koskevat yhteydenotot ja asioinnit.

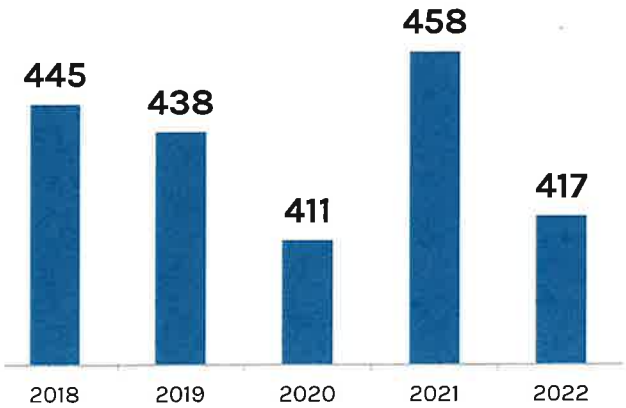

35 uutta asiatapahtumaa kuukaudessa keskimäärin

Yhteydenottojen luonne

73 %
tyytymättömyys
(77 % vuonna 2021)

27 %
tiedustelu
(23 % vuonna 2021)

Yhteydenottojen syyt

Yhden asioinnin taustalla voi olla monta syytä.

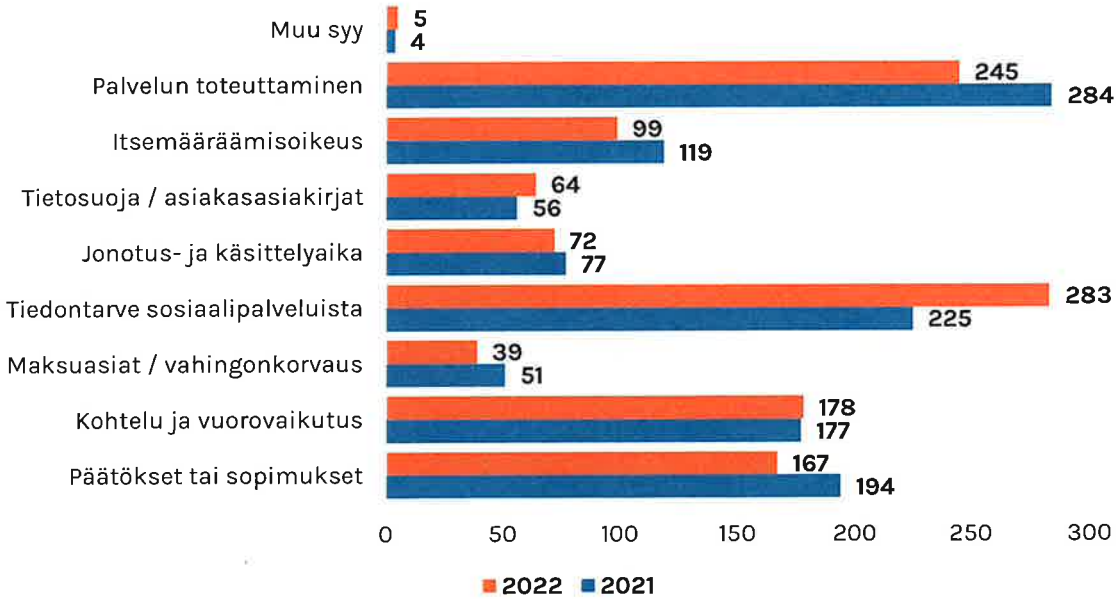

KOSKE
Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Sosiaaliasiamiehen selvitys 2022

Yleisimmät yhteydenottojen aiheet

palvelutehtävittäin ja niihin liittyvin sosiaalipalveluin:

133 **(+12 vuodesta 2021)**

Lastensuojelu

1. Sosiaalityö (126 asiaa)
2. Laitospalvelu (13)
3. Perhehoito (11)

77 **(+21 vuodesta 2021)**

Työikäisten palvelut

1. Toimeentulotuki (50)
2. Sosiaalityö (35)
3. Muu palvelu (11)

65 **(-24 vuodesta 2021)**

läkkäiden palvelut

1. Kotihoito (26)
2. Tehostettu palveluasuminen (17)
3. Muu palvelu (7)

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhaku

62

muistutusta

218

oikaisuvaatimusta,
joista 39 hyväksyttiin

36

valitusta hallinto-oikeuteen,
joista 7 hyväksyttiin

5

korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä, joista yhtäkään ei ratkaistu asiakkaan eduksi

Toimenpidesuositukset

Vuoden 2021 selvityksessä esitetyt toimenpidesuositukset ovat yhä ajankohtaisia:

1. Yhtenäistetään hyvinvointialueen sosiaalipalvelut ottamalla huomioon lainmukaisuus, tarkoituksenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus. Valmistellaan sähköinen hakemusjärjestelmä.

2. Järjestetään helposti hahmotettavia palvelukokonaisuuksia. Ehkäistään palvelujen kapea-alaistumista ja minimoidaan tarve palvelusta toiseen ohjailuun.

3. Turvataan asiakkaille oikeus laadukkaaseen sosiaalityöhön, jossa on pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Turvataan sosiaalialan ammattilaisille mahdollisuus tehdä lakien mukaista, eettisesti kestävää työtä.

4. Hyödynnetään palaute- sekä muutoksenhakutietoja tehokkaasti palveluja kehitettäessä. Valmistellaan kyseisiä tietoja ajantasaisesti kerryttävä seuranta sekä suojatut sähköiset muistutus- ja palautejärjestelmät.

5. Turvataan sosiaalihuollon erilaisia asumispalveluja tarvitseville mahdollisimman itsenäinen ja yksilöllinen asuminen riittävän pienissä yksiköissä ja lähellä omia verkostoja. Kehitetään myös perhehoitoa.

6. Vahvistetaan tutkimusta, koulutusta, kehittämistä ja innovatiivisuutta, jotta palvelujen käyttö- ja taloustietojen lisäksi kertyy tietoa tukitoimien vaikuttavuudesta, ja se tieto hyödynnetään ammattitaidon sekä palveluiden kehittämisessä.

Tutustu selvitykseen tästä >>

KOSKE
Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen sosiaaliasiamiehen selvitys vuodelta 2022

Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Kannonkoski, Karstula, Keuruu, Kinnula, Kivijärvi, Konnevesi, Kuhmoinen, Kyyjärvi, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski

Eija Hiekka
Taru Paavolainen
Maija Huikko

Raportteja 55

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2023

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 55

Osoite

Matarankatu 6
40100 Jyväskylä

koskeverkko.fi

ISBN 978-952-5477-58-0
ISSN 1459-479X (verkkojulkaisu)

Jyväskylä 2023

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Hiekka Eija, Paavolainen Taru & Huikko Maija
Raportin nimi	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen sosiaaliasiamiehen selvitys vuodelta 2022
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Vuosi	2023
Sivumäärä	58 + 3 liitettä
Julkaisusarja	Raportteja 55

Sosiaaliasiamiehelle vuonna 2022 tulleiden asiamäärien valossa keskisuomalaisten sosiaalihuollon asiakkaiden asema on kehittynyt myönteisesti, vaikka selvitykseen valituista sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperheiden palvelujen, työikäisten palvelujen ja iäkkäiden palvelujen asiakaskokemuksista voisi muuta päätellä. Keski-Suomen sosiaaliasiamiehelle tuli 417 asiaa (458 vuonna 2021). Paitsi asiamäärä, myös tyytymättömyyden osuus väheni ja tiedon tarve lisääntyi. Ikävää on asioinnin kohdistuminen entistäkin enemmän lastensuojelun palvelutehtävään, josta tuli 133 (121) eri asiaa. Toiseksi eniten, 77 (56) kertaa, asioitiin työikäisten palveluista. Iäkkäiden asiointi väheni yllättävästi: 58 (82) asiaa. Yhteydenotot vähenivät edellisvuodesta myös vammaispalveluissa 57 (65), perheoikeudellisissa palveluissa 23 (31), lapsiperheiden palveluissa 11 (20), varhaiskasvatuksessa 3 (8) ja päihdehuollossa 3 (5) asiaan.

Viranhaltijoiden päätöksiin haettiin edellisvuotta vähemmän muutoksia (218 < 247). Ensiasteen muutoksenhaussa lautakunnat/jaostot hyväksyivät 39 (26) oikaisuvaatimusta, mikä luku on lähivuosien suurin. Luottamuselimen päätöksistä valitettiin hallinto-oikeuteen jo toisena peräkkäisenä vuonna aiempaa vähemmän, 36 (37) kertaa – määrä on viidessä vuodessa puolittunut. Hallinto-oikeus hyväksyi seitsemän (11) valitusta. Valitusten kehityssuunta voi kertoa keinottomuudesta tai toivottomuudesta, mutta myös lakienmukaisemmasta päätöksenteosta, toimivammasta itseoikaisukäytännöstä, ensiasteen muutoksenhaun toimivuudesta ja valitustarkkuudesta.

Hyvinvointialue voi olla kuntayhteistyön tärkeyden kannalta rakenteelliselle sosiaalityölle uhka, mutta silti enemmän mahdollisuus. Ison sote-organisaation vuoksi rakenteellinen sosiaalihuollon palvelutarpeita ehkäisevä työ vaatii suunnitelmallisuutta ja verkostoituvaa yhteistyötä niin soten sisällä kuin kuntien hyvinvointityöhön ja järjestöihin päin. Maakunnallisiin perus- ja erikoistason sote-sisältöihin on mahdollista vaikuttaa tehokkaasti ja tietotyön ja sosiaalisen raportoinnin merkitys kasvaa. Asiakaslain mukaiset muistutukset tuottavat kuntakohtaisen palautteen sijasta maakunnallista palvelukohtaista kehittämispalautetta. On odotettavissa, että hyvinvointialueella muistutus-, valvonta-, oikaisuvaatimus-, valitus- ja kantelujärjestelmät tehostuvat. Muistutuksille tarvitaan sähköisesti täytettävä lomake ja hyvinvointialueen kirjaamoon suojattu sähköpostiosoite. Useimmat edellisen selvityksen toimenpidesuosituksista ovat yhä ajankohtaisia eikä uusia kehityskohteita muotoutuvalle hyvinvointialueelle ehdoteta.

SISÄLLYS

1 SOSIAALIASIAMIESTOIMINNAN PERUSTA 5

OSA 1. MAAKUNNALLINEN TARKASTELU 6

2 TILASTOJEN KERTOMAA 7

2.1 Sosiaaliasiamiesasioiden määrä 7

2.2 Miksi sosiaaliasiamieheen otetaan yhteyttä? 10

2.3 Sosiaaliasiamiesyhteydenotot palvelutehtävittäin 11

3 IHMISTEN KOKEMUKSIA ESIIN NUMEROIDEN TAKAA 15

3.1 Lapsiperheiden palvelut ja kolme perhettä 15

3.2 Työikäisten sosiaalipalveluissa "Kirjava keto kesällä, ihmiselo kirjavampi" 18

3.3 Iäkkäiden palvelut: "Pelottaa vanheneminen, jos se on tällaista" 21

4 SOSIAALIASIAMIEHEN SELVITYKSEN VAIKUTTAVUUS 27

5 MUISTUTUKSET, KANTELUT JA MUUTOKSENHAKU 29

6 YHTEENVETOA JA POHDINTAA 32

OSA 2. KUNTAKOHTAINEN TARKASTELU 37

HANKASALMI 38

JOUTSA 39

JYVÄSKYLÄ 40

Kaupunkivertailua 42

JÄMSÄ JA KUHMOINEN 43

KEURUU 44

KINNULA 45

KONNEVESI 46

LAUKAA 47

LUHANKA 48

MULTIA 49

MUURAME 50

PETÄJÄVESI 51

SOTE-KUNTAYHTYMÄ/ PERUSTURVALIIKELAITOS SAARIKKA 52

TOIVAKKA 54

UURAINEN 55

WIITAUNIONI: PIHTIPUDAS JA VIITASAARI 56

ÄÄNEKOSKI 57

LÄHTEET JA VIITTEET 58

LIITTEET 59

Liite 1. Kuntakysely sosiaaliasiamiehen vuoden 2022 selvitystä varten 59

Liite 2. Sosiaaliasiamiehen tilastointilomake 2022 60

Liite 3. Sosiaalihuollon palvelutehtävät sosiaaliasiamiestilastossa kunnittain vuonna 2022 (2021) (lkm, %) 63

1 SOSIAALIASIAMIESTOIMINNAN PERUSTA

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) eli asiakaslain on tarkoitus edistää asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Laki korostaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja oikeusturvaa. Erityisesti huomiota kiinnitetään paljon hoivaa ja huolenpitoa tarvitsevien, kuten lasten, kehitysvammaisten henkilöiden ja vanhusten asemaan ja oikeuksiin. Asiakaslakia sovelletaan julkiseen ja yksityiseen sosiaalihuoltoon sekä varhaiskasvatukseen.

Asiakaslaissa säädetään hyvinvointialueelle velvollisuus nimetä sosiaalihuollon lainsäädäntöön perehtynyt, riippumaton ja puolueeton asiakkaan näkökulmaan huomiota kiinnittävä sosiaaliasiamies. Sosiaaliasiamiehen tehtävänä on:

- neuvoa asiakkaita asiakaslain soveltamiseen liittyvissä asioissa
- avustaa asiakasta kohtelua koskevan muistutuksen tekemisessä
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista
- toimia asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi
- seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä ja antaa siitä selvitys vuosittain hyvinvointialueelle.

Sosiaaliasiamies ohjaa ja neuvoo asiakkaita, jotta heidän oikeutensa toteutuisivat paremmin. Hän voi toimia sovittelijana ja välittäjänä asiakkaan suostumuksella, mutta ei tehdä palveluja ja etuuksia koskevia päätöksiä, eikä hän ole velvollinen toimimaan asiakkaan asiamiehenä. Toimintaan kuuluu sosiaalihuollon lisäksi varhaiskasvatus, mutta eivät Kelan, työ- ja elinkeinotoimiston, terveydenhuollon, velkaneuvonnan tai edunvalvonnan palvelut. Sosiaaliasiamiehen nimike muuttuu ja on 1.1.2024 alkaen sosiaaliasiavastaava[1].

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Koske) on tuottanut sosiaaliasiamiestoimintaa vuodesta 2004. Palvelu on kattanut heinäkuusta 2015 alkaen Keski-Suomen 22 kuntaa sekä nykyiseltä Pirkanmaalta Kuhmoisen. Alusta saakka päätoimisena sosiaaliasiamiehenä on työskennellyt YTM Eija Hiekka. Asiamiespalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia kuntien ja 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueen kustantaessa järjestettäväkseen säädetyn toiminnan.

Kosken sosiaaliasiamies on nimetty sosiaalialan osaamiskeskusten edustajaksi STM:n asettamaan Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmään, jonka ensimmäinen toimikausi kestää 1.9.2021–31.12.2023. Tavoitteena on muuttaa lainsäädäntöä niin, että asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeus toteutuu mahdollisimman täysimääräisesti. Samalla tulee kehittää toimintatapoja, jotta asiakkaan ja potilaan osallisuus lisääntyy ja rajoitustoimenpiteiden käyttö vähenee, sekä vakiinnuttaa hyviä käytäntöjä osaksi päivittäistä asiakas- ja potilastyötä.

[1] https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230739

Osa 1. Maakunnallinen tarkastelu

2 TILASTOJEN KERTOMAA

- Vuonna 2022 sosiaaliasiamiehelle tulleet asiamäärät vähenivät lähes kaikissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä edellisvuodesta – paitsi lastensuojelussa (133 > 121) ja työikäisten palveluissa (77 > 56), jotka olivat myös useimmin yhteydenoton aiheena.
- Yleisimmin yhteydenoton taustalla on tyytymättömyys, ja syinä tiedontarve sosiaalipalveluista, palvelun toteuttaminen, kohtelu ja päätökset.

2.1 Sosiaaliasiamiesasioiden määrä

Sosiaaliasiamiehelle tuli vuonna 2022 Keski-Suomen kunnista 395 yhteydenottoa (oikeammin asiatapahtumaa[2]), kun vuotta aiemmin niitä tuli 439. Kaikkiaan asiatapahtumia kertyi 417. Kuva 1 osoittaa asiamäärän kehityksen vuosina 2004–2022 (koko Keski-Suomi on ollut toiminnan piirissä vuodesta 2015). Viime vuosien asiamäärät eivät yllä lukemiin, joita nähtiin ennen vuonna 2017 toteutettua perustoimeentulotuen käsittelyn siirtoa kunnilta Kelalle[3].

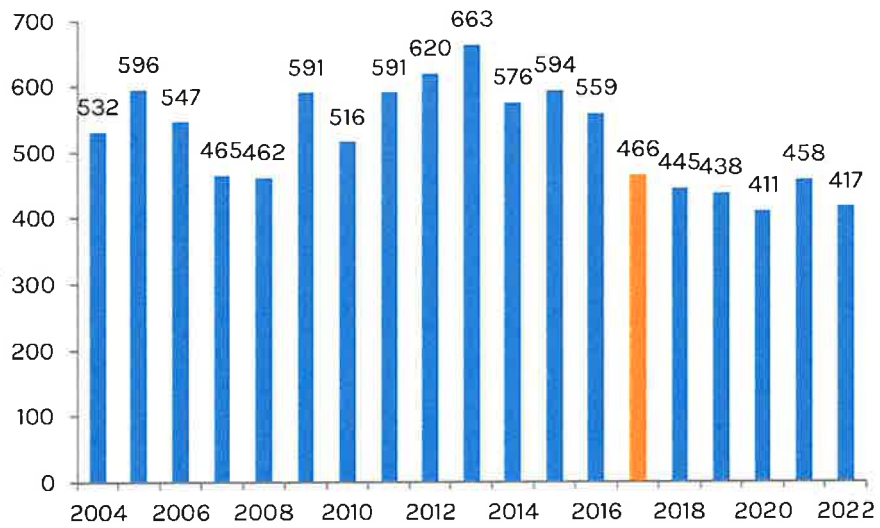

Kuva 1. Kosken sosiaaliasiamiesasioiden määrän kehitys vuosina 2004–2022 (lkm). Toimeentulotuen siirtymävuosi 2017 korostettu oranssilla värillä.

[2] Yksi asiatapahtuma sisältää kaikki samaa asiaa koskevat yhteydenotot ja asioinnit, olipa niitä yksi tai kymmeniä. Vuosittain tulee muutamia yhteydenottoja muualta Suomesta. Myös Muu kunta -tilastoinnit liittyvät yleensä Keski-Suomeen, vaikka kunnan nimeä ei ole kerrottu.
[3] Kela on yhdenmukaistanut laskennallisen toimeentulotuen käsittelyä ja tarkentaa noin 220-sivuista soveltamisohjeistoa usein. https://www.kela.fi/etti/Toimeentulotuki.pdf?version=1678500367777

Kuukausittain asiatapahtumia oli 19–50 (kuva 2), keskimäärin 35.

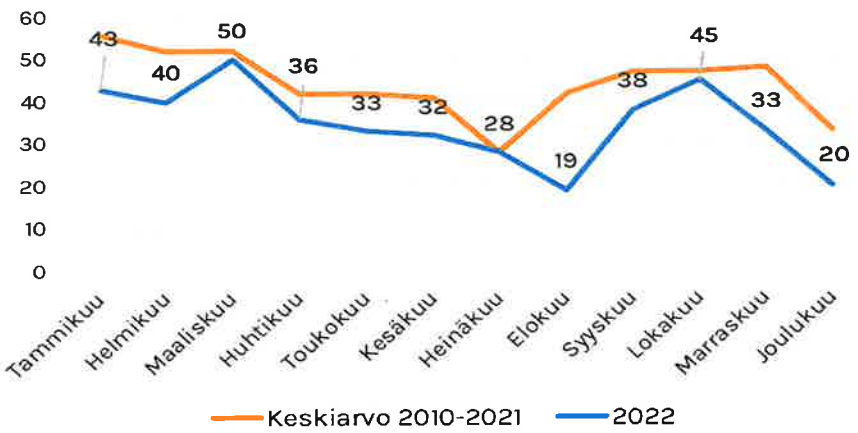

Kuva 2. Sosiaaliasiamiestapahtumat kuukausittain vuonna 2022 (lkm) ja keskiarvo vuosilta 2010–2021 (lkm).

Taulukkoon 1 on koottu Kosken sosiaaliasiamiesasiat kunnittain vuosilta 2018–2022. Kuntakohtaisia tietoja käsitellään tarkemmin selvityksen osassa 2.

Taulukko 1. Kosken sosiaaliasiamiehen asiakasasioiden määrä kunnittain vuosina 2018–2022 (lkm).

Kunta	2018	2019	2020	2021	2022
Hankasalmi	17	18	19	23	**12**
Joutsa	16	15	8	5	**5**
Jyväskylä	178	172	161	183	**163**
Jämsä	18	35	32	51	**33**
Kannonkoski	2	1	1	1	**1**
Karstula	4	1	4	4	**3**
Keuruu	12	7	11	21	**21**
Kinnula	6	5	4	2	**5**
Kivijärvi	2	5	2	3	**3**
Konnevesi	5	4	2	7	**3**
Kuhmoinen	3	2	0	1	**0**
Kyyjärvi	2	1	2	0	**1**
Laukaa	42	40	29	23	**18**
Luhanka	0	0	2	3	**1**
Multia	4	4	4	6	**8**
Muurame	20	12	17	12	**14**
Petäjävesi	7	9	9	11	**19**
Pihtipudas	2	10	1	6	**5**
Saarijärvi	19	18	15	16	**10**
Toivakka	1	4	7	13	**15**
Uurainen	4	5	9	10	**9**
Viitasaari	17	19	14	12	**18**
Äänekoski	47	42	48	26	**28**
Muu kunta	17	9	10	19	**22**

Kuva 3 näyttää asiamäärän suhteessa Kosken sosiaaliasiamiessopimuskuntien asukaslukuun. Tarkastelu osoittaa asiamäärän palautuneen vuonna 2022 vuoden 2020 tasoon, sillä tuhatta asukasta kohden oli 1,44 asiaa[4].

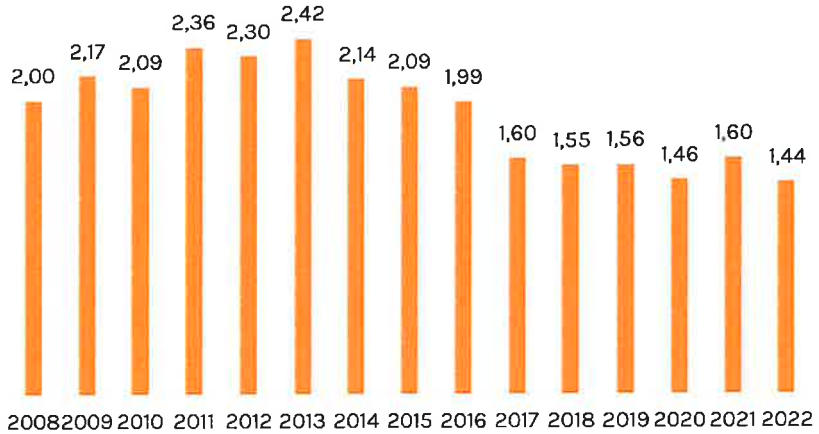

Kuva 3. Sosiaaliasioiden määrä Kosken sopimuskunnissa tuhatta asukasta kohden vuosina 2008–2022.

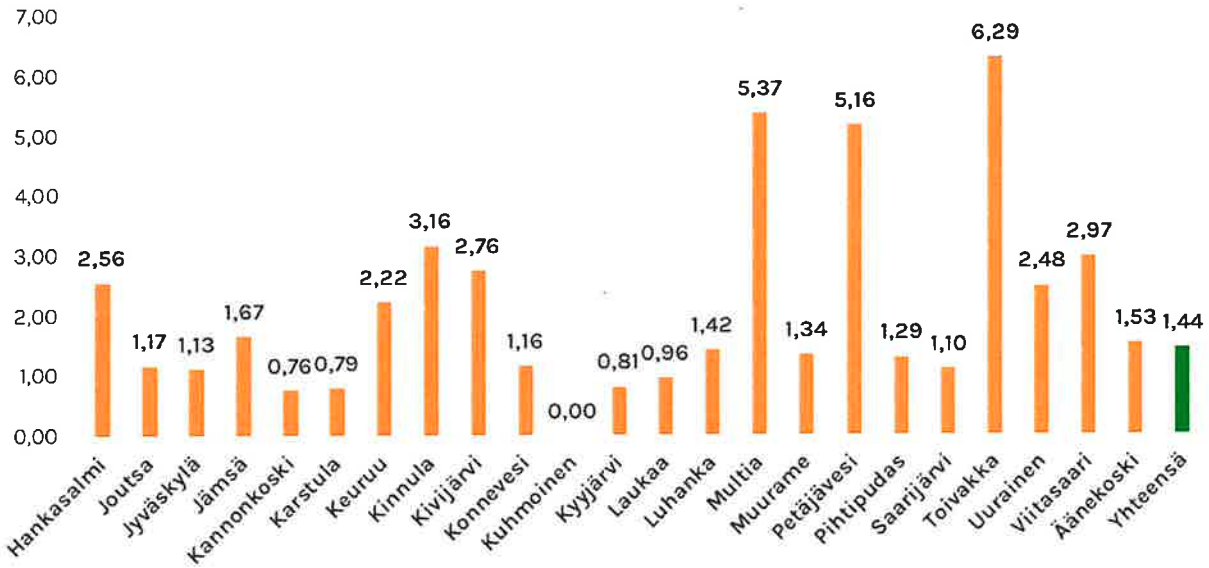

Kuva 4. Sosiaaliasiamiestapahtumat kunnittain 1000 asukasta kohden vuonna 2022.

Kuva 4 havainnollistaa kuntien välisiä asiamääräeroja 1000 asukasta kohden. On hyvä muistaa, että asiamäärä voi vaihdella kunnassa vuosittain varsin paljon. Yhteydenottaja oli useimmiten asiakas. Asiakkaiden oma asiointi väheni hieman (62 % < 63 %), mutta omaiset, läheiset tai muut edustajat asioivat vastaavasti enemmän (27 % > 26 %). Henkilöstön yhteydenottoja oli 6 % asioinneista ja muiden tahojen, kuten palveluntuottajien, järjestöjen tai muun alan henkilöstön osuus väheni aavistuksen (4 % < 5 %).

[4] Kosken sosiaaliasiamieskuntien asukasluku oli vuoden 2022 lopussa lähes 275 000.

2.2 Miksi sosiaaliasiamieheen otetaan yhteyttä?

Yhteydenotoissa korostuu tyytymättömyys sosiaalipalveluihin (kuva 5). Tyytymättömyyttä sisältävien yhteydenottojen määrä laski vuodesta 2021 lähes viidelläkymmenellä asialla, kun taas tiedustelevat yhteydenotot kasvoivat hieman vuonna 2022. Niiden osuus on lähes neljännes kaikista yhteydenotoista ja eniten tietoja kaivattiin työikäisten palveluista, vanhuspalveluista ja lastensuojelusta. Yli kolmannes tyytymättömyydestä kohdistui lastensuojeluun, mutta myös vammaispalveluihin ja iäkkäiden palveluihin oltiin tyytymättömiä.

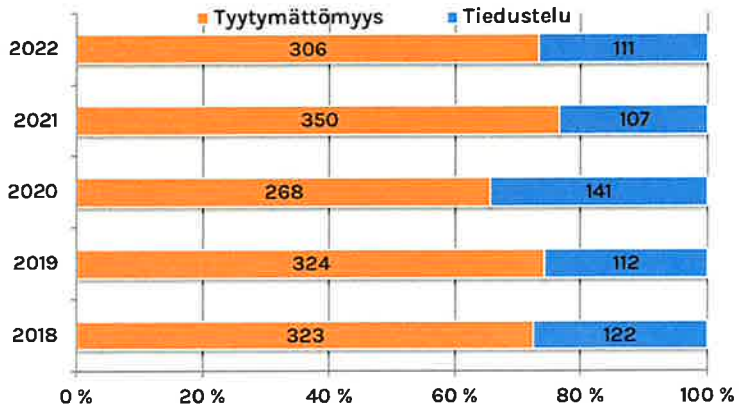

Kuva 5. Asiakasyhteydenottojen luonne vuosina 2018–2022 (lkm, %).

Tiedontarve sosiaalipalveluista, palvelun toteuttaminen ja kohtelu olivat tyypillisimpiä yhteydenottosyitä (kuva 6). Näistä tiedontarpeet kasvoivat määrällisesti eniten ja hieman myös tietosuojaan/asiakasasiakirjoihin liittyvät asiat. Hyvänä suuntauksena voi pitää sitäkin, että palvelun toteuttamiseen samoin kuin päätöksiin liittyviä yhteydenottoja tuli selvästi vuotta 2021 vähemmän. Myös itsemääräämisoikeutta, jonotus- ja käsittelyaikaa sekä asiakasmaksuja koskevat asiat vähenivät. Kohtelupalaute pysyi kuitenkin edellisvuoden lukemissa.

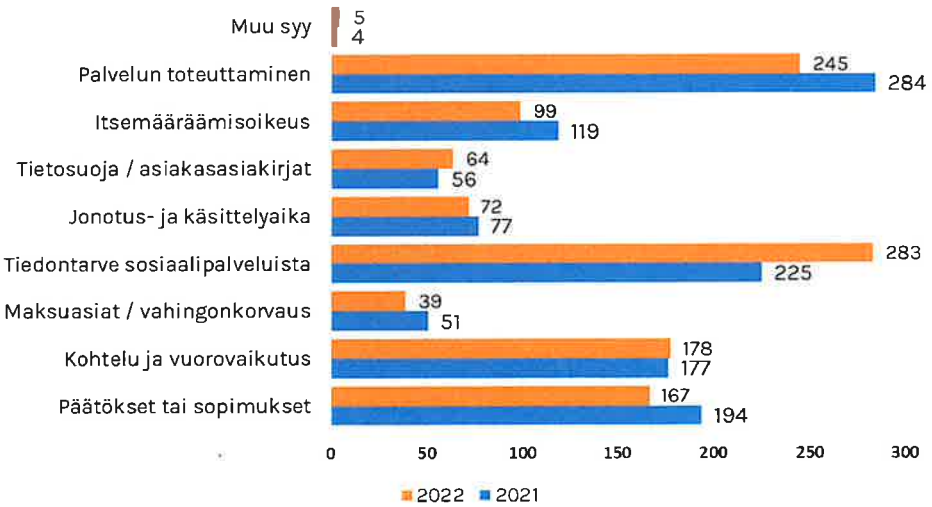

Kuva 6. Yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm).

Valtaosa palautteesta kohdistui tänäkin vuonna kunnalliseen toimintaan, yleensä kunnan omaan (77 %) tai kunnan yksityiseltä ostamaan palveluun (5 %). Kela-palaute väheni seitsemästä viiteen prosenttiin ja muita kuin sosiaalipalveluja koski 11 prosenttia asioista. Nämä liittyivät mm. terveydenhuoltoon, varhaiskasvatukseen, asuntoasioihin edunvalvontaan ja ulosottoon.

2.3 Sosiaaliasiamiesyhteydenotot palvelutehtävittäin

Koske alkoi vuonna 2019 testata valtakunnallisen sosiaalipalvelujen luokituksen soveltuvuutta sosiaaliasiamiestoiminnan tilastointiin. Yhteydenottojen tilastoimista palvelutehtävittäin ja niihin liittyvin sosiaalipalveluin[5] jatkettiin vuonna 2022.

Kuvaan 7 on koottu yhteydenotot palvelutehtävittäin sekä niihin vuonna 2022 kuulumattomat, mutta sosiaaliasiamiestyöhön kuuluvat koulun sosiaalityö ja varhaiskasvatus. Lisäksi on eritelty yhteydenotoissa usein esiintyvät Kelan palvelut sekä muut toimialat. Toimeentulotuki on luokiteltu sosiaalipalveluksi, jota voi myöntää eri palvelutehtävissä, eikä sitä näy kuvassa.

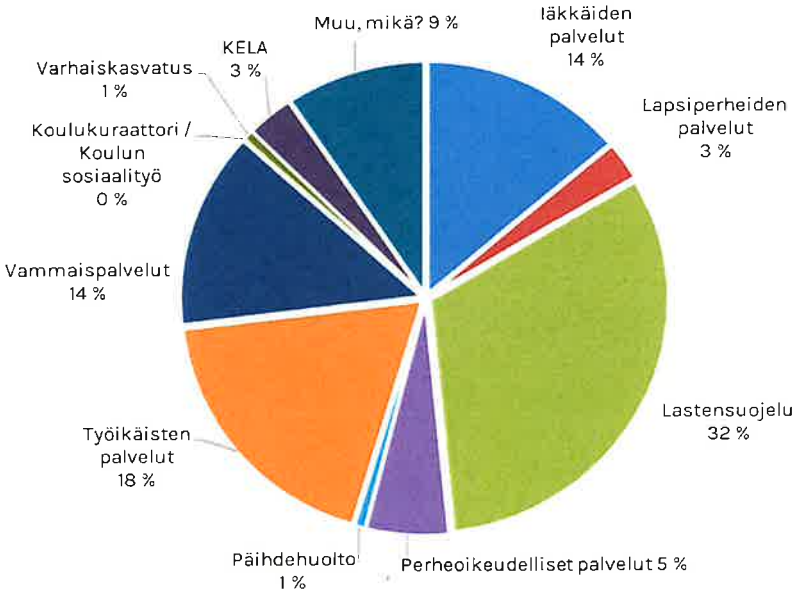

Kuva 7. Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin ja muut näihin kuulumattomat palvelut vuonna 2022 (%).

Vuonna 2022 yhteydenottojen aiheet liittyivät yleisimmin lastensuojeluun ja työikäisten palveluihin. Lastensuojelua koskevien yhteydenottojen määrä kasvoi edellisvuodesta (133 > 121), mutta työikäisten palveluja koskevien yhteydenottojen määrä lisääntyi eniten (77 > 56). Asiamäärät muissa palvelutehtävissä vähenivät tuntuvasti, iäkkäiden palveluissa määrällisesti eniten (58 < 82). Lisäksi yhteydenotot koskien Kelaa (13 < 29) ja varhaiskasvatusta (3 < 8) vähenivät edellisvuodesta. Koulun sosiaalityöstä ei tullut tänäkään vuonna yhteydenottoja.

[5] Sosiaalihuollon palvelutehtäviä on seitsemän: iäkkäiden palvelut, lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu, perheoikeudelliset palvelut, päihdehuolto, työikäisten palvelut ja vammaispalvelut. Lisäksi tilastoidaan koulun sosiaalityön, varhaiskasvatuksen, Kelan ja muita yhteydenottoja. Sosiaalipalveluja on 57 (tilanne 1.1.2023). Tilastointilomakkeeseen lisättiin kolme muuta palvelua, joita tiedettiin yhteydenotoissa esiintyvän. Sosiaalihuollon palvelutehtävistä ja sosiaalipalveluista lisätietoa THL:n sivuilta.

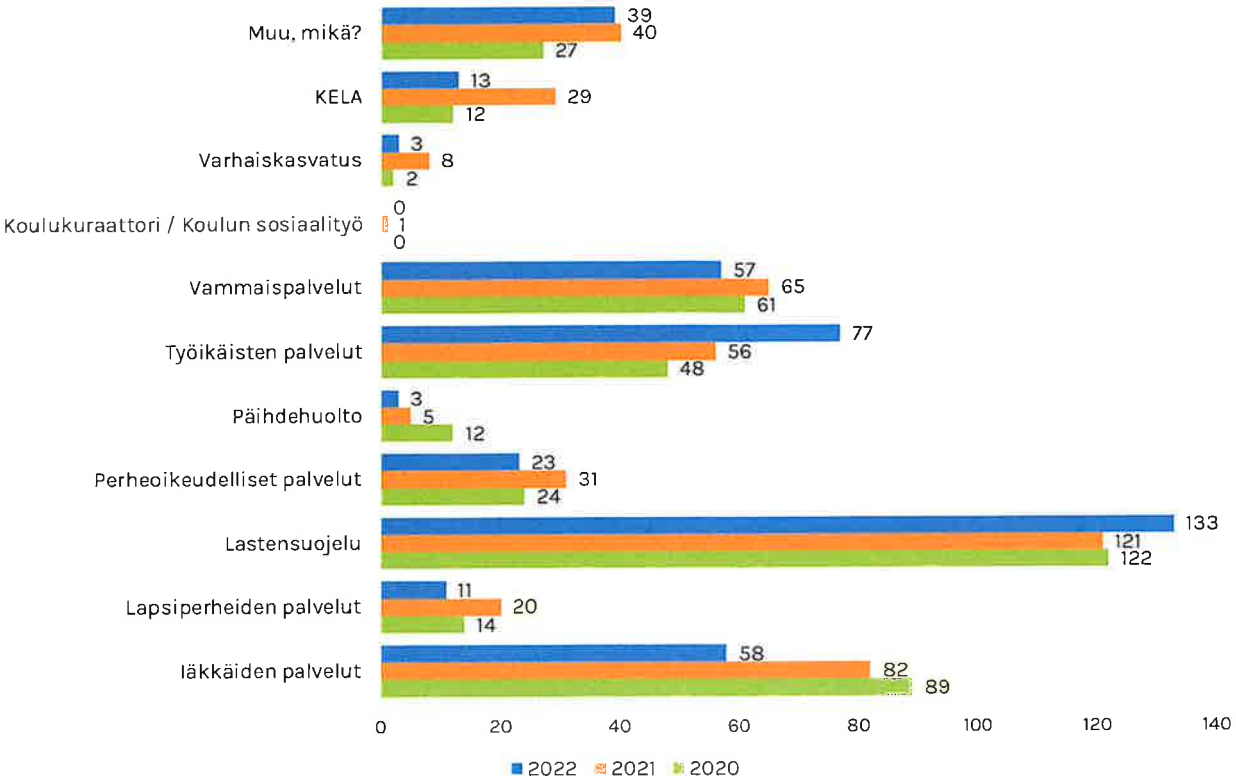

Kuva 8. Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin ja muut näihin kuulumattomat palvelut vuosina 2020–2022 (lkm).

Palvelutehtäviin kohdistunut tyytymättömyys ja sen syyt

Lastensuojelun 133 asiasta 112 toi esiin tyytymättömyyttä. Useimmin oli kyse palvelun toteutuksesta (90 %), kohtelusta ja vuorovaikutuksesta (80 %) sekä tietotarpeista (75 %). Vasta neljännellä sijalla olivat päätökset (45 %) ja viidentenä asiakasasiakirjamerkinnät (38 %). Valtaosa palautteesta liittyi sosiaalityön laatuun (avo-, sijais- ja jälkihuolto), mutta myös laitoshoitoon, ammatilliseen perhehoitoon, perhehoitoon, perhekuntoutukseen ja jälkihuoltoon.

Iäkkäiden palveluissa tyytymättömyys painottui 36 asiassa ja 22 kertaa kyse oli tiedon tarpeesta. Eniten asiointia aiheutti tyytymättömyys kotihoitoon. Sosiaalipalveluista toisella sijalla oli tehostettu palveluasuminen ja useita mainintoja saivat myös palveluasuminen, sosiaalityö, omaishoidontuki, läheistään hoitavan henkilön vapaat, sosiaaliohjaus, toimeentulotuki, liikkumisen tuki, kotipalvelu ja henkilökohtainen apu.

Iäkkäiden palveluissa tyytymättömyyttä aiheuttivat palvelun toteuttaminen (78 %), tiedon puute (67 %), kohtelu ja vuorovaikutus (58 %), päätökset (42 %), itsemääräämisoikeus (33 %) ja asiakasmaksut (25 %). Jonotus tuli esille vain muutamia kertoja (8 %).

Vammaispalveluissa tyytymättömyys oli aiheena 50 kertaa ja kuusi asiaa oli tiedustelua. Tyytymättömyys liittyi useimmin sosiaalityöhön (42 %) tai henkilökohtaiseen apuun (38 %). Yleisimpien sosiaalipalvelujen joukkoon nousivat tällä kertaa myös kehitysvammahuolto (26 %), liikkumista tukeva palvelu (22 %) ja palveluasuminen (18 %). Muutamia tyytymättömiä mainintoja herättivät lisäksi asunnon muutostyöt, sosiaaliohjaus, omaishoidontuki ja siihen liittyvät vapaat.

Työikäisten palveluissa tyytymättömyys painottui 51 asiassa, tiedusteluja oli 26. Tyytymättömyys liittyi edellisen vuoden tavoin usein toimeentulotukeen (67 %) ja sosiaalityöhön (53 %). Asiamäärä kummassakin sosiaalipalvelussa kasvoi tuntuvasti. Pari asiaa liittyi myös kuntouttavaan työtoimintaan, tuettuun asumiseen, asiakkaan raha-asioiden hoitamiseen, mielenterveystyöhön ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Yksittäisiä mainintoja tuli lisäksi muutamiin muihin sosiaalipalveluihin sekä asuntoasioihin, edunvalvontaan ja ulosottoon. Työikäisillä tyytymättömyys kohdistui ensisijaisesti päätöksiin (65 %), palvelun toteuttamiseen (57 %) ja moni koki jääneensä ilman tarvitsemaansa tietoa (53 %). Kohteluongelmia (37 %), käsittelyaikaviiveitä (20 %) ja itsemääräämisoikeustilanteita (18 %) käsiteltiin myös joitakin kertoja.

Perheoikeudellisissa palveluissa asiamäärä (23 < 31) ja myös tyytymättömyys vähenivät. Tyytymättömyyttä kirjattiin 14 asiassa ja ennakoivan tiedon hakijoita oli yhdeksän. Ongelmien koettiin liittyneen sosiaalityöhön (64 %), lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamiseen (57 %) sekä lapsen elatusavun turvaamiseen (43 %).

Tyytymättömyyden taustasyy oli lähes poikkeuksetta palvelun toteuttaminen (93 %), mutta myös tiedontarve (71 %), kohtelussa ja vuorovaikutuksessa koetut ongelmat (64 %) tai päätökset ja sopimukset (50 %). Jono ja käsittelyaika haittasivat myös jonkin verran (29 %).

Lapsiperheiden palveluissa yhteydenotot puolittuivat (11 < 20), kolmesti kyse oli ennakollisesta tietotarpeesta ja neljästä kunnasta tuli yhteensä kahdeksan tyytymättömyyden ilmaisua. Tyytymättömyys kohdistui sosiaalipalveluista perhetyöhön (63 %), sosiaalityöhön (63 %) ja kotipalveluun (50 %). Lisäksi mainintoja saivat omaishoidontuki, läheistään hoivaavan henkilön vapaa, kehitysvammahuolto, liikkumisen tuki, perhekuntoutus, tilapäishoito, jälkkäri, tukisuhdetoiminta ja kriisityö. Yhteydenoton syynä oli useimmin palvelun toteuttaminen (88 %), tiedon tarve (75 %) tai päätökset (63 %).

Päihdehuollon palvelutehtävästä tuli sosiaaliasiamiehelle kolme yhteydenottoa, joista kaksi erittäin täsmällistä kuvausta päihdekuntoutujan omaiselta ja yksi henkilöstön huolenilmaus. Kaksi kertoi tyytymättömyyttä: kumpikaan ei ollut tyytyväinen päihdekuntoutuksen toteuttamiseen. Palaute kohdistui myös mielenterveystyöhön ja lisäksi koettiin itsemääräämisoikeusongelmia ja annettiin kohtelu- ja vuorovaikutuspalautetta. Suora päihdepalvelupalaute on edelleen harvinaista, vaikka päihdehuollon tarve, olemassa oleva asiakkuus tai palvelukokemus kerrotaan muissa asiayhteyksissä.

Kelan palveluja koskevat yhteydenotot puolittuivat edellisestä vuodesta (13 < 29). Samoin kävi kielteiselle palautteelle, joita tuli viidestä eri kunnasta yhteensä seitsemän. Perustoimeentulotuki oli yleisin aihe, mutta kysymyksiä tuli muistakin Kelan etuuksista, päätöksistä ja muutoksenhauista.

Varhaiskasvatuksen yhteydenotot vähenivät vuonna 2022 (3 < 8) ja niistäkin vain yksi tyytymättömyyden ilmaus tuli Keski-Suomen alueelta.

Taulukkoon 2 (seuraavalla sivulla) on koottu palvelutehtävät ja niihin yleisimmin liittyvät sosiaalipalvelut sekä Kelaa koskeneet yhteydenotot.

Taulukko 2. Yhteydenotot palvelutehtävittäin ja niiden kolme tyypillisintä sosiaalipalvelua sekä Kelaan liittyvät yhteydenotot vuonna 2022 ja 2021 (lkm)

Palvelutehtävä	2022	2021
Lastensuojelu 2022: 133 2021: 121	1. Sosiaalityö (126 asiaa) 2. Laitospalvelu (13) 3. Perhehoito (11)	1. Sosiaalityö (110 asiaa) 2. Ammatillinen perhehoito (24) 3. Perhehoito (19)
läkkäiden palvelut 2022: 58 2021: 82	1. Kotihoito (26) 2. Tehostettu palveluasuminen (17) 3. Muu palvelu (7)	1. Tehostettu palveluasuminen (23) 2. Kotihoito (19) 3. Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen (14)
Vammaispalvelut 2022: 57 2021: 65	1. Sosiaalityö (22) 2. Henkilökohtainen apu (21) 3. Liikkumista tukeva palvelu (13) ja kehitysvammahuolto[6] (13)	1. Sosiaalityö (23) 2. Palveluasuminen (21) 3. Henkilökohtainen apu (18)
Työikäisten palvelut 2022: 77 2021: 56	1. Toimeentulotuki (50) 2. Sosiaalityö (35) 3. Muu palvelu (11)	1. Toimeentulotuki (32) 2. Sosiaalityö (18) 3. Muu palvelu (9)
Perheoikeudelliset palvelut 2022: 23 2021: 31	1. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen (13) 2. Sosiaalityö (11) 3. Lapsen elatusavun turvaaminen (9)	1. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen (24) 2. Sosiaalityö (13) 3. Lapsen elatusavun turvaaminen (10)
Lapsiperheiden palvelut 2022: 11 2021: 20	1. Perhetyö (5) ja sosiaalityö (5) 2. Kotipalvelu (4)	1. Sosiaalityö (11) 2. Kotipalvelu (7) 3. Toimeentulotuki (7)
Päihdehuolto 2022: 3 2021: 5	1. Muu palvelu (3) 2. Mielenterveystyö[7] (2)	1. Muu palvelu (4) 2. Sosiaalityö (2) 3. Mielenterveystyö (1)
KELA 2022: 13 2021: 29	1. Toimeentulotuki (12) 2. Muu palvelu (5) 3. Sosiaalityö (1)	1. Perustoimeentulotuki (21) 2. Muu palvelu (10)
Varhaiskasvatus 2022: 3 2021: 8	1. Muu palvelu (3)	1. Muu palvelu (8) 2. Perhetyö (1), kotipalvelu (1)

Sosiaalityö johti edelleen sosiaalipalvelujen yhteydenottotilastoa. Palautetta annettiin 205 asiassa (188 v. 2021), joista 85 % ilmaisi tyytymättömyyttä ja 15 % tiedon tarvetta. Tyytymättömyys kohdistui mm. sosiaalityön toteutukseen 154 kertaa, saatuun kohteluun ja vuorovaikutukseen 123, päätöksiin 90 ja itsemääräämisoikeuskysymyksiin 65 kertaa. Jonotus ja käsittelyviiveet sekä asiakirjamerkinnät mainittiin sosiaalityön yhteydenotoissa myös kymmeniä kertoja. Ylivoimaisesti eniten sosiaalityö liittyi lastensuojeluun, 126 tapauksessa, verrattuna työikäisten (35), vammaispalvelujen (22) tai perheoikeudellisiin (11) palvelutehtäviin.

[6] Kehitysvammahuolto ei sisälly viralliseen sosiaalipalveluluokitukseen, mutta on haluttu pitää sosiaaliasiamiestilastoinnissa omana luokkanaan mielenterveysasioiden tilan seuraamisen vuoksi.
[7] Mielenterveystyö ei sisälly viralliseen sosiaalipalveluluokitukseen, mutta on haluttu pitää sosiaaliasiamiestilastoinnissa omana luokkanaan mielenterveysasioiden tilan seuraamisen vuoksi.

3 IHMISTEN KOKEMUKSIA ESIIN NUMEROIDEN TAKAA

Tässä luvussa sosiaalihuollon asiakkaat ja heidän edustajansa kertovat palvelukokemuksiaan tunnistamattomiksi tehdyillä lyhennetyillä sähköposteilla ja kirjauksilla. Vastaavia kuvauksia on vuosittain satoja, lyhyitä ja pitkiä, kertaluonteisia ja toistuvia, ja asian edetessä eläviä. Typistetyt kuvaukset lieventävät todellisten tilanteiden vakavuutta, mutta kertovat kuitenkin enemmän kuin yhteydenottoluvut. Vaikka lastensuojelu työllistää sosiaaliasiamiestä eniten, sitä aihetta on käsitelty selvityksissä paljon ja nyt keskitytään kolmeen sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutehtävään: lapsiperheiden, työikäisten ja iäkkäiden palveluihin.

Kuvauksista on nähtävissä, kuinka sosiaalihuollon omat palvelut liittyvät toisiinsa, samoin kuin sote- ja monet muutkin palvelut voivat edellyttää toinen toistaan. Surullisen usein käy niin, että yrityksistä huolimatta sosiaalihuollossa yhteistyö sekä asiakkaiden että muiden palveluntuottajien kanssa ja jopa sosiaalihuollon sisällä kangertelee. Yhdessä asiakkaan kanssa tehtävän palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman merkitystä ei voi liikaa korostaa. Kun yhteinen tavoite on tiedossa, todennäköisemmin löytyvät myös oikeat keinot ja yhteinen sävel.

3.1 Lapsiperheiden palvelut ja kolme perhettä

Moni perhe ihmettelee viimeisimmän esimerkkiperheen tavoin sitä, onko sosiaalitoimen tarkoitus tukea lapsiperhettä kuormittavassa kriisitilanteessa vai aiheuttaa perheelle lisää kuormitusta. Jos apua myönnetään, se ei vielä takaa avun saamista. Palvelun toteutus tuntuu jäykältä ja hitaalta, käytettävissä olevat tukimuodot tarpeisiin nähden suppeilta ja tukipäätökset lyhyiltä. Palvelusta toiseen siirtymä voi vaikuttaa tarpeettomalta byrokratialta. Sosiaalihuollossa mikään inhimillinen ei ole vierasta, mutta silti olemassa olevat palvelut voivat taipua yllättävän huonosti asiakkaiden tarpeisiin. Ensimmäisen esimerkkiperheen asiointi ulottuu hyvinvointialueen ajalle ja toivottavasti ennakoi uutta aikaa. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut sujuvasti ja ajallaan saatuina "satavat yhteiseen laariin".

"Jospa tästä selvittäisiin jotenkin ja lapset aikuisina muistelisivat lapsuuttaan hymyillen"

Sain sinusta tiedon kriisikeskus Mobilesta. Perheeseemme kuuluu 13-vuotias, taaperoikäinen ja me vanhemmat. Tammikuussa 2021 teini sai viimein ADHD-diagnoosin. Koululääkäri ei suostunut kirjoittamaan ADHD-lääkettä, koska lapsen mieli oli synkkä ja lääkäri halusi, että se hoidetaan ensin. Lapsi oli tavannut perheneuvolan psykologia jo puolisen vuotta ja jatkoi hänen kanssaan työskentelyä. Koulussa tukitoimia pohdittiin - pohdittiin ja pohdittiin. Koulukiusaamista vastaan taisteltiin. Lapsi erottui porukasta käytöksellään.

Tammikuussa 2022 lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus, koska hän viilteli itseään. Koululääkäri ei vieläkään suostunut ADHD-lääkkeeseen vaan kirjoitti lähetteen nuorisopsykiatriselle. Se tuli sieltä bumerangina takaisin heidän erikoislääkärinsä ohjeilla, että ADHD-lääkitys täytyy

saada aloitettua, koulun ja kodin tukitoimet kuntoon. Ilmoitin asiasta saman tien koululääkärille, joka totesi, että meidän pitää mennä päivystykseen hakemaan uusi lähete. Menimme. Lapsi puhui nyt yhdennentoista (11.) ihmisen kanssa mielialastaan ja hankalaa oli. Päivystävä lääkäri teki uuden lähetteen ja sen seurauksena meidät otettiinkin tarkistuskäynnille psykalle. Siellä koin lähinnä syyttävää "no miksi ADHD-lääkettä ei ole aloitettu. Oletteko tehneet kaikki mitä erikoislääkäri kirjasi tehtäväksi. Miksi ette. Lääke pitää aloittaa." Heiltä kysyin, että mistä minä tempaisen sen lääkärin, joka sen määrää, kun koululääkäri ei sitä suostu määräämään. Hänen kuulemma pitää. Entä kun ei kerta kaikkiaan suostu. Hänen pitää. Tuosta käynnistä ei ollut mitään apua, vain syytökset äidille, kun ei löydä lääkkeen määrääjää tai nuorisopsykiatria auttamaan lasta pahassa olossa.

Tuon rumban aikana meille aloitettiin perhe- ja sosiaalipalvelujen lapsi ja perhetyö. Saimme ihan huikean perheohjaajan työskentelemään lapsen ja perheemme kanssa. Koko perheen vointi parani huomattavasti ja parisuhteen yllä talven leijunut ajatus erilleen muutosta poistui. Tuo perhetyöntekijä sai meille ajan myös perheneuvolan lastenpsykiatrille, joka viimein kirjoitti ADHD-lääkkeen. Taivas aukeni. Meille tuli jutteleva ja silmiin katsova nuori, joka kesti ohjausta. Myös ohjauksen tarve suli pienemmäksi. Rauha laskeutui koko perheen ylle.

Harmiksemme kesäkuussa perhetyöntekijämme poistui sosiaalihuollosta ja jäimme odottamaan uutta. Onneksi ymmärsin hakea apua lapsiperheiden kotipalvelusta ja saimmekin kotipalvelun "hyvän haltijattaren" avuksi jaksamiseen, 1–2 kertaa viikossa, 2–4 tuntia kerrallaan. Olen saanut vähän hengähtää irti taaperosta - ja koko huushollin pyörittämisestä. Kotipalvelu ei kuitenkaan korvaa perhetyötä, jonka tarve on suuri edelleen. Olen tehnyt perhetyön venymisestä reklamaation, johon sain pahoittelevan vastauksen. Syksyllä ADHD-lääkitys lakkasi toimimasta ja meillä on taas "helvetti irti". Me tarvitaan apua.

-Tilanne keväällä 2023:

Heti vuodenvaihteen jälkeen sote-uudistuksen tullessa, meille löytyi perhetyöntekijä. Ymmärtääkseni kun työntekijät ei olleet enää "karsinoissa" niin kuin "lasun työntekijä", "ennakoivan perhetyön työntekijä" - niin resurssia löytyi sieltä naapurikarsinasta. Pahoittelen vääriä termejäni, en ole ihan kartalla oikeista mutta ehkä ymmärrät.

Meillä on ollut siis työntekijä apuna ja tukena pian 5kk. Lopetuspalaveri on tulossa. En koe, että perhe olisi vielä mitenkään kasassa henkisesti mutta tiedän perhetyöntekijöiden pulan ja meillä käykin nyt harvennetusti työntekijä. Olen onnellinen tästä avusta mitä saimme. Tässäpä nykytila. Jospa tästä selvittäisiin jotenkin ja lapset aikuisena muistelisivat lapsuuttaan hymyillen.

”Jatkuvaa arviointia ja pätkäpäätöksiä, vaikka tiedossa pitkä kotipalvelun tarve”

Isä kertoo haasteista kotipalvelun kanssa. Vaimo sairas, lapsi puolivuotias ja itsellä opinnot kesken. Kotipalvelua 2–3 kk kerrallaan ja jatkuva epävarmuus. Tiimipalaverissa suositeltu konkreettista tukea. Palveluseteliyrityksellekin raskasta, kun viime metreillä selviää jatko. Todenneet toiminnan haastavaksi lapsiperheiden kanssa kyseisessä kunnassa. Kotipalvelu syyttää yrittäjää asiakkaan asian ajamisesta ja puolen pitämisestä. Lastensuojeluasiakkuus on, mutta

kotipalvelu päättää. Miten vaikea tilanteen pitää olla, että lastensuojelu voi päättää tukitoimista ja myös kotipalvelusta? Luvattu jouluun asti jonkinlaista palvelua, mutta arviointi elokuussa. Päätös tehty syyskuun puoliväliin, jatkuvaa arviointia ja pätkäpäätöksiä, vaikka tiedossa pitkä tarve ja vaimon jaksaminen äärirajoilla ja isä tavallaan omaishoitajan asemassa. Verkostoa ei ole kartoitettu, mutta miettivät onko laskettu työelämässä olevien isovanhempien varaan. Kokevat, että ei ajatella asiakasperheen etua ja ahdistavaa soittaa kotipalveluun. Eikö lastensuojelun sosiaalityöntekijän kuuluisi hoitaa asiaa perheen puolesta, ettei itse tarvitsisi siihen käyttää voimia? On raskasta toimia näin.

”Lapsiperheiden palveluissa ei tarve ja tarjonta yhtään kohtaa eikä lasten etu paina”

Äiti kokee, että kunnan lapsiperheiden palveluissa ei tarve ja tarjonta yhtään kohtaa eikä lasten etu paina. Onko sosiaalitoimi ajan tasalla tehtävissään? Myönnetty tuntimäärä on pieni avun tarpeeseen nähden, ei saa täsmäapua tarpeeseen. Jos olisi helpot lapset, saisi ilmeisesti apua, vaikeaan tilanteeseen ei. Mikään, mitä perhe tarvitsee (lasten kanssa olo, kotityöt, hoito), ei käy, vaan kunta määrittää.

Perheen kymmenestä lapsesta kuusi nuorinta asuu kotona, viidellä aistiyliherkkyys ja nuorin on Down-lapsi. Äiti kotiäitinä, isällä 3-vuorotyö toisella paikkakunnalla. Lapsilla runsaasti fyysisiä sairauksia ja asiointia terveydenhuollossa. Äidillä jäi koronainfektiosta pitkäaikaisia oireita eikä fyysinen suorituskyky ole palautunut ennalleen. Lasten hengitystieinfektiot muuttuivat rajummiksi koronan jälkeen. Vuosina 2021–22 kotona on tarvittu ambulanssia 13 kertaa, vuonna 2022 lasten lääkärikäyntejä oli yli 50 (ilman tavallisia neuvola-, hammashoitoseuranta- ja laboratoriokäyntejä).

Kotipalvelua ollut 2 h/vko kuukauden kerrallaan ja 3 vkoa nuorimman syntyessä, mikä riittämätöntä. Kunta määrittelee tarpeen ja miten siihen vastataan, ei kuulla perhettä. Perhe kehittänyt arjen rutiinit, jotka kääntyvät heitä vastaan. Kun päivä- ja ruokarytmi kunnossa, ei avun tarvetta - siitä huolimatta, että äiti valvonut ½ vuotta. Kunta vaihtoi tuottajaksi kunnan työntekijän, jolla työaika ma-to 9–17. Perhe tarvitsi lastenhoitoapua juuri aamuisin klo 8–10, kun pojat ovat energisimmillään ja äidillä menee eniten aikaa nuorimmaisen hoitoon ja ruoanvalmistukseen. Jos pojilla olisi toimintaa aamulla, koko loppupäivä olisi helpompi. Äiti itse harvoin ehtii ulos heidän kanssaan aamupäivän töiltä, mikä heijastuu koko päivään lasten levottomuutena. Iltapäivällä koululaiset kotiutuvat eikä äidillä ole aikaa palautumiseen. Lopulta perhetyöntekijä tarjosi viestillä aikoja ke klo 8–10 ja ti ja to klo 14–16. Äiti kertoi olevansa vauvan kanssa neuvolassa ti klo 14, mutta isä olisi kotona muiden lasten kanssa ja hoitaja voisi tulla, mutta äiti hyötyisi enemmän mistä tahansa muusta päivästä. Hoitaja viestitti etsivänsä sopivaa päivää myöhemmin. Neuvolassa äiti kertoi tilanteesta ja kokemuksestaan siitä miten kuormittavalta tuntuu, kun ensin luvataan apua ja ei tullakaan ja taas luvataan ja viikon ajan saadaankin hyvää apua ja sitten kaikki taas perutaan ja muutetaan. Neuvolapsykologi päätyi tekemään äidin voinnin perusteella lastensuojeluilmoituksen, jotta perhe saisi kotiapua 6 h/viikko ja äidin vointi kohenisi.

Apua myönnettiin ensin palvelusetelillä 6 h/vko, josta toteutui 2 h/vko, koska jonkun perheestä sairastaessa apu ei tullut ja lopulta sairastui hoitaja. Kunta vaihtoi tuottajaksi kunnan työntekijän ja jatkui perhetyönä pari kuukautta, mutta työntekijä irtisanoutui. Hän ei myöskään

pärjännyt edes kolmen lapsen kanssa, äitiä tarvittiin kohtaustilanteisiin. Isäkään ei pärjää yksin kuuden lapsen kanssa. Kunta ei hyväksy kolmelle nuorimmalle tukiperheeksi tuttua lapsetonta sukulaisperhettä, sukulaisuus estää toimimisen palveluntuottajana. Kunta kysyy miksi eivät vain vie sinne lapsia, mutta perhe haluaa avusta virallista. Äiti kertoo kaikkien muiden olevan sitä mieltä, että ei ole epäämisperusteita, mutta sosiaalityöntekijä päättää asian. Vanhemmat miettivät estääkö laki yksilöllisen avun. Eikö kunnalla ole vaihtoehtoja, voivatko nostaa kädet pystyyn? Neuvottu viemään päiväkotiin, jossa yksi lapsi on ja toinen ekaluokalla. Perhe tietää päivähoidon aloituksen haasteet aiemmista kokemuksista, lapset entistäkin enemmän sairaana ja kotona äidin hoidettavina. Omaishoidontuki nuorimmaiselle hylätty, koska myönnetty perhetyötä, valinnanvapauteen vedoten.

Ollut vaikeuksia tavoittaa kunnan työntekijää ja muutakin viivettä mm. yli puoli vuotta kesti lapsen tukiviittomien aloitus. Jatkuva vaihtuvuus ja kerrottava yksityiset asiat uudelleen. Sukulaisen elokuussa 2021 tekemä lastensuojeluilmoitus käsitelty ilmeisesti vasta keväällä -22, kun perhe haki itse apua. Miksi heinäkuun palaverissa todettiin perheen tilanne vaikeaksi, mutta kaikki lapsiperhepalvelut päätettiin lopettaa?

Miksi sosiaalipäivystysasiaa ei käsitelty tuoreeltaan kaikkien osapuolien kanssa niin, että se olisi ollut tuoreessa muistissa? Miksi asian käsittely lopulta päätettiin ilman, että sitä käsiteltiin perheen kanssa? Kestääkö sosiaalitoimessa henkilötietojen luovutus aina yli puolitoista kuukautta ja pitääkö itse kysellä niiden perään? Miksi perheen sairastamiset aina automaattisesti peruvat kaikki tapaamiset sosiaalitoimen kanssa, vaikka moni niistä olisi mahdollista hoitaa etäyhteydellä tai suojattuna tai esimerkiksi perheen pihalla? Neuvolan terveydenhoitajan kotikäyntikin toteutettiin vastasyntyneelle, vaikka perhe oli koronaeristyksessä. Onko alueen tartuntataudeista vastaavaa lääkäriä konsultoitu silloin, kun sosiaalitoimeen on laadittu ohjeita liittyen kotikäynteihin tartuntatautitilanteissa? Miten perhettä autetaan tilanteessa, missä kuormitus johtuu nimenomaan jatkuvasta lasten sairastelusta ja lukuisista sairaalakäynneistä? Onko sosiaalitoimen tarkoitus tukea lapsiperhettä kuormittavassa kriisitilanteessa vai aiheuttaa perheelle lisää kuormitusta? Mitä ajattelette perheen luottamuksesta sosiaalitoimeen näiden kokemusten perusteella ja halukkuudesta yhteistyöhön?

3.2 Työikäisten sosiaalipalveluissa ”Kirjava keto kesällä, ihmiselo kirjavampi”

Työikäisten sosiaalipalvelujen lisääntyneissä yhteydenotoissa korostuu harkinnallisen täydentävän toimeentulotuen tarve, mutta myös sosiaalityön tarve. Avun tai tuen tarpeen taustalla on muun muassa työttömyyttä, pienituloisuutta, sairauksia, asumisen kalleutta ja asunnottomuutta, velkaantumista, ihmissuhdekriisejä - yleensä muutoksia ja monen tekijän summaa. Joillakin oli kokemus aiemmasta sosiaalitoimistoasiakkuudesta, silloin edellytettiin käyntiä kuukausittain, nyt sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan luo on vaikea päästä. Joku haluaa kuntouttavaan työtoimintaan, toinen ei. Sosiaalihuoltolain mukaista erityisen tuen tarvetta on myös, sillä monilla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön tai muun riippuvuuskäyttäytymisen, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi, eikä tuen tarve liittyy korkeaan ikään.

- Työttömyyspäivärahalla oleva monen lapsen yksinhuoltaja on tyytymätön kielteiseen täydentävän tuen päätökseen, jota käsitelty kahdesti tiimissä. Yksi lapsi ylä- ja viisi alakoulussa, öljylämmitteinen talo, vesivahingossa avustettu vakuutuksen omavastuu ja öljylaskuun, vaikka on muitakin menoja ja tiukkaa. Kelalta viimeksi tukea maaliskuussa. Kunnasta hakenut tukea nuorimpien lasten luokkaretkiin (4x40 € ja 1x10 €), mutta evätty, koska tuettu jo hiihtolomalla kolmea lasta koulun järjestämälle liikuntaleirille eikä yhdenvertaisuussyistä avusteta kuin yksi harrastus/vapaa-ajan toiminta/vuosi. Ohjattu kunnasta seurakuntaan, jossa ihmetelty menettelyä ja evätty määrärahasyistä. Kokee kielteisyyttä, etsittävä itse tietoa, ei kerrota, ellei tiedä kysyä.

- Mies ongelmissa, "taas kyntää aika lailla", sähkökatko uhkaa, ja jos ehtii tulla, tulee lisämaksuja. Kelalta tyssi, tarvitsee kunnalta täydentävää. Asuu yksityisellä eikä halua, että vuokranantajalle soitetaan, haluaa hoitaa itse asiansa. Ei varaa lääkkeisiin. Käynyt "koppiajalla" sosiaalityöntekijän luona, soittanut 3x, mutta ei soiteta takaisin.

- Nainen on tyytymätön sosiaalityöhön, josta huoli-ilmoituksen perusteella otettu yhteyttä 112 ja ambulanssi hakenut M1-arvioon. Palannut taksilla kotiin samana päivänä. Pitää tuntemansa henkilön tekemää huoli-ilmoitusta ja aggressiivisuusepäilyä keksittyinä, psykoosiepäilyä ylireagointina sekä monen tunnin vastaanotolla odottelua nöyryyttävänä. Kritiikkiä sekä sosiaali- että terveydenhuoltoon, kokee ettei sosiaalityöntekijä ottanut kunnolla vastuuta eikä testannut huoli-ilmoituksen asioiden todenperäisyyttä. Huolissaan, ettei Mobile enää päivystä yötä päivää. Asumisoikeus loppumassa, vuokranantaja myymässä talon alta eikä vielä tiedä jatkoa. Tulossa palaveri ja kokee kuin raiskattu joutuisi kohtaamaan tekijän, kun joutuu tapaamaan sosiaalityöntekijän. Haluaa kivusta, särystä ja kunnianloukkauksesta korvausta.

- Avovaimo soittaa tilanteesta: miehellä ollut aivoverenvuoto ja kotiutunut edellispäivänä. Tulossa iso sairaalalasku, ovat pienituloisia. Entä toimeentulotukioikeuden selvittäminen ja tarvittaessa maksusuunnitelma, jos haluavat välttää ulosoton. Toipumisesta riippuvat muut tukitoimet. Mies käyttää päihteitä eikä suostu päihdekuntoutukseen. Vaimo pettynyt, kun päihteet käytössä heti kotiuduttua. Oli toivonut vakavan sairauden ja pitkän sairaalajakson pysäyttävän. Kertoo puolison aiheettomasta mustasukkaisuudesta. Ei aio suostua omaishoitajaksi ja miettii suhteen tulevaisuutta, omilleen muuttamista. Erimielisyyksiä myös puolison lasten kanssa, kokee heidän kävelevän ylitse. Raha-asiasta avautui isompi ongelmallinen elämäntilanne.

- Sähköt katkaistu 9 päivää sitten ja sosiaalityöntekijä on juuri soittanut kielteisestä päätöksestä, sillä kerran aiemmin jo harkinnalla avustettu vastaavassa tilanteessa. Myöskään Kela ei tue, vaikka rästi on kertynyt huomautuslisistä, joita Kela ei ole ottanut laskelmissa huomioon. Alun perin pieni summa on kasvanut ja kasvaa yhä. Sosiaalitoimesta tarjottu viikon päähän keskusteluaikaa. Kokee, että ei ole lainmukaista ja kohtelu on tylyä, vaikea tulla sähkölämmitteisessä talossa toimeen ilman sähköä, kun ei ruuanlaitto onnistu eikä vesipumppu eikä vessa toimi.

- Sairaala oli ohjannut muualla asuvaa omaista soittamaan 25-v. henkilön tilanteesta, hoitaa valtakirjalla tämän asioita. Oli edellispäivänä kirjoitettu kahden viikon

sairaalajaksolta ulos kadulle. Asunnoton, ei paikkaa säilyttää insuliinia, miten hygienia, ruokailut, tulehdusten hoito? Ollut pari kertaa kuukauden teholla. Omainen kysyy eikö terveydellisistä syistä löytyisi asuntoa. Sairaala ei ilmeisesti ole tehnyt huoli-ilmoitusta. Henkilö on masentunut, ei vastaa tuntemattomille, ei tietoa olinpaikasta. Tuloina työmarkkinatuki ja toimeentulotuki, ei vuokravelkaa, mutta luottohäiriö. Vanhaa osoitetta ei voi poistaa, ellei uutta. Henkilöllä erityisen tuen tarve ja asiakassuunnitelmaoikeus.

- Vanhempi soittaa 21 v. nuoresta, jolle kolmisen vuotta sitten diagnoosit Asperger ja ADD, OCD-taipumus ja masennus. Nuori on älykäs, hyvä yo-todistus. Sosiaaliset ja tunnetaidot vuosia jäljessä, yksinäinen. Ollut Nuotti-valmennusta, aikuissosiaalityön Nepsy-valmentaja yrittänyt työskentelyä, mutta nuori ei sitoudu vuorovaikutukseen perustuvaan työskentelyyn. Asperger-nuori ei motivoidu noin, tarvitsee tekemällä onnistumisen kokemuksia. On aikuissosiaalityön asiakas, siirretty nuorten palveluihin, jossa ohut asiointisuhde. Ei muista mennä, vanhemmat herättelevät neljäkin kertaa päivässä, vievät, muulloin nukkuu päivät ja valvoo yöt. Aikuispsykiatria odottaa nuoren omaa motivoitumista. Tarvitsisi vahvan struktuurin, tuetun asumisen, jossa olisi taitavaa motivointia ja osaamista. Vedotaan itsemääräämisoikeuteen, mutta entä kun vuosia yritetty ja nuoren tilanne vain huononee? Asperger-ihminen on muutosvastarintainen, on turha odottaa itseltä aloitteellisuutta ja omaa osuutta, ainakaan tässä kunnossa olevalta. Ei toimi normaali vuorovaikutus eikä itsemääräämisoikeus. Ei sovi tähän maailmaan, saako hiipua pois?

- Henkilö tiedustelee oikeuksistaan, tulossa aktivointisuunnitelman teko. Kertoo olevan rajoitteita, mutta on työkykyinen eikä koe olevansa pitkäaikaistyötön, koska työsopimus, tosin 0-tuntia, kun nyt ei töitä. Kokee elämänsä mielekkääksi, avustaa läheisiään, tekee vapaaehtoistyötä ja toimii yhteiskunnan hyväksi. Kertoo ettei lähde mihinkään toimintaan 9 euron orjakorvauksella, ihmettelee valtion oikeutta orjuuttaa. Pettyy, kun en tunne tarkasti sanktioiden perusteita. "Sinusta ei ole apua, mutta kiitos kuitenkin" ja päättää puhelun. En ehtinyt kertoa THL:n sivujen Kuntouttavan työtoiminnan käsikirjasta ja yritän soittaa saman tien. Kun puheluun ei vastata, lähetän lisätietoa tekstiviestillä ja pikavastaus: En tarvitse kuntouttavan orjuuden käsikirjaa, vaan ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa. Olen työ- ja toimintakykyinen ihminen, jolla ei ole talouden eikä elämänhallinnan ongelmia.

- Aikuissosiaalityön ja kuntakokeilun asiakas kysyy neuvoja asiansa etenemiseen. Haluaisi kuntouttavaan työtoimintaan ja vaikka paljon tapahtunut ja asiat edistyneet, pettynyt siihen, ettei silti sosiaalinen kuntoutus ja työllistyminen etene. Sosiaalityöntekijää vaikea tavoittaa, ei ole saanut noin 3 kk kiinni, lupaa hoitaa, mutta ei hoida vaan siirtää tehtäviä asiakkaalle. Toissa viikolla tavoitti ja sopivat ajan, mutta peruuntui kun asiakas sairas, uutta aikaa ei ole ja sosiaalityöntekijä jäämässä viikoiksi pois ja vain kiireellisissä tilanteissa voisi vaihtaa työntekijää.

- Asiakas kertoo laskujen laahaavan perässä, ei osaa laittaa netin kautta Kelaan liitteitä. Hankkinut työpaikan ja Kela siirsi sähkölaskujen tuen seuraavan kuukauden tuloksi. Talossa suorasähkölämmitys, ollut välillä 2 kk ilman rahaa, kun maksanut rästejä. Olisi harkinnallisen tuen tarve, joskus kunnan työntekijä auttanut tuen hakemisessa.

- Asiakas ollut kuivilla 10 vuotta ja kouluttautuu ammattiin. Velkasaneeraus hylätty, koska liian pieni velkamäärä. Onko kunnassa sosiaalinen luotto? Ei vielä ole. Menee 560/kk ulosottoon, käytännössä korkoihin. Miten integroida vapaaehtoinen velkajärjestely palveluihin ja tukitoimiin? Harmittelee ettei markkinoida sosiaalista luottoa. Tietää vanhusten ottavan pikavippejä lääkemenoihin.

3.3 Iäkkäiden palvelut: ”Pelottaa vanheneminen, jos se on tällaista”

Yhteydenotoissa toistuu etäällä asuvien omaisten huoli ja keinottomuus, kun suvun vanhusten kunto huononee. Mitä tarkoittaa itsemääräämisoikeus ja onko siihen kykyä? Mitä on kotihoito, miten sitä saa, milloin se riittää ja mitä se maksaa? Kotihoidon työntekijöitä on paljon, he vaihtuvat usein eikä heitä opi tuntemaan. Huoli-ilmoituksen tekemisestä haluttiin tietoa ja niitä oli tehty, vaihtelevin tuloksin. Ympärivuorokautiseen palveluasumiseen on yleisesti jonoa, samoin omaishoidon vapaiden aikaiseen hoitoon. Vaikka iäkkäiden palveluista tuli edellisvuotta vähemmän asioita, seuraavista tilannekuvauksista välittyy huoli yhä huonokuntoisempina kotonaan asuvien vanhusten asemasta kuin myös kotihoidon ja palveluasumisen laadusta ja riittävyydestä.

Lisääntyvässä määrin mietityttää myös vanhusten asema kuluttajina. Palvelupalautteen yhteydessä moni mainitsi iäkkään ihmisen tekemistä hankinnoista, kuten lehti- tai muista tilauksista. Myös monenlainen remonttimarkkinointi on aktiivista. Pari vanhusta oli tullut tilanneeksi taloihinsa viemärin sukitukset (16 000 ja 18 000 €) ja omaisten oli työlästä saada kaupat perutuiksi. Toisessa kohteessa perusteellinen putkiremontti oli jo tehty muutama vuosi sitten.

- Puolisoa hoitava omaishoitaja on ollut silmäleikkauksessa. Miettii eikö olisi säästöä kotihoidolle, jos puolisoa tilapäisesti hoitava palvelusetelihoitaja tiputtaisi omaishoitajallekin silmätipat? Kunnasta oli vastattu, ettei tehdä lyhytaikaisia sopimuksia. Saisi 250 €/kk seteleitä, vuositasolla käyttänyt n. 600/3000 €. Omaishoidon vapaat lähes pitämättä, tytär käynyt tekemässä joitakin viikonloppuja 80 € /kerta.

- Henkilö kertoo kunnan joutuvan palauttamaan Hallinto-oikeuden päätöksellä lähes 4000 € asiakasmaksuja. Ei olisi valittanut, ellei kunta olisi laskenut yksipuolisesti ja väärin perustein puolison palveluluokkaa. Päätöksen jälkeen asiakassuunnitelma tarkistettu. Puoliso mieltää paikan kodikseen, "ollaan täällä, kun tämä on ostettu". Yritys irtisanonut palvelusetelisopimuksen kunnan kanssa, kunnan menettely ei sovi liikeideaan. Miettinyt muita vaihtoehtoja, mutta annettu ymmärtää, että puoliso saa jatkaa nykyisessä paikassa. Kokee, että asiakkaan asema on huono, kun tällaisia menettelyjä joutuneet kokemaan ja epävarmuutta voi olla jatkossakin.

- Omainen huolissaan yli 70-vuotiaan palvelutaloasukkaan tilanteesta, nyt on erikseen edunvalvojakin, mutta ei ota asiaan kantaa. Tehty 11 huoli-ilmoitusta, henkilö maannut sohvalla umpimasentuneena 3–4 vuotta, ei käy kaupassa eikä ota lääkkeitä, haluaa kuolla. Puolison kuoltua jätti asiat hoitamatta, antoi pankkikortin sivullisille ja menetti omaisuutensa. Kotihoito käy 3 x viikossa, siivooja 1 x kk, lämmin lounas tulee, kerää ne

jääkaappiin, josta omainen heittää homeisina pois. Asukkaan mielestä kukaan ei auta. Omainen pohtii itsemääräämisoikeutta, tällaisessa menettelyssä ei toteudu avun tarpeessa olevan etu eikä näytä palvelujen laatu hyvältä.

- Iäkäs monisairas henkilö miettii vammaispalvelulain matkojen hakemusta, 2 x hylätty, kykenee kävelemään 6 m. Taloyhtiöön alkaa remontti ja tarvitsee väistöasunnon. On palliatiivisessa hoidossa ja oletti pääsevänsä terveyskeskukseen, mutta ei oteta sinne eikä päiväsairaalassa voi yöpyä. Pettynyt, kun pitäisi löytää asunto itse tai omaisten avulla. Kerrottu, että ikääntyneiden sosiaalityö rajattu vain kotihoidon ja palveluasumisen asiakkaille, siitä ei tähän apua.

- Edunvalvontavaltuutettu kysyy voiko tehostetun palveluasumisen yksikkö vaatia asiakasta ostamaan käyttövarallaan hygieniahaalarin? Kyse ei ole vaatteesta vaan sairauksiin (Alzheimer, inkontinenssi) liittyvästä hoitotarvikkeesta. Omainen asuu yksityisessä yksikössä kunnan ostopalveluna. Kunnan sivuilta ei löydy asiasta tietoa, mutta toiselta alueelta löytänyt tiedon hygieniahaalarin sisältymisestä asiakasmaksuun. Pitää kohtuuttomana käyttövaran kulumista hoitotarvikkeeseen, jonka toisaalla saa maksutta.

- Yli 90-vuotias muistisairas lähiomaiseni kuoli sosiaalitoimen hoivakodissa. Hoidin kaikki hänen asiansa. En jaksanut loppusuoralla enää pyytää apua mistään, siksi ilmoitan vasta nyt. Vakavimmat hoitoratkaisut tehtiin omaista kuulematta. Mm. elvytyskielto ja tehohoitokielto kirjattiin pelkästään ilmoitusasioina hoitajan välikäden kautta. Tiedän ja ymmärrän täysin näiden ratkaisujen taustat, mutta menettely oli vastoin asiakkaan oikeuksia. Epäilen, että sama merkintä on tehty rutiininomaisesti kaikille talon asukkaille. Muistisairaat eivät kyseissä paikassa saa asianmukaista huolenpitoa, syynä ainakin ilmeinen resurssipula. Esim. otsalohkodementiaa sairastava lääkitään käypä hoito - suosituksen vastaisesti psykoosilääkkeillä resurssipulan ja ahtaiden tilaratkaisujen vuoksi. Perusteluina kirjataan käytöshäiriöt, vaikka muistisairaalla ne ovat sairauden normaaleja oireita. Silloin kun resurssit ja osaaminen ovat kohdallaan, lääkkeetön hoito olisi oikea hoito. Kyseinen yksikkö on nykyään liian heikosti resursoitu. Sosiaalityön apua ei ole saatavilla eikä omainen saa ketään läheisensä puolestapuhujaksi.

- Puhelu 91-v. muistisairaan äidin tilanteesta, kuntaan ollut yhteydessä useamman kerran, ehkä seuraavaksi AVI, muistutusta ei pidä riittävänä. Kunnasta ei saa kotihoitoa käymään, kun asuu liian etäällä, pitää kotihoitoa laiminlyövänä, eriarvoisena. Äiti oli hiljattain kaatunut 11 maissa, klo 15 tutkittiin ja klo 17 kotiin. Äiti elää omassa maailmassaan, ei juo eikä muista syödä, vaikka ruokaa tuodaan 4 x vko. Ajanut itse puolitoista vuotta viikoittain etäältä äitiä auttamaan, käyttää päiväkeskuksessa pesulla. Muuten lähellä asuva sukulaisperhe auttaa, mutta on heillekin sitovaa ja uuvuttavaa, eivät taida nähdä läheltä tilanteen haastavuutta. Äiti ei muista käyttää vaippoja, vaatteet märät, ei suostu suihkuun. Lääkeautomaatti on, mutta pystyy ottamaan lääkkeen vain silloin kun joku käy. Ei pysty myöskään laittamaan silmätippoja. Soittaja kertoo sovelluksesta, jossa joku nainen puhuttaa vanhusta - kokee rahan palavan leikkikalukokeilussa. Äiti ei kuule laitetta, talo pimeänä, ei saa yhteyttä, "aivan hirveä laite omaiselle". Toisessa kunnassa käytössä olevia ruoka-automaatteja pitää koneellisena heitteillejättönä. Kokee, ettei kyse ole vain äidistä, vaan muitakin on samassa tilanteessa eikä heidän osansa ole lakien mukainen

eikä tasa-arvoinen. Kertoo, että sosiaalijohtaja on ottanut koppia, mutta mitään ei tapahdu. Palveluasumista eivät ole hakeneet. Äiti haluaa asua kotona, mutta miettivät onko se enää hänen etunsa mukaista. Jättänyt 2 huoli-ilmoitusta, ei vie asiaa yhtään mihinkään, jää omaisten varaan. Toivoo, että olisivat ottaneet äidin kaatumisen jälkeen sairaalaan muutamaksi päiväksi.

- Omainen hakenut iäkkäälle miehelle intervallipaikkaa, mutta sitä ei myönnetä, koska kokemusten mukaan on vaikeuksia sopeutua palveluyksikköön ja kaikilla asukkailla on sen jälkeen rauhatonta. Tarjottu tehostetun palveluasumisen paikkaa, mutta sitä ei halua henkilö itse eikä vielä omainenkaan, joka ei ole virallisesti omaishoitaja. Lepoa kuitenkin tarvitsisi, mutta sitä ei saa. "Pitäishän minuakin tukea jotenkin".

- Omainen soittaa ulkomailta, hoitaa omakotitalossa yksin asuvan monisairaan dementoituneen ja aggressiivisen vanhemman asioita valtuutuksella. Tilinkäyttöoikeutta hänellä ei ole ja vanhemman laskuja on mennyt ulosottoon, edunvalvojaa on haettu ja siihen kuukausien jono. Ostoslistan teko ei onnistu, joten kauppapalvelu ei toimi. Kauppa- ja siivouspalvelut hoitaa yksityinen yritys, jonka laskuja maksamatta. Siivousjälki ollut hyvä, mutta kuinka on sopimuksen noudattamisen laita, kun suunniteltu kerran viikossa 2 h kauppakäynti ja avustamista ½-1 h/päivä, mutta laskutettu 44 h/3 viikkoa? Pyytänyt erittelyä, ei vielä saanut. Miettii palveluntuottajan vaihtamista ja riittääkö valtuutus siihen. Selvittely-yritys tyrehtynyt toteamukseen: "Ei aikaa keskustella. Meitä ei tarvitse tulla opettamaan meidän töissä". Kotitalousvähennyksestä ei apua, kun ei veroja. Jos irtisanoo yrityksen sopimuksen, tekeekö vanhempi uuden ja millaisen? Kokee ongelmiksi sen, että hänen tiedetään asuvan kaukana ja vanhempi on riippuvainen yrittäjästä. Hiljattain tapahtuneen kaatumisen ja sairaalajakson jälkeen käy kunnallinen kotihoito 3 x päivässä varmistamassa aliravitun diabeetikon ravitsemusta. Missä itsemääräämisoikeuden ja heitteillejätön raja? Mikä on kunnallisen kotihoidon tehtävärajaus? Neuvotellut kunnan palveluohjaajan kanssa toimivan suunnitelman, mutta pitääkö, kun vanhus on asioista omaa mieltään?

- Omaishoitaja soittaa puolison olleen 3 kk palvelutalossa, sairastanut pitkään Parkinsonia. Nyt kerrottu, että ensisijaisesti käytetään kunnan omia yksiköitä ja pitäisi muuttaa sellaiseen. Muutto on kummallekin sokki. Onko mitään tehtävissä? Kerrottu, ettei kesken päivän kuitenkaan siirretä eikä juuri nyt missään vapaata paikkaa. Nykyinen yksikkö suhteellisen lähellä, puoliso käy 2 x viikossa kotona, muina päivinä käy itse puolison luona. Päätös tehostetusta asumisesta toistaiseksi voimassa, mutta paikkaa ei määritelty. Kerran ehti pitää omaishoidon vapaita viikonlopun ennen korona-aikaa. Missä yksilöllinen harkinta?

- Läheinen kertoo iäkkään omaisille jäävän ison palveluaukon täytettäväksi, vaikka palveluohjaajan mukaan "vanhempasi tulee päivittäisissä toimissa hyvin toimeen". Niin tulee, kun omainen käy, hoitaa ja on kotonaan 3 km päässä valmiudessa, toinen omainen naapuripitäjässä samoin. Odottaisi kotihoidolta käyntiä viikoittain ja että alkaisivat ottaa enemmän hoidettavakseen asioita. Ei omien sairauksiensa vuoksi kykene eikä ala omaishoitajaksi, mutta käynyt tilaisuudessa, jossa kunta oli markkinoinut apua saavan, kunhan pyytää. Kokee, että käytännössä apua on vaikea saada. Annetaan yksityisten

toimijoiden numeroita, joista vanhus ei kykene ottamaan selvää ja apu jää saamatta, ellei omainen huolehdi. Laittanut palautetta toimialajohtajalle ja odottanut vastausta, mutta sitä ei ole tullut.

- Omainen antaa palautetta kotihoidosta. Asuu itse satojen kilometrien päässä ja pystyy käymään harvoin, mutta soittaa päivittäin sukulaiselleen, joka ei ole vielä kovin iäkäs, mutta nukkuu päivät pitkät ja on yötä päivää samoissa vaatteissa. Työntekijät vaihtuvat jatkuvasti, 3 kk aikana 40 eri henkilöä käy muistisairaan kotona, ei tunne ketään heistä, ei luottohenkilöä, joka toinen ulkomaalainen. Kotihoito käy 3 x päivässä, aloitettu laastarihoito muistisairauteen. Diabeetikko, ei muista mitä juonut, pitäisi saada riittävästi nestettä munuaisvaivan takia, mutta nestelista revitty, sitä "ei tarvita kotona". Ruuanlämmitys voi olla puolilta päivin ja hoitaja voi olla 2 h myöhässä. Pitää ikääntyneiden asemaa huonona, iäkkäältä saa sellaisen vastauksen kuin kysyy, ei kerro epäkohdista vieraille. Kannellut AViin kahdesti, joista toinen muistutuskäsittelyyn ja toinen hitaassa tutkinnassa, sanottu ettei konkreettista apua sieltä tulossa. Kokee, ettei mikään auta.

- Vapaaehtoistyöntekijä kysyy, onko totta, että jos 90-vuotiaalla on säästöhenkivakuutus, ei saa toimeentulotukea eikä pysty tililtä saamaan käyttöönsä varojaan. Henkilön on vaikea päästä liikkumaan pankkiin toiseen kuntaan, ei pysty matkustamaan tavallisessa autossa, ei asioimaan automaateilla eikä omista kuvallista henkilökorttia. Ei uskalla ottaa tarjottua ateriapalvelua, koska ei varaa maksaa 300 €. Jäänyt aikanaan varhennetulle eläkkeelle ja eläke pieni, keskimmäinen hoitotuki on. Vanhuksella muisti ja järki pelaa, kuulo huono. Eikö kunnan kotihoidosta löydy tällaisen jumin ratkaisemiseen apua, eikö joku voisi asiaa vanhuksen kanssa/puolesta hoitaa? Arvelee, että vaikka kotihoito käynyt vuosia, tuskin tietävät oikeaa tilannetta.

- Kotihoito miettii varakkaan muistisairaan avioparin asemaa, hyväksikäyttöriskiä ja kotihoidon vastuuta: kuinka tarkkaan edunvalvojaa päätettäessä arvioidaan edunvalvojan sopivuus? Voiko asiakkaille palveluja tuottava yrittäjä ryhtyä edunvalvojaksi?

- Kunnassa on pitkään ollut vaikeuksia omaishoidossa. Nyt väsyneet omaishoitajat eivät saa heille kuuluvaa lomaa, koska hoidettaville ei ole tarjota paikkoja. Tämä on lakiin kirjattu oikeus, eikä varmaan ole tarkoitus tehdä omaishoitajasta myös potilasta?

Palautetta papan palveluista

"Papalla ei ole ruokaa". 92-vuotias Isäni on ollut kotihoidon asiakkaana useamman vuoden ja lisäksi on tullut päivittäiset ateriat. Viimeisten parin kuukauden aikana kunto on heikentynyt ja kotihoito on joutunut lähettämään hänet lukuisia kertoja ambulanssilla päivystykseen. Sairaalassa vietettyjä viikon tai pidempiä jaksoja on ollut useita ja kotona hän on selvinnyt vain joitain päiviä. Papalla on perussairauksien lisäksi mm. Alzheimerin tauti. Yksi tärkeimmistä kotihoidon tehtävistä on varmistaa muistisairaan papan ateriat. Pappa kotiutettiin Novasta taas kerran viikon jakson jälkeen. Kotiutustiimi (1 henkilö) oli sairaalan järjestämänä paikalla, samoin omainen. Kotihoito käynnistää ja katkaisee ateriapalvelut, kun asiakas joutuu sairaalaan. Varmistin kotiutustiimiläiseltä ateriapalvelujen järjestämisen ja sain vastauksen, että asia on hoidettu. Ruoka tuodaan 2 kertaa viikossa, tiistaisin ja perjantaisin, ja ateriapalvelu toikin tiistain ateriat.

Nähtävästi kotiutustiimi ei kuitenkaan varmistanut aterioiden tuloa kotiutuspäivän jälkeen eikä ruokaa ole todennäköisesti tuotu kolmena kertana. Tästä meillä omaisilla ei ollut mitään tietoa eikä muistisairas meille ymmärtänyt kertoa, vaikka kävimme tuona aikana luonaan useamman kerran ja käytimme häntä sekä kotonamme että mökillä. Viimeksi olimme paikalla perjantaina puolen päivän jälkeen, jolloin totesimme, että ateriapalvelun ruoka on kyllä lopussa, mutta oletimme uutta tulevan normaalisti iltapäivällä. Tarkoitus oli lauantaina täydentää kaupasta hedelmiä ja voileipätarpeita yms.

Lauantaiaamuna pappa soitti, ettei ole ruokaa. Ihmettelin eikö perjantaina tullut ruokaa. Paikalle mentyä selvisi, ettei ateriapalvelu ole toimittanut ruokaa pitkään aikaan. Kotihoidon työntekijä kertoi, että hän on käynyt jo useampi päivä sitten eikä ollut silloin muuta kuin kananmunia, joita työntekijä oli keittänyt! Yli viikon ajan kotihoito on siis käynyt 4 kertaa päivässä siten, että yksi tärkeimmistä tehtävistä olisi ollut ruokailun varmistaminen - eikä kotona ole ollut normaalia ruokaa! Eikä kellekään juolahtanut mieleen selvittää, miksei ruokaa ole tai kysyä esimieheltään miksi ateriapalvelu ei ole toiminut, tai soittaa asiasta omaiselle. Ei tällainen voi olla totta! Kyseessä ei ole yhden henkilön huolimattomuus, käynneillä on täytynyt olla lukuisia eri kotihoidon työntekijöitä. Kyseessä on asiakas, jolla on vuosia ollut jääkaapissa vähintään kaksi, yleensä enemmänkin ateriapalvelun pääaterioita ja jälkiruokia yms., joista kotihoito on ruokaa lämmittänyt. Lieneekö sama tapahtunut jo aiempien sairaalajaksojen jälkeen ilman että ongelma on tullut tietoomme? Mielestäni kyseessä on vakava hoitovirhe, sekä kotiutustiimin että kotihoidon toistuneiden käyntien osalta.

Kotiuttaminen sairaalasta, kotiutustiimi. Olen ymmärtänyt, että kotiutustiimillä on tärkeä tehtävä asiakkaan kotiutuessa sairaalasta: avata avaimillaan ovi jolloin esim. Kela-taksilla tuotu henkilö pääsee sisään, hoitaa lääke- ja hoitomuutokset kotipalvelun käyntirutiineihin ja varmistaa ateriat, suihkupäivät yms. Kotiuttamisessa pääosa lienee onnistunut, mutta ateriapalvelun ja viikoittaisen suihkupäivän varmistaminen epäonnistui. Aiemman hoitojaksolta kotiutumisen yhteydessä minulle sairaalasta ilmoitettiin kotiutustiimin saapumisaika klo 14 ja noudin itse papan sairaalasta. Odottelimme kotona useamman tunnin eikä kukaan saapunut. Vasta tuntien päästä kotihoidon työntekijä tuli sisään, katsoi ovelta papan olevan lepäämässä ja häipyi sanoen, että illalla joku tuo iltalääkkeet. Miten Kela-taksin tuoma asiakas olisi päässyt sisään? Koko tiimin työ jäi tekemättä.

Invataksipalvelut sinänsä ovat nekin aika ongelmallisia. Taksikeskus ottaa kyllä lisämaksusta tilauksen tiettyyn aikaan tapahtuvaksi noudoksi ja myös vastaavaksi sovitun ajan paluukyydiksi. Vaikka maksetaan ennakkotilausmaksu, taksi tulee erityisesti paluukyytiin välillä tuntejakin myöhässä. Syyksi sanotaan, että taksikeskus antaa järjestelmäänsä kuskeille paluukyydin vasta kun kyytiaika lähenee eikä kyytiä sidota esim. menomatkan autolle. Käytännössä joku kuski ottaa joskus kyydin, jos arvioi ettei kannattavampia keikkoja tule. Anopilta jäi joitain matkoja kokonaan tekemättä, vaikka kyytiläinen istui pyörätuolissa tunteja odottamassa. Berner onnistui pilaamaan toimivan järjestelmän.

Kotihoidon tehtävien määrittely. Keväällä saimme allekirjoitettavaksi päivitetyn palvelusopimuksen. Se on jo aiemminkin ollut omituinen kooste vuosien varrella kirjatuista sekalaisista ja epämääräisistä asioista eikä siinä ole kunnolla määritelty kotihoidon käyntien tehtäviä ja sisältöä. Katsoimme veljeni kanssa dokumentin läpi ja totesimme siinä olevan selkeitä virheitä ja

puutteita. Teimme kirjallisen muistion korjattavista asioista ja edellytimme korjaukset tehtäviksi. Saimme "korjatun" version, jossa siinäkään läheskään kaikkia tarkistuksia ei ollut tehty. Jätin asiaa hoitaneelle henkilölle soittopyynnön. Kerroin, että sopimus pitää täydentää ja korjata. Hän ilmoitti, ettei siihen tarvitse tehtäviä kokonaisuudessaan kirjata!? Sopimus on mielestämme yhä epäselvä.

Kaksi käytännön tapausta: Kesällä papan kauppa-asioita hoitaessani tuli kotihoidon nuori, ystävällinen ja avulias naishenkilö käynnille. Hänellä ei ollut aavistustakaan mitä hänen pitäisi tehdä. Kävin läpi perusasioita hänen kanssaan. Toinen esimerkki voisi olla tuo epäonnistuneen kotiutustiimin jälkeinen kotihoidon käynti, jossa työntekijä kurkisti ovesta ja totesi että pappa nukkuu ja häipyi. Mitään tekemättä. Mistä maksoimme tuossa käynnissä? Tehtäviin kuuluisi mm. vaatehuoltoa eri muodoissa, astianpesukoneen täyttö ja tyhjennys yms. Näitä esimerkkejä riittää. Jos sopimuksesta ei selviä mitä kotihoidon tehtävät ovat, miten työntekijät osaisivat ne hoitaa, tai me omaiset valvoa asiaa? Jonkinlainen selkeä kaikkien päivän käyntikertojen tehtäväluettelo ja käyntiaikataulu on syytä määritellä ja tulostaa listaus asiakkaan kotiin näkyvälle paikalle, josta sekä kotihoito että me asiakkaan omaiset pystymme näkemään mitä kotihoidon pitäisi tehdä. Asiakas maksaa näistä käynneistä!

Mielestämme **kotihoidon toiminnassa, resurssien riittävyydessä, ammattitaidossa ja tehtävien organisoinnissa on selkeitä puutteita.** Niihin tulisi puuttua pikaisesti. Pääosa kotihoidon käynneistä tapahtuu ilman omaisten läsnäoloa, vain murto-osasta käyntejä omaisilla on kokemuksia. Kun näitä meille ilmenneitä ongelmia on näinkin paljon, mikä onkaan kokonaistilanne! Käyntejä on jäänyt käymättä, työtehtäviä hoitamatta jne. Toki myös onnistumisia ja hyvää hoitoa mahtuu käynteihin. Tilannetta hankaloittaa ja kuormittaa resurssipula, työntekijöiden suuri vaihtuvuus ja koronatilanne. Paine on varmasti kova. Ongelmat pitää kuitenkin pystyä ratkaisemaan ja vanhuksille on taattava hyvä, turvallinen ja kunnioittava hoito.

Tilanne: Pappa asuu nykyään palvelutalossa.

4 SOSIAALIASIAMIEHEN SELVITYKSEN VAIKUTTAVUUS

Selvityksessä on vuosittain ehdotettu kunnille sosiaalihuollon asiakkaiden asemaa kohentavia toimenpiteitä. Vuoden 2021 selvitys evästi hyvinvointialueen valmistelua seuraavasti:

- Yhtenäistetään maakunnan sosiaalipalvelut ottamalla huomioon lainmukaisuus, tarkoituksenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus. Valmistellaan sähköinen hakemusjärjestelmä. Menettelyssä huomioidaan ensisijaisesti asiakkaiden etu ja yksilölliset tarpeet sekä riittävä informointi ja tarvittaessa myös riittävä siirtymäaika. Esimerkkeinä omaishoidon tuki, välitystilikäytäntö, sosiaalinen luototus, täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, vammaispalvelut, työ- ja päivätoiminta, palvelusetelikäytännöt, itsenäistymisvarojen kerryttäminen, perhehoidon palkkiot ja kulukorvaukset, asiakasmaksut ja niiden kohtuullistaminen jne.
- Järjestetään helposti hahmotettavia palvelukokonaisuuksia. Ehkäistään palvelujen kapea-alaistumista ja minimoidaan tarve palvelusta toiseen ohjailuun. Palvelun laatua varmistaa huolellinen kysyntätarkastelu: mihin tarpeeseen ja millaista apua ja tukea asiakkaat itse kokevat tarvitsevansa. Kiinnitetään huomiota palvelujen häiriökysynnän syihin.
- Turvataan asiakkaille oikeus laadukkaaseen sosiaalityöhön, jossa on pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Turvataan sosiaalialan ammattilaisille mahdollisuus tehdä lakien mukaista, eettisesti kestävää työtä.
- Hyödynnetään muistutus-, kantelu- ja muita palaute- sekä muutoksenhakutietoja tehokkaasti palveluja kehitettäessä. Valmistellaan kyseisiä tietoja ajantasaisesti kerryttävä seuranta sekä suojatut sähköiset muistutus- ja palautejärjestelmät.
- Turvataan sosiaalihuollon erilaisia asumispalveluja tarvitseville mahdollisimman itsenäinen ja yksilöllinen asuminen riittävän pienissä yksiköissä ja lähellä omia verkostoja. Kehitetään myös perhehoitoa.
- Vahvistetaan tutkimusta, koulutusta, kehittämistä ja innovatiivisuutta, jotta palvelujen käyttö- ja taloustietojen lisäksi kertyy tietoa tukitoimien vaikuttavuudesta, ja se tieto hyödynnetään ammattitaidon ja palveluiden kehittämisessä.

Vuoden 2022 selvitystä taustoitettiin kysymällä kuntien sosiaalihuollosta **Käsityksenne hyvinvointialueen suunnittelusta: Missä määrin valmistelussa on otettu huomioon sosiaaliasiamiehen vuoden 2021 selvityksen suosituksia?**

- Hyvinvointialueen valmistelu on venynyt ja asioita on jouduttu hoitamaan todella kiireellä ja viimetipassa. Pyrkimyksenä valmistelutyössä kuitenkin on näkemykseni mukaan palveluiden yhtenäistäminen ja asiakasturvallisuus.
- Suosituksia on pidetty hyvinä, ohjanneet toimintaa.
- Sosiaaliasiamiehen suositukset eivät tule erityisesti mitenkään tai ainakaan selkeästi näkyviksi hyvinvointialueen toimintojen suunnittelussa.

- Siirtymäaikaa on pääsääntöisesti 1 vuosi nykyisten asiakkaiden palvelusuunnitelmien päivittämiseen, palvelutarpeen uudelleen arviointiin sekä palvelupäätösten tekemiseen uusien myöntämiskriteerien pohjalta.
- Perhehoidon kehittäminen nähdään tärkeäksi. Lisätään valmennuksia ja laajennetaan kattavuutta ja kiinnostusta (ikääntyneet, vammaiset ja lastensuojelun asiakkaat).
- Tunne on jäänyt, että palvelut järjestetään siilomaisesti. Lastensuojelussa ei synny pitkäkestoista asiakassuhdetta, kun eri työntekijät hoitavat avohuoltoa ja sijaishuoltoa.
- Tiedottaminen ja nettisivut kattavat. Sähköistä hakemista on laajennettu mm. sosiaalihuollon, lastensuojelun, toimentulotuen ja vammaispalveluiden osalta (Omapalvelu).
- Sähköinen huoli-ilmoitus on otettu käyttöön.
- Palveluissa myöntämisperusteita ja asiakasmaksuja on yhtenäistetty hva-tasoisiksi.
- Oima-maksatusjärjestelmä laajenee omais-, perhehoidon ja henkilökohtaisen avun palkkioihin.
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluja on koottu hallinnollisesti yhteen.
- Laaja-alainen sotekeskus integroi sosiaali- ja terveyspalvelut, mm. moniammatilliset tiimit. Toisaalta on vielä hyvin keskeneräinen eikä ainakaan tietoa saatavilla.
- Ikääntyneiden kotiin vietävät - ja tukipalvelut yhtenäistyvät.
- Talousvalmistelussa 2023 on huomioitu lastensuojelun, lapsiperheiden sosiaalihuollon ja opiskeluhuollon mitoitus- ja palvelutakuuvaatimukset sosiaalityön resursseissa.
- Muistutukset, kantelut, oikaisupyynnöt ja palautteet käsitellään palveluissa.
- Asumispalvelut: Assi2-hankkeen avulla on ennaltaehkäisty ja vähennetty asunnottomuutta. Hanke ja tavoitteet laajenevat maakunnallisiksi.
- Sosiaalihuollon professiovastaava eli sosiaalihuollon johtaja valittu. Tutkimus, koulutus, kehittäminen ja vaikuttavuus on hyvin nostettu keskeiseksi asiaksi. Valmisteltu TKK-yksikköä, jossa mukana myös sosiaalihuollon osaamista.
- Kaikki sosiaaliasiamiehen suositukset ovat jollain tavalla olleet mukana hyvinvointialueen suunnittelussa. Valmistelussa on tuotettu erittäin runsas määrä tietoa maakunnan palvelujen tilasta ja säädöspohjasta. Tietoa on mahdollista hyödyntää koulutuksessa ja perehdyttämisessä. Integraatioryhmiin tuotettu tieto on myös lisännyt tietoa eri palveluista.
- Palvelustrategiaa tehdään vasta keväällä 2023, tällöin luodaan pidemmälle meneviä linjauksia. Valmistelussa keskityttiin lähinnä siihen, että täytetään lainsäädännön vaatimukset. Suositukset ovat olleet tiedossa, mutta käytännössä työtekijät ja esimiehet ovat tuoneet hyvinvointialueelle omat toimintakulttuurinsa. Tulevaisuus näyttää kuinka niitä todellisuudessa otetaan huomioon.

Edelle satunnaisessa järjestyksessä poimitut ja osin yhdistellyt kuntien vastaukset ovat hyvin erilaisia. Niistä heijastuu se, etteivät kaikki vastaajat ehkä ole osallistuneet hyvinvointialueen suunnitteluun tai ainakaan kokeneet olleensa järin osallisia siinä. Vaikuttaa siltä, että moni aiemmista suosituksista on yhä ajankohtainen ja odottaa toteutumista. Uusien kehittämisehdotusten sijasta sosiaaliasiamies päätyy viittaamaan edellä kerrattuihin ehdotuksiin antaen hyvinvointialueelle aikaa rakentua ja saada palvelut tehokkaasti tuotantoon.

5 MUISTUTUKSET, KANTELUT JA MUUTOKSENHAKU

- Muistutuksia käsiteltiin 62 (78 vuonna 2021).
- AVIin kanneltiin 86 asiasta, niistä 22 siirrettiin toimintayksikköön muistutuskäsittelyyn, 20 sai täysimittaisen ja 4 tiivistetyn kantelukäsittelyn. Kirjevastaukset olivat yleisiä.
- Oikaisuvaatimuksia tuli 218 (247), lautakunnat hyväksyivät niistä 39 (26).
- Hallinto-oikeuteen valituksia jätettiin 36 (37), ja niistä hyväksyttiin 7 (11).

Asiakaslain mukaisia palveluun, kohteluun tai menettelyyn liittyviä muistutuksia kunnat ilmoittivat vuonna 2022 tulleen 62 (78 vuonna 2021).

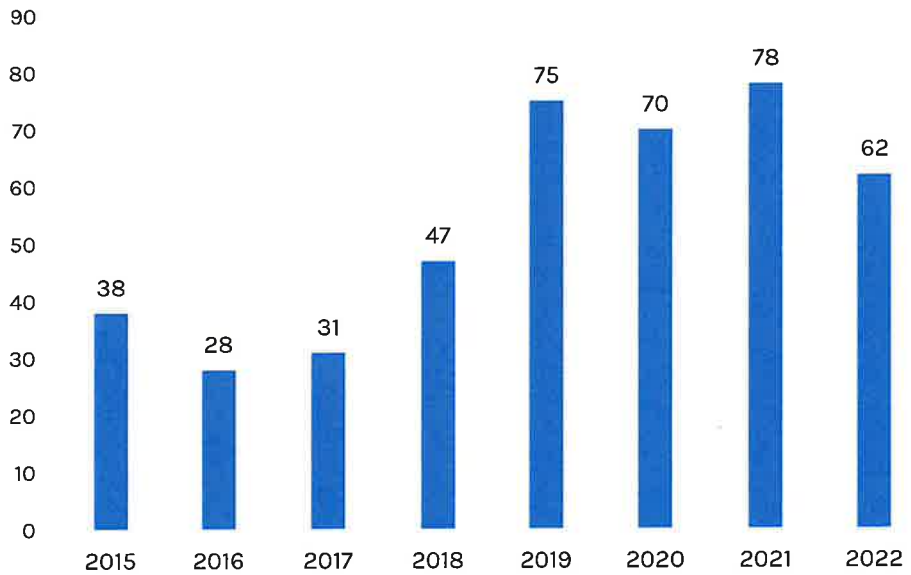

Kuva 9. Sosiaalihuollon muistutukset Keski-Suomen kunnissa vuosina 2015–2022 (lkm).

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto sai Keski-Suomesta 86 (75) kantelua, joista se siirsi 22 (27) toimintayksikköön muistutuskäsittelyyn ja kaksi Valviraan selvitettäviksi. Kanteluista 20 (5) sai täysimittaisen kantelukäsittelyn, neljä käsiteltiin tiivistetysti, 29 (20) kirjevastauksella, yksi jätettiin tutkimatta ja loput asiat olivat vielä vireillä. Kanteluja tuli kolmestatoista kunnasta, eniten Jyväskylästä ja muista kunnista muutamia. Edellisvuoden tavoin kantelu liittyi yleisimmin lastensuojeluun, muutama koski vanhustenhuoltoa ja vammaispalveluja, muilta toimialoilta kantelut olivat usein yksittäisiä. Eniten laillisuusvalvontaa aiheuttivat palvelun laatu ja sisältö (24), menettelytavat (13), päätöksenteko (10), epäasiallinen käytös tai kohtelu (10), mutta myös hoidon/palvelun saatavuus, kirjaukset, tietosuoja ja ammattihenkilön ammattitaito. Useimmat kantelut eivät johtaneet selvittämistä ja kirjevastausta pidemmälle, neljä kertaa ratkaisuna oli huomion kiinnittäminen ja niistä kaksi koski lastensuojelun menettelytapavirheitä ja yksi vanhustenhuollon päätöksentekoa.

Kunnat ilmoittivat viranhaltijoiden päätöksiin kohdistuvia oikaisuvaatimuksia käsitellyn paikallisessa luottamuselimessä 218 (247 vuonna 2021) ja niistä hyväksyttiin 39 eli 17,9 prosenttia (vuonna 2021 vastaavat luvut olivat 26 ja 10,5 %). Luottamuselimen päätöksistä ilmoitettiin tehdyksi 36 (37) valitusta, joista hallinto-oikeus hyväksyi 7 (11). Hyväksyttyjen valitusten osuus oli 19,4 prosenttia (29,7 %). Korkein hallinto-oikeus antoi alueelle viisi päätöstä, joista yhtään ei ratkaistu asiakkaan eduksi (9/0).

Kuvaan 10 on koottu Keski-Suomen sosiaaliasioiden muutoksenhakumääriä ja tuloksia vuosilta 2018–2022. Viranhaltijapäätöksistä tehtyjen oikaisuvaatimuksien määrä asettui perustoimeentulotuen vuoden 2017 Kela-siirron jälkeen Keski-Suomessa vuosittain noin 250 kappaleeseen, mutta vuonna 2022 vaatimusmäärä väheni selvästi (218 < 247). Lautakunnat tai jaostot ovat hyväksyneet vuosittain 17–39 oikaisuvaatimusta ja vuoden 2022 luku 39 on viisivuotisen tarkastelujakson suurin. Valitukset hallinto-oikeuteen ovat vähentyneet vuoden 2017 jälkeen (70, 69, 63, 37) ja vuoden 2022 valitusmäärä 36 on jo toisena peräkkäisenä vuonna aiempaa pienempi. Hallinto-oikeus hyväksyi valituksista seitsemän, mikä luku on Kosken sosiaaliasiamieshistorian pienin.

Valitusprosessien kehityssuunta voi kertoa paitsi asiakkaiden keinottomuudesta tai toivottomuudesta, myös lakienmukaisemmasta päätöksenteosta, toimivammasta itseoikaisukäytännöstä sekä ensiasteen muutoksenhaun toimivuudesta samoin kuin myös suuremmasta valitustarkkuudesta, ts. on valitettu silloin, kun päätöksenteko on ollut lainvastaista. Sosiaalihuollon viranhaltijoiden suureen hallintopäätösmäärään kätkeytyy silti aina tilanteita, joissa asiakas on päätökseen tyytymätön, mutta ei eri syistä kykene hakemaan muutosta. Keski-Suomessa on ollut useita kuntia, joissa oikaisuvaatimuksia ei ole juurikaan tehty, tai jos onkin, lautakunta on sangen harvoin niitä hyväksynyt. Odotettavissa on, että hyvinvointialueen yhtenäisempi hakemus- ja päätösmenettely samoin kuin keskitetympi muutoksenhakujen käsittely lisäävät asukkaiden yhdenvertaisuutta.

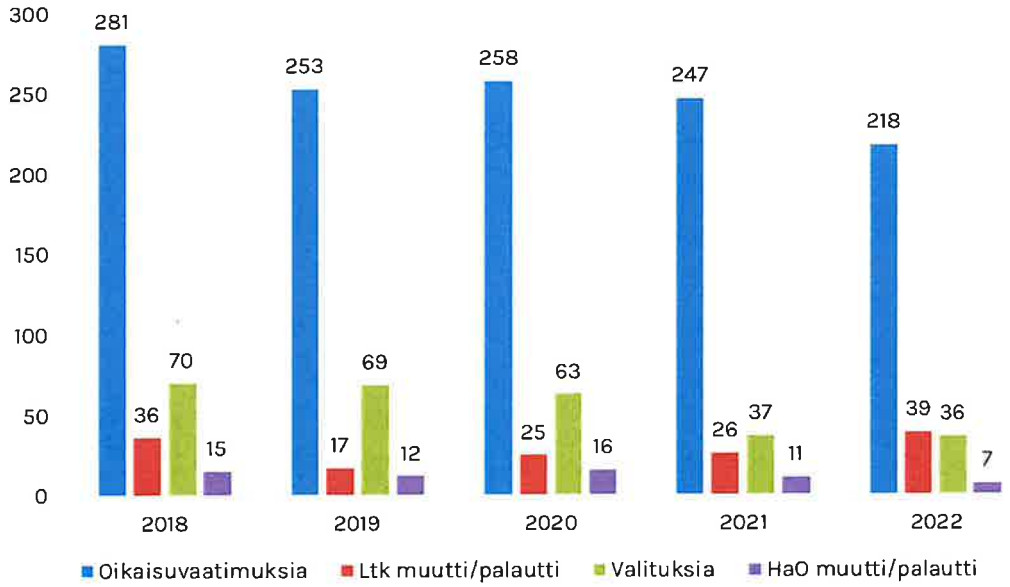

Kuva 10. Sosiaaliasioiden muutoksenhakumääriä ja tuloksia Kosken asiamieskunnissa vuosina 2018-2022.

Taulukkoon 3 on koottu Kosken asiamieskuntien vuosien 2022 ja 2021 muistutus- ja muutoksenhakuluvut. Oikeuslaitoksen pitkien käsittelyaikojen vuoksi osa ratkaisuista siirtyy seuraavaan vuoteen, mutta tarkastelutavan pysyessä samana seuranta kertoo sosiaalihuollon yksilöasioiden muutoksenhaun ja sen tuloksellisuuden kehityksestä eri muutoksenhakuasteissa.

Taulukko 3. Sosiaalihuollon muistutukset, muutoksenhaut ja valitukset kunnittain vuonna 2022 (vuonna 2021).

	Muistutuksia	Oikaisu-vaati-muksia	Lautakunta muutti/ palautti	Valituksia hallinto-oikeuteen	HaO muutti/ palautti	KHO päätöksiä / asiakkaan eduksi
Hankasalmi	3 (4)	7 (5)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Joutsa	1 (0)	3 (3)	3 (0)	1 (0)	0 (1)	0 (0)
Jyväskylä	28 (28)	121 (150)	25 (20)	21 (17)	3 (4)	0 (1/0)
Jämsä ja Kuhmoinen	5 (9)	18 (16)	2 (2)	6 (3)	3 (3)	0 (1/0)
Keuruu	1 (1)	9 (6)	0 (0)	2 (4)	0 (0)	1/0 (0)
Kinnula	1 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Konnevesi	0 (3)	0 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Laukaa	2 (6)	8 (14)	2 (0)	2 (3)	0 (0)	0 (2/0)
Luhanka	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Multia	1 (1)	2 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Muurame	3 (0)	10 (9)	2 (1)	0 (1)	1 (0)	0 (0)
Petäjävesi	1 (2)	11 (12)	1 (0)	1 (5)	0 (3)	2/0 (0)
Pihtipudas ja Viitasaari	3 (5)	6 (11)	1 (0)	0 (2)	0 (0)	0 (0)
Saarikka	5 (9)	11 (8)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (2/0)
Toivakka	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Uurainen	2 (2)	3 (2)	0 (2)	2 (1)	0 (0)	0 (0)
Äänekoski	6 (7)	9 (8)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	2/0 (3/0)
YHTEENSÄ	**62 (78)**	**218 (247)**	**39 (26)**	**36 (37)**	**7 (11)**	**5/0 (9/0)**

6 YHTEENVETOA JA POHDINTAA

Sosiaaliasiamieheen otetaan yhteyttä yleensä jonkin sosiaalihuollon palvelutarpeen yhteydessä, joko tiedon tarpeen ja/tai tyytymättömyyden vuoksi. Siksi sosiaaliasiamiehen selvityksestä välittynee kielteisempi kuva asiakkaan asemasta ja oikeuksien toteutumisesta kuin jos tarkasteltaisiin kaikkien sosiaalihuollossa asioineiden palautetta. Selvitys antaa tärkeää tietoa sosiaalipalvelujen epäkohdista ja kehittämiskohteista.

Sosiaaliasiamiehelle vuonna 2022 tulleiden asiamäärien valossa keskisuomalaisten sosiaalihuollon asiakkaiden asema on kehittynyt myönteisesti, vaikka asiakaskokemuksista ja palautteista voisi muuta päätellä. Keski-Suomen sosiaaliasiamiehelle tuli 417 asiaa (458 vuonna 2021), joista 395 (439) tuli sopimuskunnista. Myös Muu kunta -osuuden 22 asiaa kohdistui pääosin Keski-Suomeen, vaikka kuntaa ei aina mainittu. Paitsi asiamäärä, myös tyytymättömyyden osuus väheni ja tiedon tarve lisääntyi. Ikävää on asioinnin kohdistuminen entistäkin enemmän lastensuojelun palvelutehtävään, josta tuli 133 (121) eri asiaa. Toiseksi eniten, 77 (56) kertaa, asioitiin työikäisten palveluista. Iäkkäiden asiointi väheni yllättävästi 58 (82) asiaan. Yhteydenotot vähenivät edellisvuodesta myös vammaispalveluissa 57 (65), perheoikeudellisissa palveluissa 23 (31), lapsiperheiden palveluissa 11 (20), varhaiskasvatuksessa 3 (8) ja päihdehuollossa 3 (5) asiaan.

Asiakkaan asia tilastoidaan yhteydenottomääristä riippumatta pääsääntöisesti vain kerran ja asiointia on tilastoituun määrään nähden moninkertaisesti. Tilanteiden selvittely ja neuvonta vaatii usein pitkiä puheluja, sähköpostikeskusteluja ja tapaamisia. Käytännössä lähes kaikkiin sosiaaliasiamiehelle tuleviin yhteydenottoihin sisältyy asiakkaan oikeudellista asemaa koskevaa neuvontaa. Yleisessä neuvonnassa painottuvat sosiaalihuollon palvelut ja tukitoimet, lakien sisällöt ja toimeenpano sekä asiakkaiden oikeudet ja velvollisuudet. Eritellystä neuvonnasta muistutusneuvonta oli vuonna 2022 yleisempää kuin muutoksenhakuneuvonta ja vähiten tarvetta vaikutti olevan kanteluneuvonnalle. Sosiaaliasiamiehen työpäivät täyttyvät suunnilleen puoliksi Jyväskylän ja muun maakunnan asioista. Yleistynyt etäisyyksistä riippumaton Teams-asiointi on mahdollistanut sen, että sosiaaliasiamies on voinut yhä useammin osallistua asiakkaiden toivomuksesta heidän viranomaispalavereihinsa.

Selvitystä on taustoitettu vuosittain sosiaalihuollon eri osa-alueisiin pureutuvalla kuntakyselyllä. Kun sote-palvelujen järjestämisvastuu on äskettäin siirtynyt kunnilta hyvinvointialueelle, päädyttiin pelkistettyyn kyselyyn. Kunnista pyydettiin tiedot vuonna 2022 käytetyistä oikeusturvakeinoista ja niiden tuloksellisuudesta. Lisäksi pyydettiin arvioimaan sosiaaliasiamiehen edellisen selvityksen vaikuttavuutta.

Viranhaltijoiden päätöksiin haettiin edellisvuotta vähemmän muutoksia (218 < 247). Ensiasteen muutoksenhaussa lautakunnat/jaostot hyväksyivät 39 (26) oikaisuvaatimusta, mikä luku on lähivuosien suurin. Luottamuselimen päätöksistä valitettiin hallinto-oikeuteen jo toisena peräkkäisenä vuonna aiempaa vähemmän, 36 (37) kertaa – määrä on viidessä vuodessa puolittunut. Hallinto-oikeus hyväksyi seitsemän (11) valitusta. Valitusten kehityssuunta voi kertoa paitsi asiakkaiden keinottomuudesta tai toivottomuudesta, myös lakienmukaisemmasta

päätöksenteosta, toimivammasta itseoikaisukäytännöstä ja ensiasteen muutoksenhausta sekä suuremmasta valitustarkkuudesta, ts. on valitettu silloin, kun päätöksenteko on ollut lainvastaista.

Sosiaaliasiamiehen edellisen selvityksen vaikuttavuuden arvioinnissa kuntien vastaukset jakautuivat siinä, miten esitettyjä toimenpidesuosituksia (linkki suosituksiin. pdf) on huomioitu hyvinvointialueen suunnittelussa. Suositusten siirtymistä käytäntöön epäiltiin ja toisaalta niiden arvioitiin olleen mukana hyvinvointialueen suunnittelussa, joskin vasta tulevaisuus näyttää, kuinka niitä todellisuudessa otetaan huomioon. Kiireisessä hyvinvointialueen valmistelussa oli keskitytty lähinnä täyttämään lainsäädännön vaatimukset ja suunnitteluun osallistuneiden tahojen arveltiin tuoneen kunnista hyvinvointialueelle omat toimintakulttuurinsa. Palvelustrategiaa ja linjauksia tehdään keväällä 2023. Kuntien vastauksista, käytännön kokemuksista ja eri tahojen kanssa käydyistä keskusteluista päätellen vaikuttaa siltä, että suuri osa aiemmin esitetyistä toimenpidesuosituksista on yhä ajankohtaisia eikä uusia kehityskohteita kannata muotoutuvalle hyvinvointialueelle nyt ehdottaa.

Asiakaskokemukset ja sosiaalihuoltolain toimeenpanon vahvistamisen tarve

Lähes kymmenen vuotta sitten perusteellisesti päivitetty sosiaalihuoltolaki on tarkoitettu sosiaalipalvelujen vahvaksi yleislaiksi. Uudistetun lain toimeenpano ja soveltaminen kangertelee edelleen ja voi olla vaikea tunnistaa, onko kyse sosiaalihuoltolain vai sosiaalihuollon jonkin erityislain mukaisesta toiminnasta. Tästä lähtökohdasta asiakaskokemuksia kuvaaviksi palvelutehtäviksi valikoituivat nyt ensisijaisesti sosiaalihuoltolakiin perustuvat lapsiperheiden palvelut, työikäisten palvelut sekä iäkkäiden palvelut. Jos sosiaalihuoltolain ulottuvuudet kyetään ottamaan nykyistä tehokkaampaan käyttöön, osa erikoislakien mukaisten palvelujen kuin myös terveydenhuollon tarpeen kasvusta voisi leikkautua pois.

Mikäli sote-palvelutuotannossa ohjenuorana ovat asiakkaiden tarpeiden mukaiset mittatilauspalvelut ja tukitoimet, palvelut ovat oikea-aikaisempia, vaikuttavampia, resurssit riittävät paremmin ja sekä asiakkaat että työntekijät ovat tyytyväisempiä. Palvelut olisi muotoiltava paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaaviksi sen sijaan, että asiakkaan edellytetään sopivan palvelujärjestelmään. Ulkopuoliselle tarkkailijalle herää usein kysymys, voisiko jopa vähemmän tukitoimia auttaa enemmän, jos palvelujen osumatarkkuus olisi suurempi ja tehtäisiin sitä, mitä asiakkaat kertovat tarvitsevansa?

Palveluiden näennäinen saavutettavuus

Heidi Vanjusov, OTT, sosiaalioikeuden yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistosta on tutkinut päihdepalvelujen saavutettavuutta [8] ja todennut, että päihdepalveluiden asiakkaiden

[8]Vanjusov, Heidi SAATAVILLA, MUTTA EI SAAVUTETTAVISSA? SOSIAALIOIKEUDELLINEN TUTKIMUS PÄIHDEPALVELUIHIN PÄÄSYSTÄ http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4625-6
Asiakkaan oikeuksien turvaamisen näennäisyys https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2022/11/Heidi-Vanjusov-UEF-esitys-EAPN-Fin-yleiskokous-2022.pdf

palvelutarpeisiin vastataan heidän oikeuksiensa toteutumisen näkökulmasta usein varsin näennäisesti ilman, että huomioidaan riittävän kokonaisvaltaisesti asiakkaan tarpeita.

- päihdehuollossa toteutetaan kategorisia ratkaisuja, jotka eivät välttämättä huomioi yksilöllisiä tarpeita ja sen seurauksena asiakkaan palvelutarve ei tyydyty
- asiakkaan mielipidettä ei välttämättä oteta huomioon tai oteta vakavasti, eikä hänen itsemääräämisoikeuttaan siten kunnioiteta
- tällöin ei myöskään tavoiteta asiakkaan todellista tarvetta, kun asiaa ei selvitetä yhdessä asiakkaan kanssa
- asiakkaaseen suhtaudutaan holhoavasti. Asiakkaan odotetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla ja saavan ihanteellisella tavalla vastetta tarpeilleen palveluista, jotka eivät välttämättä vastaa hänen tarpeitaan. Ihanteesta poikkeava käytös ja palveluiden vaikutukset voivat saada aikaan asiakkaaseen kohdistuvan torjuntareaktion järjestelmässä. Asiakkaalle annetaan ahdas rooli, johon hänen pitäisi mahtua
- päihteiden ongelmallisen käytön ja päihderiippuvuuden luonnetta ja vaikutusmekanismeja ei välttämättä hyväksytä osaksi päihdetyön todellisuutta, eikä siten pystytä realistisesti huomioimaan sen aiheuttamia erityistarpeita
- vaihtoehtoisia toimintatapoja ei ole määritelty tilanteisiin, joissa huomataan, ettei valittu toimintatapa toimi

Kaikkea Vanjusovin päihdepalveluista toteamaa tapaa myös muussa sosiaalihuollossa, ja voinee sanoa, että yleisemminkin sote-palveluissa. Vuodesta toiseen sosiaaliasiamiestyössä huomio kiinnittyy samoihin kohtaanto-ongelmiin ja häiriökysyntään. Sote-palveluissa kyse ei ole vain asioiden tehokkaasta tuottamisesta, vaan vuorovaikutuksellisesta kyvystä kohdata asiakkaan yksilöllinen tarve. Näin toimimalla asiakkaat saavat palvelua ja ovat siihen tyytyväisempiä sekä hyvinvointialueella työkuorma ja kustannukset pysyvät paremmin hallinnassa.

Kohti vahvempaa rakenteellista työtä

Hyvinvointialue voi olla kuntayhteistyön tärkeyden kannalta rakenteelliselle sosiaalityölle uhka, mutta silti enemmän mahdollisuus. Ison sote-organisaation vuoksi rakenteellinen, esimerkiksi sosiaalihuollon palvelutarpeita ehkäisevä sekä vaikuttavuutta ja osallisuutta lisäävä työ vaatii suunnitelmallisuutta ja verkostoituvaa yhteistyötä niin soten sisällä kuin kuntien hyvinvointityöhön ja järjestöihin päin, monia muita kumppaneita kuten esimerkiksi palvelujen tuottajia, koulutuksen järjestäjiä, TE-palveluja ja Kelaa unohtamatta. Maakunnallisiin perus- ja erikoistason sote-sisältöihin on mahdollista vaikuttaa aiempaa tehokkaammin ja tietotyön ja sosiaalisen raportoinnin merkitys kasvaa.

Muistutus- ja muu palautejärjestelmä tehostuu

Keskitetyn palautejärjestelmän voi ajatella toimivan aiempaa paremmin niin yksittäisissä selvittelyä vaativissa tilanteissa kuin myös tuovan entistä näkyvämmin esiin palvelujen kehittämiskohteita. Voikin odottaa, että hyvinvointialueelle siirtyminen auttaa kehittämään melko vähän käytettyä ja paikoin tehottomaksi miellettyä muistutusjärjestelmää lainsäätäjän tarkoittamaan suuntaan. Asiakaslain mukaiset muistutukset tuottavat kunnittaisen palautetiedon

sijasta maakunnallista palvelukohtaista kehittämispalautetta. On odotettavissa, että hyvinvointialueella paitsi muistutus-, myös valvonta-, oikaisuvaatimus-, valitus- ja kantelujärjestelmät tehostuvat.

Muistutuksen sisältö kuuluu selvittää huolellisesti. Lukuisiin muistutusvastauksiin vuosien varrella tutustuneena voi todeta vastausten laadun kohentuneen asiakaslain alkuvuosista. Paikoin vastaukset ovat huolella laadittuja, palautteen jokaista kohtaa analysoivia, kehittämisorientoituneita sekä asiakkaiden kokemuksia ymmärtäviä ja pahoittelevia - sanalla sanoen erinomaisia. Toisaalta on myös voitu todeta: "Muistutuksen sisältöä pidän aiheettomana eikä se aiheuta toimenpiteitä avohuollon sosiaalityössä." Lainaus on asiakkaan saamasta vastauksesta ja malli siitä, miten ei tule menetellä. Muistutusvastauksen saatuaan asiakkaalla ei saisi olla lyöty olo. Hyvinvointialueen myötä muistutusmenettelyä on tilaisuus hyödyntää palvelujen kehittämiseen ja vastaaminen on hyvä mallintaa. Muistutuksille tarvitaan sähköisesti täytettävä lomake ja hyvinvointialueen kirjaamoon suojattu sähköpostiosoite salassa pidettävien yksilöasioiden kuten muistutusten ja oikaisuvaatimusten lähettämistä varten. Kun sähköinen kantelu Aviin, Valviraan tai eduskunnan oikeusasiamiehelle on helppoa ja nopeaa, moni voi ensisijaisemmaksi tarkoitetun muistutuksen sijasta kääntyä suoraan valvontaviranomaisten puoleen.

Strategiatyöstä

Lastensuojelu on jo vuosia ollut sosiaaliasiamiehille työllistävin sosiaalihuollon osa-alue. Tilanne on sama myös Keski-Suomessa ja siksi hyvinvointialueen strategioista erityisen kiinnostava on lastensuojelun strategia. Palautetta tulee paljon nimenomaan sijaishuollon ajalta, eli ajalta, jolloin lapsi asuu muualla kuin kotonaan. Tämä herättää toistuvasti kysymään: pystyykö lastensuojelu vastaamaan riittävästi lasten ja perheiden lastensuojelullisiin tarpeisiin, ja nimenomaan koko asiakkuuden aikana?

Kun jälkihuolto-oikeuskin on pidentynyt useita vuosia, on helppo kannattaa lastensuojelun strategiassa mainittuja henkilöstöresurssien lisäystä sijais- ja jälkihuoltoon, sijaishuollon ohjaus- ja tukitiimin vahvistamista sekä perhehoidon kehittämistä. Alle 12-vuotiaiden lasten laitoshoidon paikkojen lisääminen on välttämätöntä, sillä nykyiset vähät paikat ovat usein täynnä ja se vaikeuttaa laadukasta lastensuojelua. Sijaishuollossa olevien lasten osallisuuden vahvistaminen ja vertaisarviointimallin laajentaminen on kannatettavaa puhumattakaan yhteistyön tiivistämisestä yhteisasiakkuuksissa (mm. vammaispalvelut, erikoissairaanhoito). Nämä tavoitteet edistävät painopisteen siirtämistä varhaiseen tukeen, jolloin avohuolto riittää useammin ja uusien asiakkaiden määrä sekä sijaishuollon tarve vähenee. Tällaista yhteisasiakkuutta voisi tiivistää myös sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen samoin kuin esimerkiksi varhaiskasvatuksen, koulutuksen järjestäjien ja nuorisotyön suuntaan. Sosiaaliasiamiehestä lastensuojelun strategia vaikuttaa hyvältä, kunhan lastensuojelua ei vähennetä tilastoteknisin keinoin ja lastensuojelun tarpeessa olevat pääsevät lastensuojeluun. Strategiaa toteuttamaan tarvitaan myös riittävästi sosiaalialan ammattihenkilöitä ja muita palveluntuottajia.

Välttämätön askel on otettu ja matka on alussa

Uusi hyvinvointialue tarvitsee rakenteensa. Perustettu organisaatio on mittava ja hakee vielä pitkään muotoaan, toimintatapojaan ja integraation paikkoja. Uusiin rakenteisiin siirtymään tarvitaan aikaa ja jonkinlaista asettumista. Vasta sen jälkeen voi odottaa otollisuutta sellaiselle objektiiviselle arvioinnille ja joustavuudelle, joita kokemusten ja palvelupalautteen huomioon ottaminen toiminnan kehittämiseltä edellyttää. Kun samaan yhteyteen tulee esim. vammaispalvelulain kokoinen lakiuudistus[9] ja kunnille on siirtymässä työllisyyden tehtäviä, etenkin sosiaalihuollon toimintaympäristö tulee jälleen pian muuttumaan monella suunnalla ja vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Henkilöstö tarvitsee riittävästi koulutusta tueksi muutosten varrelle, ja eritoten sitä tarvitsevat uusissa puitteissa toimivat esihenkilöt, lähiesihenkilöitä myöten. Iso välttämätön askel hyvinvointialueelle on otettu. Matka on alussa ja taittuu askel kerrallaan, yhdessä pitemmälle kuin yksin.

[9] https://stm.fi/-/vammaispalvelulain-uudistus-voimaan-1.10.2023

OSA 2. KUNTAKOHTAINEN TARKASTELU

HANKASALMI

Hankasalmella otettiin vuonna 2022 sosiaaliasiamieheen yhteyttä 12 eri asiassa (kuva 11). Sosiaalihuollon asiakas oli yhteydenottajana yhdeksässä, henkilöstö yhdessä ja joku muu taho kahdessa tilanteessa. Tiedustelu- ja tyytymättömyysasioita oli kumpiakin kuusi.

Yhteydenotoista kahdeksan liittyi kunnan omaan sosiaalipalveluun, kaksi Kelaan, yksi yksityiseen sosiaalipalveluun ja kaksi muuhun kuin sosiaalipalveluun.

Palvelutehtävittäin tarkasteltuna useimmiten kyse oli lastensuojelusta tai työikäisten palveluista. läkkäiden palveluihin, päihdehuoltoon ja Kelaan liittyviä yhteydenottoja oli jokaista yksi. Sosiaalipalveluista useimmiten esillä olivat sosiaalityö (5) ja toimeentulotuki (4). Kotihoito, kotipalvelu ja perhehoito olivat yksittäisten yhteydenottojen aiheina.

Yhdessä asioinnissa voi olla monta syytä. Useimmiten asioinnin syynä oli tiedontarve sosiaalipalveluista. Palvelun toteuttaminen oli taustalla neljässä, päätökset tai sopimukset kolmessa ja tietosuoja kahdessa yhteydenotossa. Kaikki yhteydenottosyyt on koottu oheiseen kaavioon (kuva 13).

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

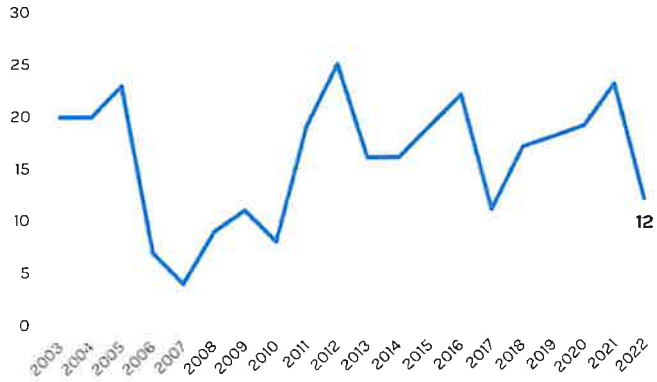

Kuva 11. Hankasalmi: Sosiaaliasiamiesasioiden määrä vuosina 2004–2022 (lkm)

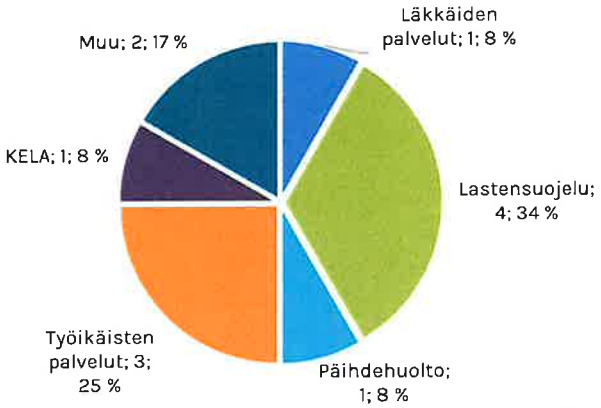

Kuva 12. Hankasalmi: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

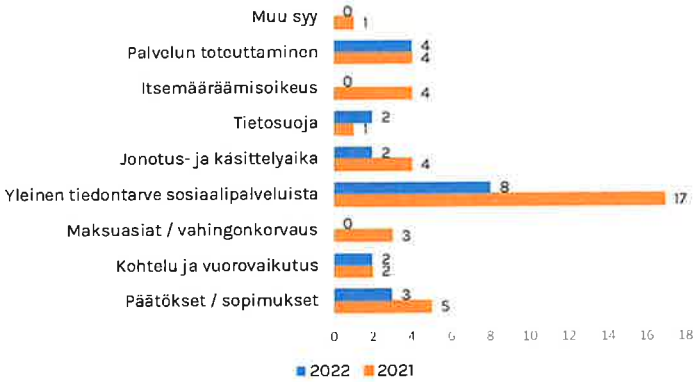

Kuva 13. Hankasalmi: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

JOUTSA

Sosiaaliasiamiehelle tuli Joutsasta vuonna 2022 yhtä monta yhteydenottoa kuin edellisenä vuotena (5, ks. kuva 14). Niistä kaksi tuli asiakkaalta itseltään, kaksi asiakkaan edustajalta ja yksi henkilöstöltä. Kolmessa asiassa syynä oli tyytymättömyys palveluun ja kaksi oli tiedustelua.

Joutsalaiset ottivat yhteyttä iäkkäiden palveluihin ja lastensuojeluun liittyen (ks. kuva 15). Sosiaalipalveluista yhteydenotot koskivat sosiaalityötä ja tehostettua palveluasumista kahdessa asiassa ja yhdessä kotihoitoa. Muihin kuin sosiaalihuollon palveluihin liittyi yksi asia.

Kuvaan 16 on koottu yhteydenottosyyt vuosilta 2022 ja 2021. Yhden asioinnin taustalla voi olla monta syytä. Tiedontarve sosiaalipalveluista kasvoi edellisestä vuodesta (5 > 1). Sen lisäksi yhteydenottojen syynä oli useimmiten päätökset, palvelun toteuttaminen tai itsemääräämisoikeus.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

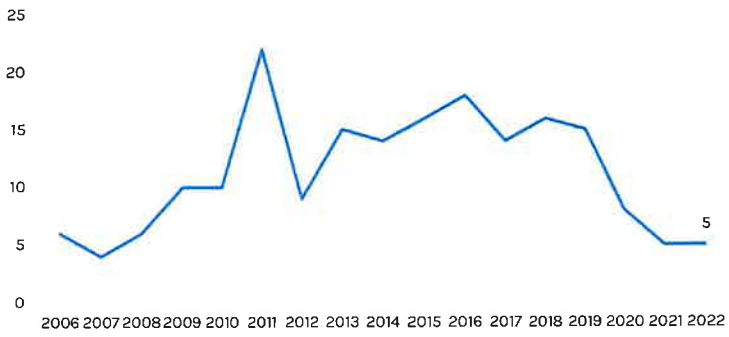

Kuva 14. Joutsa: Sosiaaliasiamiesasioiden määrä vuosina 2006–2022 (lkm)

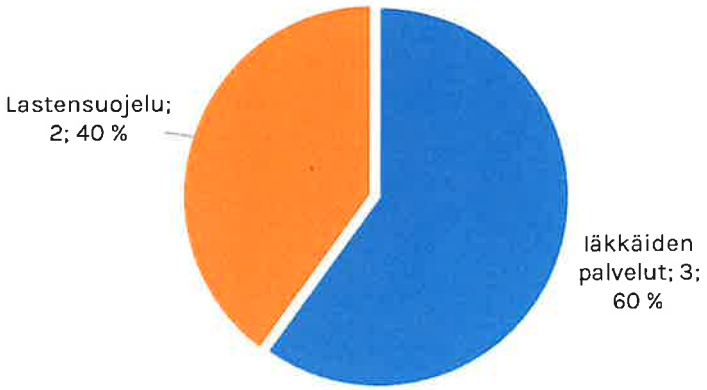

Kuva 15. Joutsa: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

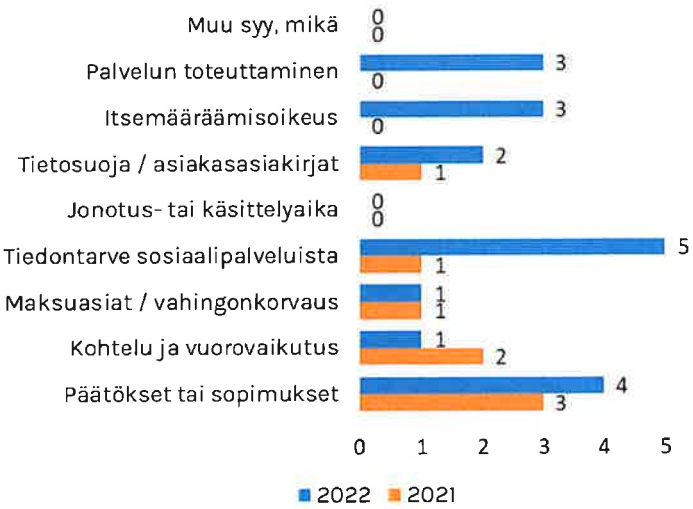

Kuva 16. Joutsa: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

JYVÄSKYLÄ

Jyväskylästä tuli vuonna 2022 sosiaaliasiamiehelle 163 yhteydenottoa (183 vuonna 2021). Kuukausittaiset asiointimäärät vaihtelivat heinäkuun seitsemän ja lokakuun 21 yhteydenoton välillä.

Asiakkailta tuli vuonna 2022 yhteydenottoja sosiaaliasiamiehelle 110 (119 vuonna 2021), omaisilta 42 (46) ja henkilöstöltä viisi (5). Muilta kuin edellä mainituilta tuli kuusi yhteydenottoa. Tiedustelun osuus yhteydenottojen luonteessa kasvoi edellisestä vuodesta: tiedustelua oli 19 prosenttia yhteydenotoista (13 % vuonna 2021) ja tyytymättömyyttä 81 prosenttia (87 %).

Asiointi liittyi tyypillisesti kunnan omaan sosiaalipalveluun (119 kertaa). Kunnan ostamaan yksityiseen sosiaalipalveluun palaute kohdistui 13 asiassa ja Kelaan 12 asiassa. Muusta kuin sosiaalihuollosta, kuten terveydenhuollosta, sivistystoimesta tai ulosotosta, oli kyse 19 asioinnissa.

Kuvaan 18 on koottu yhteydenotot luokiteltuna **sosiaalihuollon palvelutehtävittäin** sekä Kelan ja muihin palveluihin. Eniten yhteydenottoja tuli lastensuojelusta, yhteensä 60 asiointia (50 vuonna 2021). Työikäisten palveluja koskevia yhteydenottoja tuli 29, selkeästi edellistä vuotta enemmän (17), kun taas vammaispalveluasioiden määrä väheni (22 < 33). Iäkkäiden palveluihin liittyvät yhteydenotot lisääntyivät hieman (22 > 19). Lapsiperhepalveluihin, perheoikeudellisiin palveluihin, varhaiskasvatukseen ja Kelan palveluihin liittyvät asiat vähenivät edellisestä vuodesta. Taulukkoon 4 (seuraavalla sivulla) on koottu tyypillisin palvelutehtävien palaute sosiaalipalveluittain.

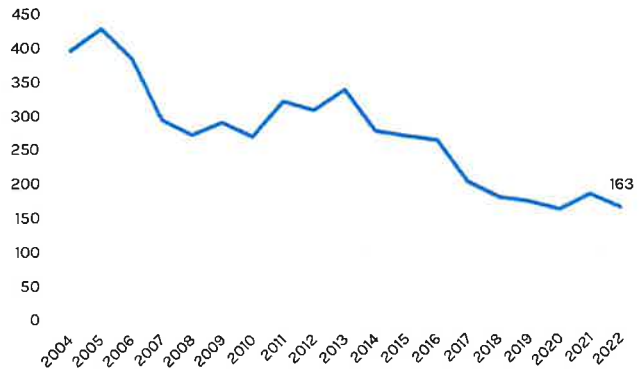

Kuva 17. Jyväskylä: Sosiaaliasiamiesasioiden määrä vuosina 2004–2022 (2004–2008 lukumäärät sisältävät Korpilahden ja Jyväskylän maalaiskunnan tiedot)

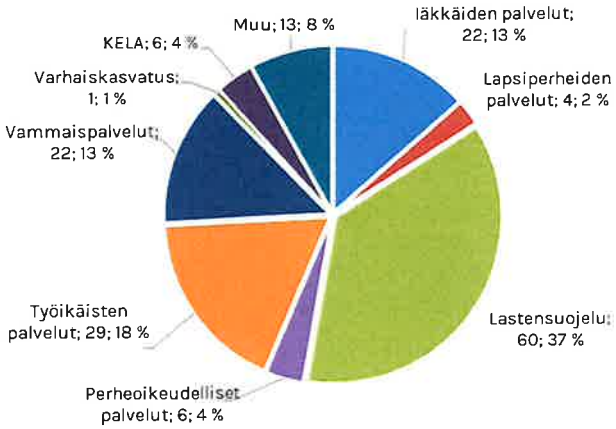

Kuva 18. Jyväskylä: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

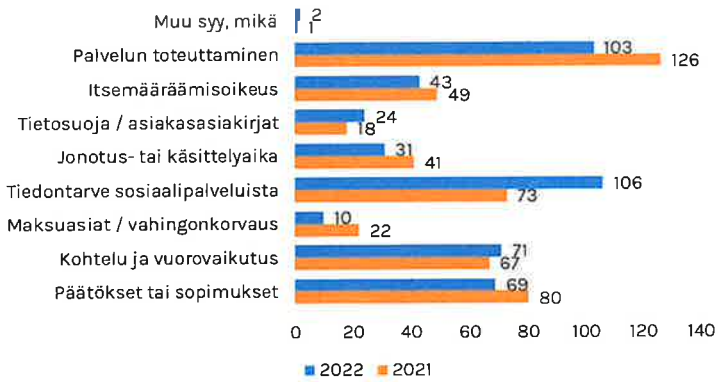

Kuva 19. Jyväskylä: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

Taulukko 4.Tyypillisimpien palvelutehtävien yleisimmät sosiaalipalvelut yhteydenotoissa Jyväskylässä vuonna 2022 ja 2021 (lkm)

Palvelutehtävä	2022	2021
Lastensuojelu 2022: 60 2021: 50	1. Sosiaalityö (55 asiaa) 2. Laitospalvelu (10) 3. Muu palvelu (7)	1. Sosiaalityö (47 asiaa) 2. Ammatillinen perhehoito (11) 3. Laitoshoito (10)
Vammaispalvelut 2022: 22 2021: 33	1. Henkilökohtainen apu (12) 2. Sosiaalityö (11) 3. Kehitysvammahuolto (5)[10], palveluasuminen (5) ja muu palvelu (5)	1. Palveluasuminen (14) 2. Sosiaalityö (12) 3. Henkilökohtainen apu (11)
Iäkkäiden palvelut 2022: 22 2021: 19	1. Kotihoito (7) 2. Muu palvelu (6) 3. Tehostettu palveluasuminen (5)	1. Kotihoito (8) 2. Tehostettu palveluasuminen (4) 3. Asiakkaan raha-asioiden hoito (3) ja sosiaaliohjaus (3)
Työikäisten palvelut 2022: 29 2021: 17	1. Toimeentulotuki (20) 2. Sosiaalityö (14) 3. Muu palvelu (5)	1. Toimeentulotuki (10) ja sosiaalityö (10) 2. Sosiaaliohjaus (6)

Yleisimmäksi **yhteydenoton syyksi** (kuva 19 edellisellä sivulla) Jyväskylän sosiaalihuollossa nousi tiedontarve sosiaalipalveluista (106), jonka määrä lisääntyi huomattavasti edellisestä vuodesta (73 vuonna 2021). Sen sijaan palvelun toteuttamiseen liittyvien yhteydenottojen määrä väheni selkeästi viime vuodesta (103 < 126). Seuraavaksi eniten yhteydenoton syynä olivat kohtelu tai vuorovaikutus (71 kertaa), päätökset tai sopimukset (69), itsemääräämisoikeus (43) ja jonotus- tai käsittelyaika (31). Maksuasioihin tai vahingonkorvauksiin liittyvien asioiden määrä puolittui vuodesta 2021 (10 < 22). Yhteen yhteydenottoon voi sisältyä useita yhteydenottosyitä.

Palautteen perusteella tietoa sosiaalipalveluista koetaan tarvittavan eniten lastensuojelusta (43), työikäisten palveluista (19) ja iäkkäiden palveluista (18). Palvelun toteuttamisessa kehittämistarvetta koetaan selkeästi eniten lastensuojelussa 51 (47 vuonna 2021), työikäisten palveluissa 15 (9) ja vammaispalveluissa 13 (25). Palvelutehtävittäin tarkasteltuna palvelun toteuttaminen hiersi useimmin sosiaalityössä (70 mainintaa 2022), toimeentulotuessa (8), kotihoidossa (7) ja henkilökohtaisessa avussa (7). Muut kuin sosiaalipalvelut olivat mainittu palvelun toteuttamista koskevassa palautteessa 24 kertaa. Kohtelua ja vuorovaikutusta käsittelevät yhteydenotot koskivat useimmiten lastensuojelua (44) ja vammaispalveluja (9). Päätöksiä koskevasta palautteesta 21 tuli lastensuojelusta, 15 työikäisten palveluista ja 15 vammaispalveluista.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

[10] Ei kuulu THL:n määrittelemään sosiaalipalveluluokitukseen. Kohta on lisätty Keski-Suomen sosiaaliasiamiestilastointiin käytännön tietotarpeiden vuoksi.

Kaupunkivertailua

Seuraaviin kuviin kootut vertailutiedot kysyttiin Kuopiosta, Lahdesta, Oulusta, Tampereelta ja Turusta. Useimmissa kaupungeissa sosiaaliasiamiehelle tulleiden yhteydenottojen määrä laski vuonna 2022. Jyväskylässä eri asioita tuli 163, Lahdessa 174, Turussa 187. Kuopiossa 244, Oulussa 353 ja Tampereella 427. Asukasmäärään suhteutettu Jyväskylän luku 1,12 sosiaaliasiamiesasiaa tuhatta asukasta kohden on kuuden vertailukaupungin joukossa toiseksi pienin, kun Turun luku on 0,94.

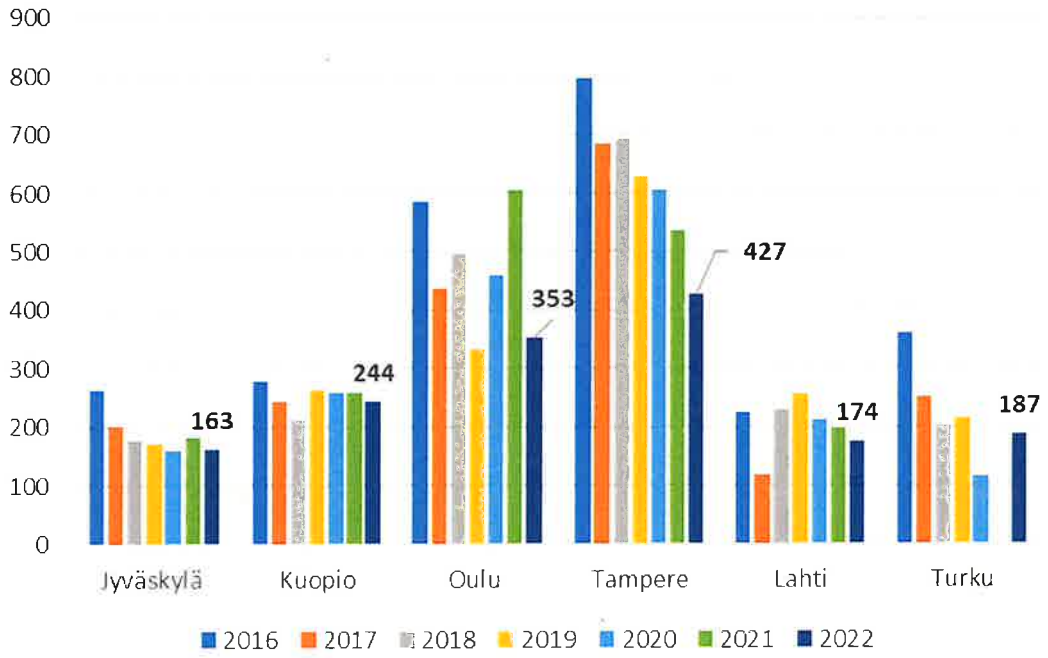

Kuva 20. Sosiaaliasiamiesasioiden määrä eri kaupungeissa vuosina 2016–2022 (lkm)

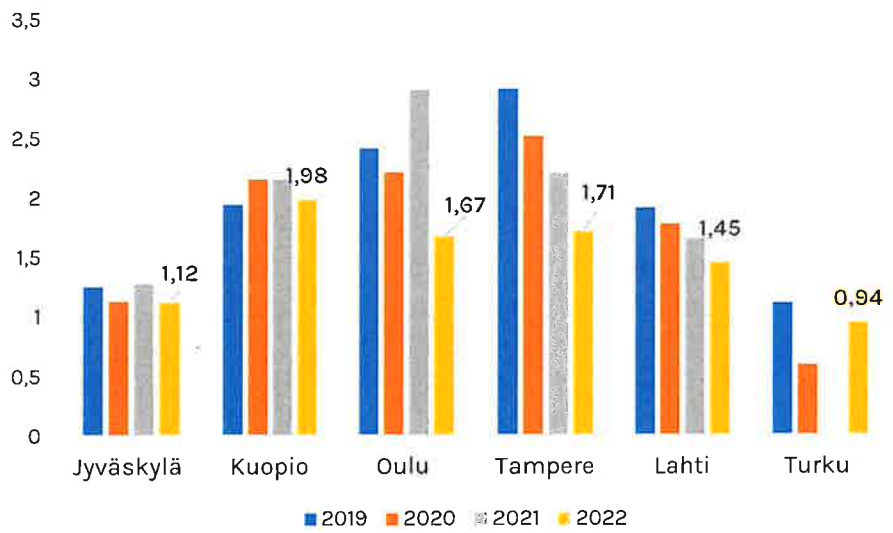

Kuva 21. Sosiaaliasiamiestapahtumat eri kaupungeissa 1000 asukasta kohden vuosina 2019–2022

JÄMSÄ JA KUHMOINEN

Yhteistoiminta-alueelta tuli asioita sosiaaliasiamiehelle selvitettäväksi yhteensä 33, jotka olivat kaikki Jämsästä (vuonna 2021 Jämsä 51 ja Kuhmoinen 1). Yhteydenotoista 26 oli kyse tyytymättömyydestä, taas luonteeltaan tiedustelua oli 7 asiaa.

Kuvaan 23 on koottu yhteydenotot jaoteltuna **sosiaalihuollon palvelutehtäviin** vuonna 2022. Useimmin asia koski lastensuojelua (14 kertaa), vammaispalveluja (9) tai työikäisten palveluja (7). Kahdessa asiassa oli kyse muista palveluista ja yhdessä perheoikeudellisista palveluista.

Sosiaalipalveluista palaute koski yleensä sosiaalityötä (18 kertaa), toimeentulotukea (7), palveluasumista (3), liikkumista tukevasta palvelusta (3), henkilökohtaisesta avusta (3) tai asiakkaan raha-asioiden hoitamisesta (3). Yhteydenotoissa esiintyi kaikkiaan 14 eri sosiaalipalvelua sekä muita, sosiaalihuoltoon kuulumattomia palveluja.

Yhdessä asioinnissa voi olla monta syytä. Yleisimmäksi yhteydenottosyiksi vuonna 2022 nousi tiedontarve sosiaalipalveluista (23 kertaa). Usein taustalla oli myös palvelun toteuttaminen (18), päätökset (18) tai kohtelu (14). Palvelun toteuttamiseen liittyvä palaute lähes puolittui vuodesta 2021.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

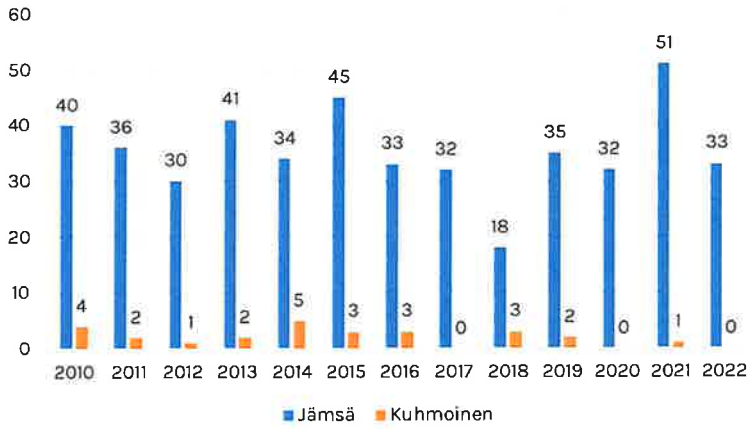

Kuva 22. Jämsä ja Kuhmoinen: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2010-2022 (lkm)

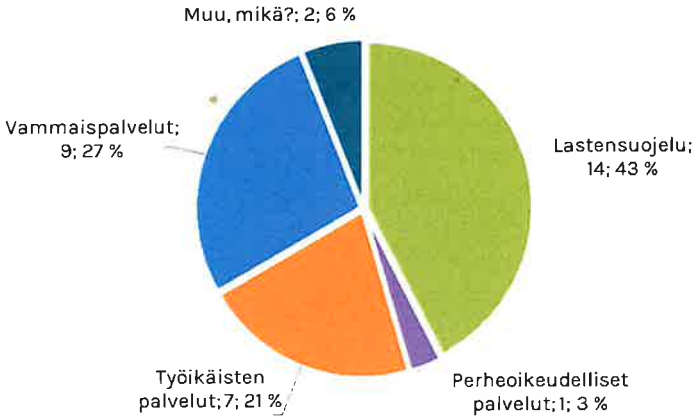

Kuva 23. Jämsä ja Kuhmoinen: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

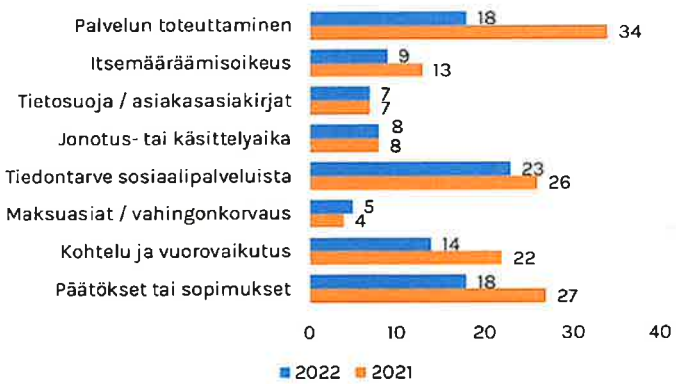

Kuva 24. Jämsä ja Kuhmoinen: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt yhteensä vuosina 2022 ja 2021

KEURUU

Keuruulta tuli sosiaaliasiamiehelle 21 (21 vuonna 2021) yhteydenottoa ja niistä 17 koski kunnan omaa palvelua, yksi Kelaa ja kolme muuta kuin sosiaalihuoltoa. 12 palautteessa ilmaistiin tyytymättömyyttä ja loput olivat tiedustelutyyppisiä yhteydenottoja.

Kuvaan 26 on koottu asioinnit **palvelutehtävittäin** luokiteltuna. Työikäisten palveluihin liittyi kuusi yhteydenottoa. Iäkkäiden palvelut olivat taustalla neljässä asiassa, vammaispalvelut ja lastensuojelu kolmessa. Yksi asia liittyi päihdehuoltoon. **Sosiaalipalveluittain** tarkasteltuna palautetta annettiin eniten sosiaalityöstä (6), kotihoidosta (3), palveluasumisesta (2) ja toimeentulotuen palveluista (2). Monet asiat liittyivät muihin kuin sosiaalipalveluihin (8).

Sosiaaliasiamiesyhteydenoton taustalla voi olla monia syitä. Useimmiten taustalla oli tiedontarve sosiaalipalveluista (16), palvelun toteuttaminen (10) tai itsemääräämisoikeus (8). Kohteluun ja päätöksiin liittyvä palaute väheni selkeästi edellisestä vuodesta.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

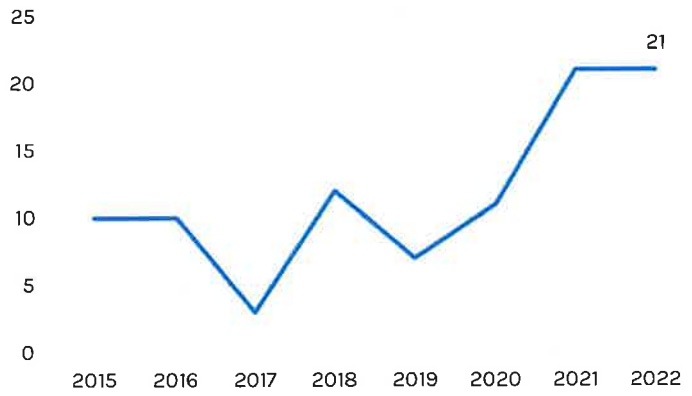

Kuva 25. Keuruu: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 7/2015-2022 (lkm)

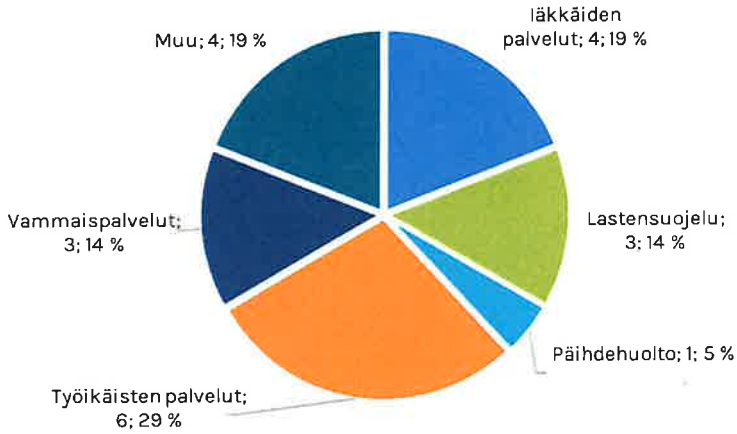

Kuva 26. Keuruu: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

Kuva 27. Keuruu: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

KINNULA

Kinnulasta tuli viisi sosiaaliasiamiesasiaa vuonna 2022 (2 vuonna 2021). Niistä kaikissa kyse oli tyytymättömyydestä.

Yhteydenotoissa kyse oli vammaispalveluista (2), lapsiperheiden palveluista (2) tai lastensuojelusta (1) (ks. kuva 29). Sosiaalipalveluittain tarkasteltuna asiat koskivat kehitysvammahuoltoa, kotipalvelua, lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamista, perhetyötä ja sosiaalityötä.

Yhteydenotossa voi olla monta syytä (ks. kuva 30). Vuonna 2022 asiointia aiheuttivat useimmiten palvelun toteuttaminen, tiedontarve sosiaalipalveluista ja päätökset.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

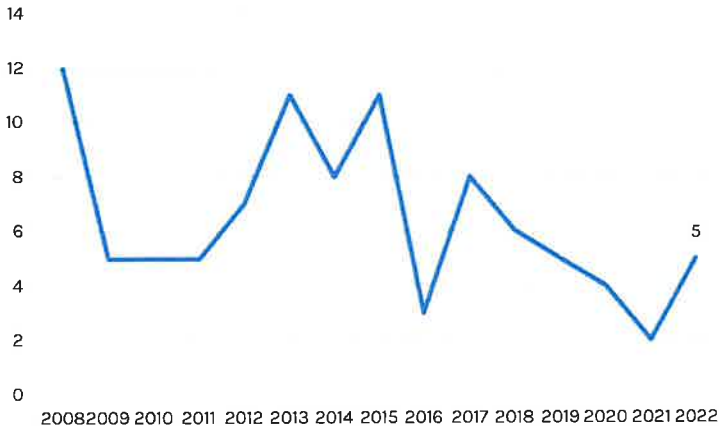

Kuva 28. Kinnula: Sosiaaliasiamiesasioiden määrä vuosina 2007-2022

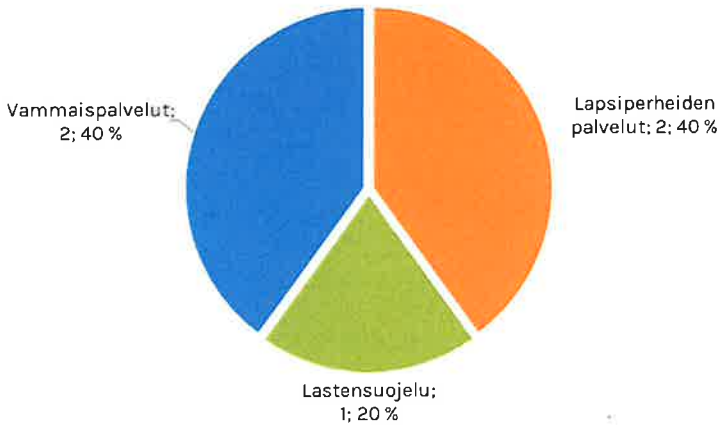

Kuva 29. Kinnula: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

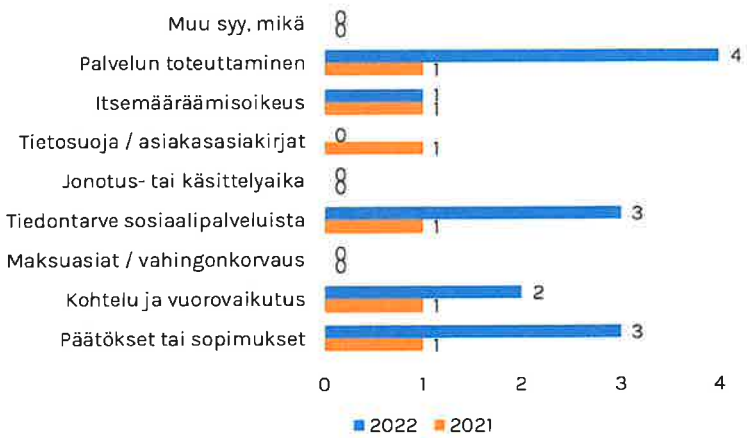

Kuva 30. Kinnula: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyys vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

KONNEVESI

Konnevedeltä otettiin yhteyttä sosiaaliasiamieheen kolme kertaa vuonna 2022 (7 vuonna 2021), joista kahdessa oli kyse tyytymättömyydestä sosiaalipalveluihin ja yksi oli luonteeltaan tiedustelua.

Sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin** tarkasteltuna (ks. kuva 32) asiat liittyivät vammaisten ja iäkkäiden palveluihin sekä perheoikeudellisiin palveluihin. **Sosiaalipalveluista** yhteydenotot koskivat sosiaalityötä, lapsen huolto- ja tapaamisoikeuksia sekä tehostettua palveluasumista.

Yhteydenottojen syyt vuosilta 2022 ja 2021 on koottu kuvaan 33. Samassa asioinnissa voi olla useita yhteydenottosyitä. Useimmiten syynä olivat tiedontarve sosiaalipalveluista, kohtelu, palvelun toteuttaminen ja maksuasiat.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

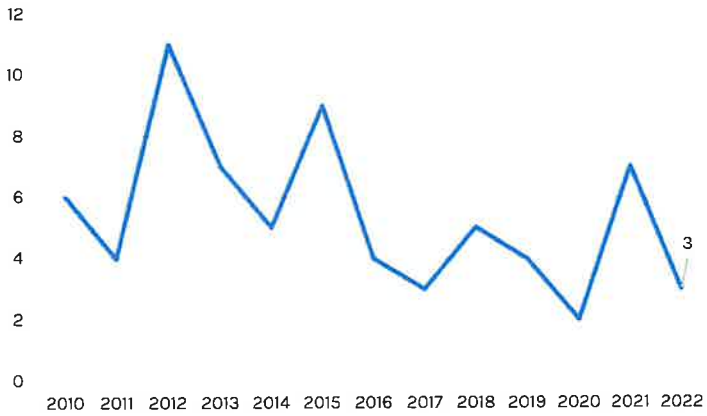

Kuva 31. Konnevesi: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2009-2022

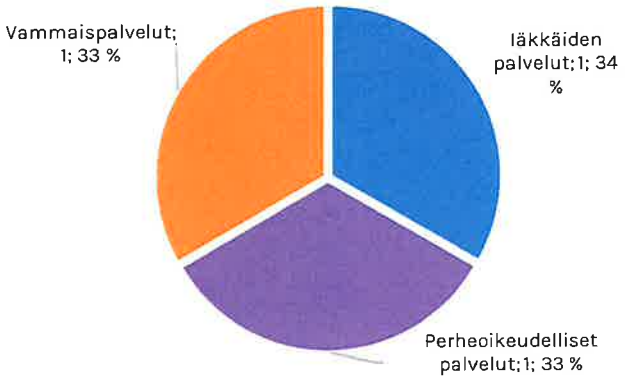

Kuva 32. Konnevesi: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm; %)

Kuva 33. Konnevesi: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

LAUKAA

Laukaasta tuli 18 sosiaaliasiamiesyhteydenottoa vuonna 2022. Asiamäärä väheni edelleen edellisvuodesta (kuva 34). Tyytymättömyys palveluun oli syynä 12 kertaa ja 6 asiointia oli luonteeltaan tiedustelua.

Sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin** tarkasteltuna (kuva 35) yhteydenotoista viisi koski iäkkäiden palveluja, neljä työikäisten palveluja, kolme vammaispalveluja ja kaksi lastensuojelua. Yhteyttä otettiin myös Kelaan, perheoikeudellisiin palveluihin ja muihin palveluihin liittyvissä asioissa.

Sosiaalipalveluista palaute koski tyypillisimmin toimeentulotukea (5), sosiaalityötä (4), kotipalvelua (3), kotihoitoa (2), henkilökohtaista apua (2) ja läheistään hoivaavan henkilön vapaata (2). Kaikkiaan palautetta tuli 11 eri sosiaalipalvelusta.

Kuvaan 36 on koottu vuosien 2022 ja 2021 yhteydenottosyyt, joita voi olla useita samassa asiassa. Tavallisimmin asioinnin taustalla oli tiedontarve sosiaalipalveluista tai palvelun toteuttamistapa. Palautetta tuli myös päätöksistä, kohtelusta ja itsemääräämisoikeusasioista.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

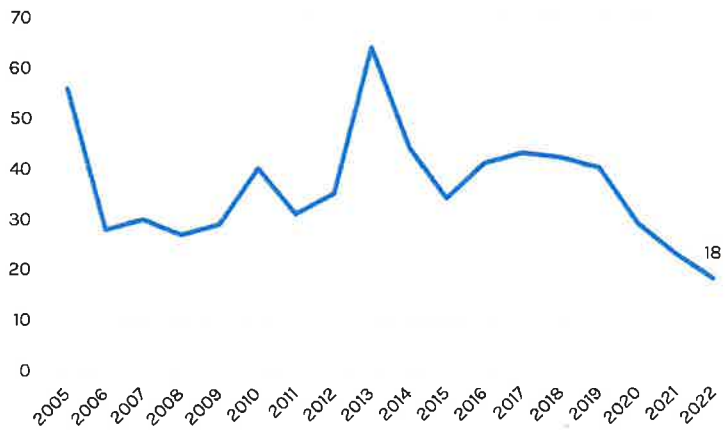

Kuva 34. Laukaa: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004–2022

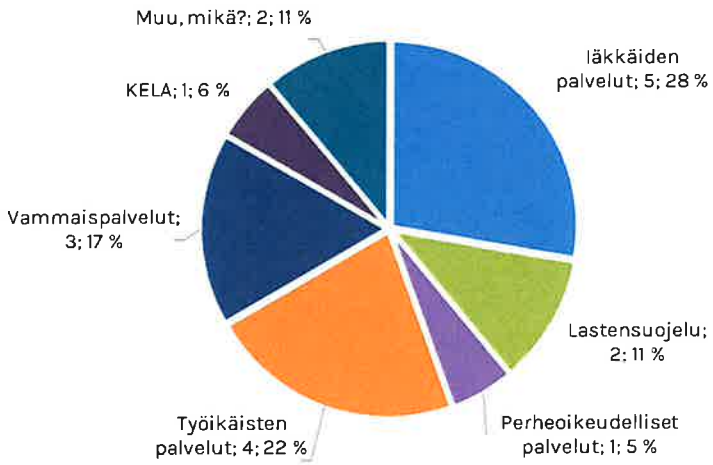

Kuva 35. Laukaa: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

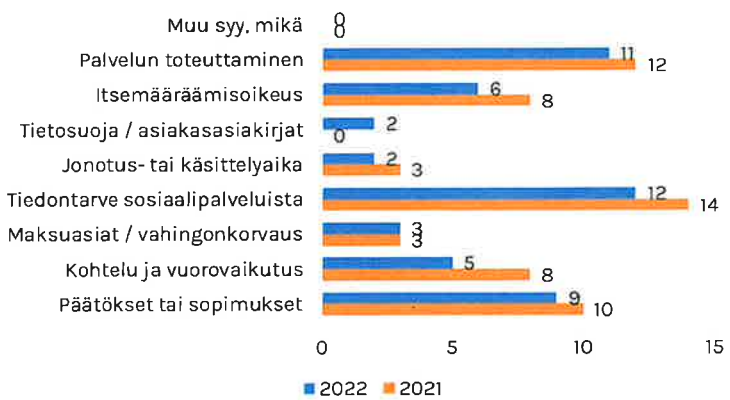

Kuva 36. Laukaa: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

LUHANKA

Luhangasta tuli vuonna 2022 yksi sosiaaliasiamiesyhteydenotto (3 vuonna 2021), joka oli luonteeltaan tyytymättömyyttä kolmeen sosiaalipalveluun, tarkemmin sanottuna niissä koettuun palvelun toteuttamiseen ja kohteluun.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

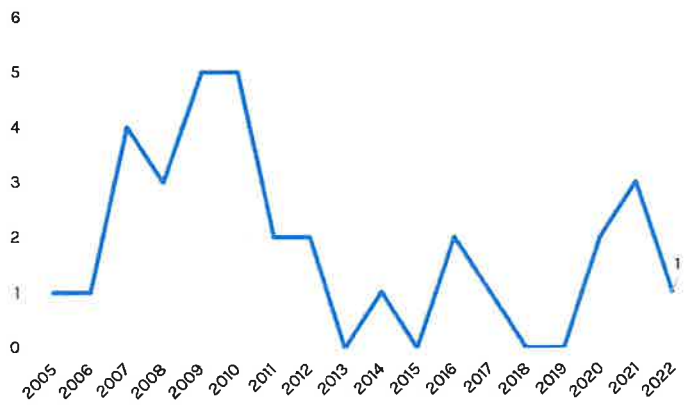

Kuva 37. Luhanka: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022

MULTIA

Multialta tuli kahdeksan sosiaaliasiamiesasiaa vuonna 2022 (kuusi vuonna 2021). Yhteydenotoista kuusi kuvasti tyytymättömyyttä ja kaksi oli tiedustelutyyppisiä. Seitsemän palautetta kohdistui kunnan omiin sosiaalipalveluihin ja yksi yleiseen edunvalvontaan.

Palvelutehtävistä asiointia aiheuttivat lastensuojelu neljästi ja iäkkäiden palvelut, työikäisten palvelut ja vammaispalvelut olivat jokainen kertaalleen asioinnin aiheena (kuva 39). **Sosiaalipalveluittain** tarkasteltuna asioinneissa oli useimmiten kyse sosiaalityöstä (4) ja jälkihuollosta (2). Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen, asunnon muutostyö, kotipalvelu, tehostettu palveluasuminen ja työtoiminta olivat jokainen aiheena kerran.

Yhteydenottojen taustalla oli tyytymättömyyttä pääasiassa palvelun toteuttamiseen sekä tiedontarve sosiaalipalveluista (kuva 40). Tiedontarpeeseen (6 > 3) ja itsemääräämisoikeuteen (4 > 1) liittyvien yhteydenottojen määrä kasvoi vuodesta 2021. Yksi asiointi voi sisältää monta yhteydenottosyytä.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

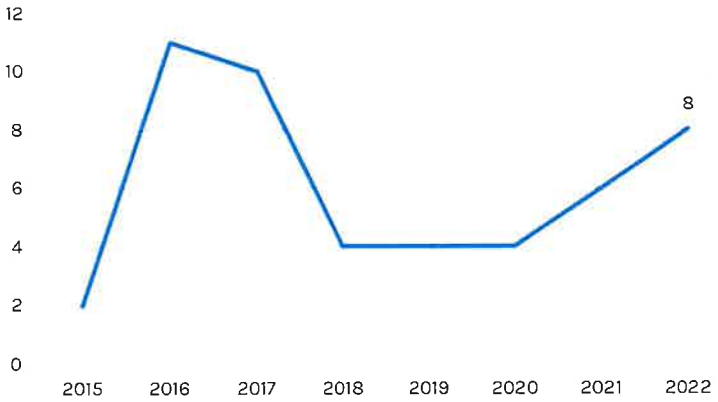

Kuva 38. Multia: Sosiaaliasiamiesasiat ajalla 1.7.2015-2022

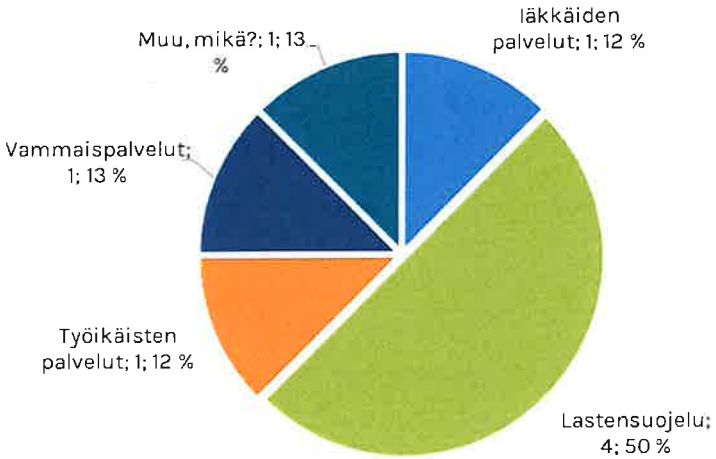

Kuva 39. Multia: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

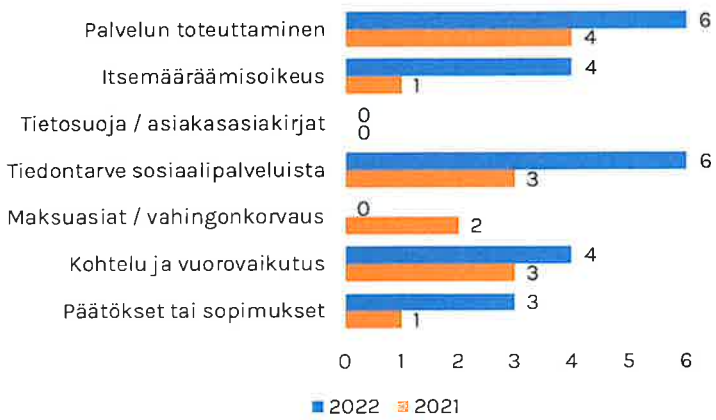

Kuva 40. Multia: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

MUURAME

Muuramesta tuli 14 sosiaaliasiamiesasiaa vuonna 2022 (12 vuonna 2021). Kolme asiaa oli luonteeltaan tiedustelua ja loput 11 yhteydenottoa tyytymättömyyden ilmaisuja.

Kuvaan 42 on koottu yhteydenotot **palvelutehtävittäin**. Viidessä asiassa kyse oli lastensuojelusta, neljässä vammaispalveluista ja kahdessa työikäisten palveluista. Iäkkäiden palvelut, perheoikeudelliset palvelut ja Kela olivat jokainen aiheena yhdessä asiassa. **Sosiaalipalveluittain** tarkasteltuna asiointi koski useimmiten sosiaalityötä (8 kertaa) sekä kehitysvammahuoltoa (2), lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamista (2), omaishoidon tukea (2), sosiaaliohjausta (2) ja turvakotipalvelua (2). Asioinnit koskivat 12 eri sosiaalipalvelua sekä muita palveluja.

Samassa asiassa voi olla monta yhteydenoton syytä. Syyt vuosilta 2022 ja 2021 on koottu kuvaan 43. Tavallisimmin palaute kohdistui tiedontarpeeseen sosiaalipalveluista (10 kertaa) sekä palvelun toteuttamiseen (9). Useiden yhteydenottojen takana oli myös päätökset (6 kertaa), kohtelu (5) ja itsemääräämisoikeus (4).

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

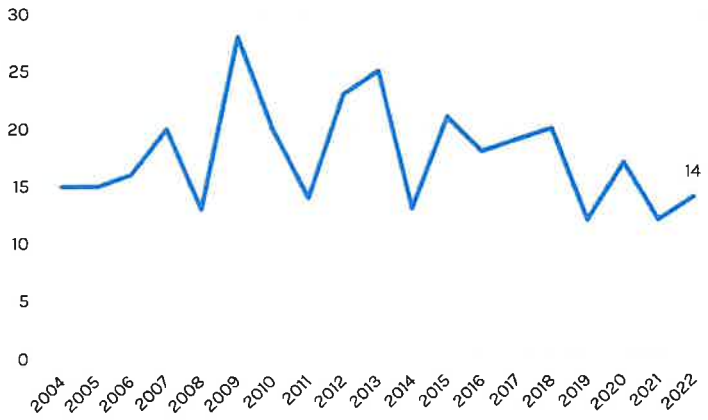

Kuva 41. Muurame: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022 (lkm)

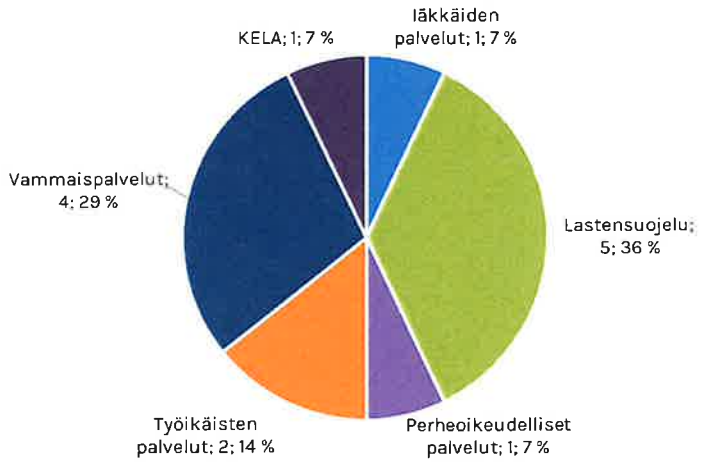

Kuva 42. Muurame: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

Kuva 43. Muurame: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

PETÄJÄVESI

Petäjävedeltä tuli vuonna 2022 yhdeksäntoista sosiaaliasiamiesasiaa (11 vuonna 2021), 15 asiassa kyse oli tyytymättömyydestä ja neljä painottui tiedontarpeeseen.

Sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin** tarkasteltuna (kuva 45) asioinnit koskivat viisi kertaa iäkkäiden palveluja, lastensuojelua ja vammaispalvelua. Kolmesti kyse oli työikäisten palveluista ja yhden asioinnin aiheena oli lapsiperheiden palvelut. **Sosiaalipalveluista** useimmin esillä olivat sosiaalityö (12 kertaa), tehostettu palveluasuminen (5), toimeentulotuki (3), henkilökohtainen apu (2), kotihoito (2), perhekuntoutus (2) ja sosiaaliohjaus. Palautetta annettiin yhteensä 16 eri sosiaalipalvelusta sekä muista palveluista.

Yhden yhteydenoton taustalla voi olla useita syitä. Vuonna 2022 yhteydenottojen syynä oli useimmiten palvelun toteuttaminen, tiedontarve sosiaalipalveluista, kohtelu tai päätökset, joista jokainen oli syynä 13 kertaa. Edellä mainittuja syitä koskevat yhteydenotot kaksinkertaistuivat vuodesta 2021. Lisäksi kuuden asioinnin taustalla oli kyse itsemääräämisoikeudesta, ja jonotus- tai käsittelyaika sekä maksuasiat olivat syynä neljässä asioinnissa.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

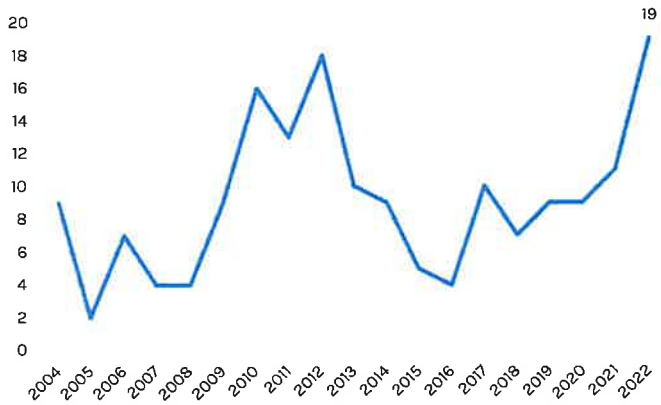

Kuva 44. Petäjävesi: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022

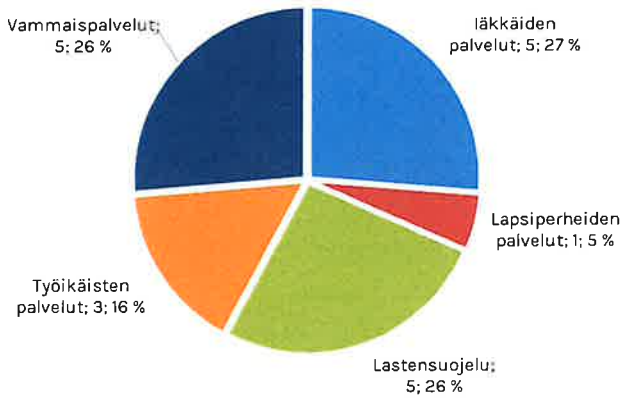

Kuva 45. Petäjävesi: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

Kuva 46. Petäjävesi: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

SoTe-kuntayhtymä/ Perusturvaliikelait os Saarikka

SoTe-kuntayhtymä / Perusturvaliikelaitos Saarikkaan on kuulunut viisi pohjoisen Keski-Suomen kuntaa: Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi ja Saarijärvi. Saarikan alueelta otettiin vuonna 2022 yhteyttä sosiaaliasiamieheen 18 kertaa (24 vuonna 2021). Asioista 10 tuli Saarijärveltä, kolme Karstulasta ja kolme Kivijärveltä. Kannonkoskelta ja Kyyjärveltä tuli yksi asia. Suurin osa (13) yhteydenotoista ilmaisi tyytymättömyyttä sosiaalipalveluihin, kun taas viisi yhteydenotoista oli tiedustelua.

Kuvaan 49 on koottu Saarikan yhteydenotot sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin** vuonna 2022. Eniten hiersivät iäkkäiden palveluihin liittyvät asiat, joista tuli 6 palautetta. Lastensuojelusta oli kyse neljässä yhteydenotossa, työikäisten palveluista kolmessa ja lapsiperheiden palvelut sekä Kela olivat kummatkin aiheena yhdessä palautteessa.

Sosiaalipalveluittain tarkasteltuna useimmin palautetta tuli sosiaalityöstä (10 kertaa) ja siitä suurin osa liittyi lastensuojelun tai iäkkäiden palveluihin. Palautetta tuli myös toimeentulotuesta (6) ja kotihoidosta (5). Palautetta annettiin kaikkiaan 13 sosiaalipalvelusta.

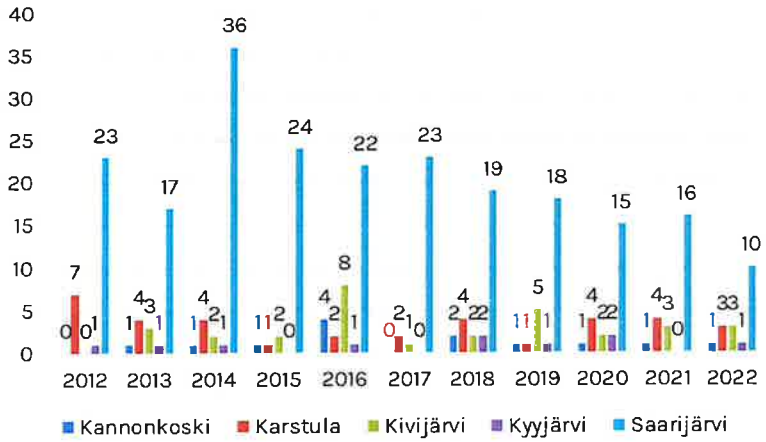

Kuva 47. SoTe-kuntayhtymä Saarikka: Sosiaaliasiamiesasiat kunnittain vuosina 2012-2022

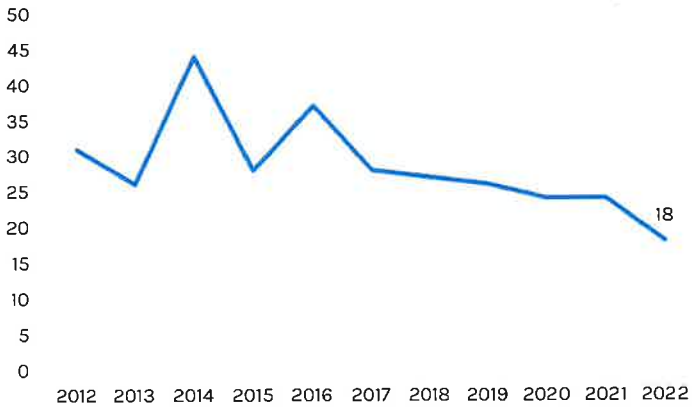

Kuva 48. SoTe-kuntayhtymä Saarikka: Sosiaaliasiamiesasioiden määrä yhteensä vuosina 2012-2022

Kuva 49. SoTe-kuntayhtymä Saarikka: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022

Samassa asiassa voi olla monta yhteydenoton syytä (kuva 50). Yleisimmät palautteen syyt olivat palvelun toteuttaminen, tiedontarve sosiaalipalveluista ja kohtelu. Palvelun toteutustapaan liittyvän palautteen määrä lähes puolittui edellisestä vuodesta. Palautteen määrä väheni kaikissa yhteydenoton syissä lukuun ottamatta sosiaalipalveluita koskevaa tiedontarvetta.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

Kuva 50. SoTe-kuntayhtymä Saarikka: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

TOIVAKKA

Toivakasta tuli sosiaaliasiamiehelle 15 yhteydenottoa (13 vuonna 2021). Niistä yhdeksän oli luonteeltaan tyytymättömyyttä palveluihin ja kuusi tiedontarpeita sosiaalipalveluista.

Asioinneista kuusi koski lastensuojelua, neljä työikäisten palveluja ja kolme perheoikeudellisia palveluja. Kela oli asioinnin aiheena kahdessa asiassa. **Sosiaalipalveluittain** tarkasteltuna kahdeksan asiaa liittyi sosiaalityöhön, neljä toimeentulotukeen ja lapsen elatusavun turvaamiseen, kolme lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamiseen, ja kaksi perhehoitoon. Muina aiheina olivat kertaalleen ammatillinen perhehoito, sosiaalinen luototus, sosiaalipäivystys ja turvakotipalvelu.

Samassa asiassa voi olla monta yhteydenoton syytä. Useimmiten kyse oli sosiaalipalveluihin liittyvästä tiedontarpeesta (13 kertaa). Seuraavaksi eniten asioinnin syynä oli palvelun toteuttaminen (6), kohtelu (5), päätökset (4) ja jonotus- tai käsittelyaika (1).

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

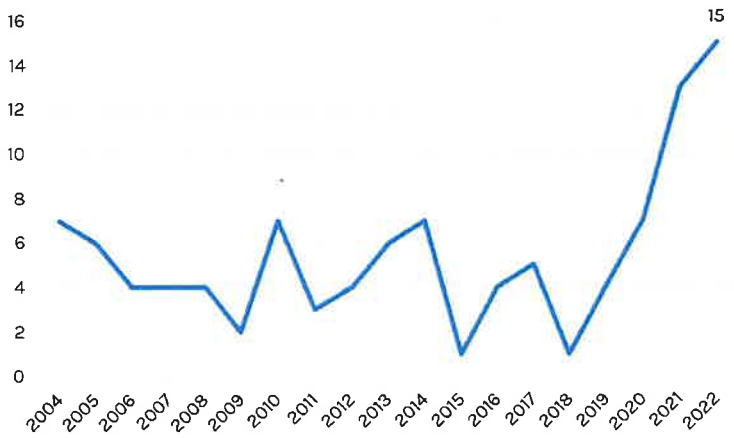

Kuva 51. Toivakka: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022

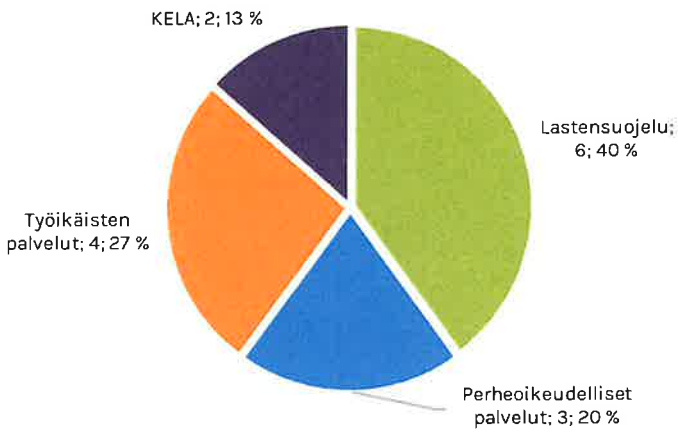

Kuva 52. Toivakka: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

Kuva 53. Toivakka: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

UURAINEN

Uuraisilta otettiin sosiaaliasiamieheen yhteyttä yhdeksän kertaa vuonna 2022 (10 vuonna 2021). Niistä viisi kuvasti tyytymättömyyttä ja neljä oli tiedustelevaa asiointia. Palautteista seitsemän koski kunnan sosiaalipalveluja, yksi kunnan yksityiseltä toimijalta ostamaa sosiaalipalvelua ja yksi Kelan palveluja.

Sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin** tarkasteltuna asioinnit koskivat lastensuojelua (3 kertaa) tai iäkkäiden palveluja (2 kertaa). Työikäisten palvelut, vammaispalvelut ja Kela olivat jokainen kerran palautteen kohteena.

Samassa asiassa voi olla monta yhteydenoton syytä (kuva 56). Yleisimmin asioinnin taustasyynä oli tiedontarve sosiaalipalveluista (8 kertaa). Palvelun toteuttaminen tuli esiin viidessä palautteessa, kohtelu neljässä. Itsemääräämisoikeutta, tietosuojaa ja päätöksiä koskevaa palautetta tuli jokaista kaksi kertaa. Päätöksiä koskevan palautteen määrä laski edellisestä vuodesta (5 vuonna 2021).

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

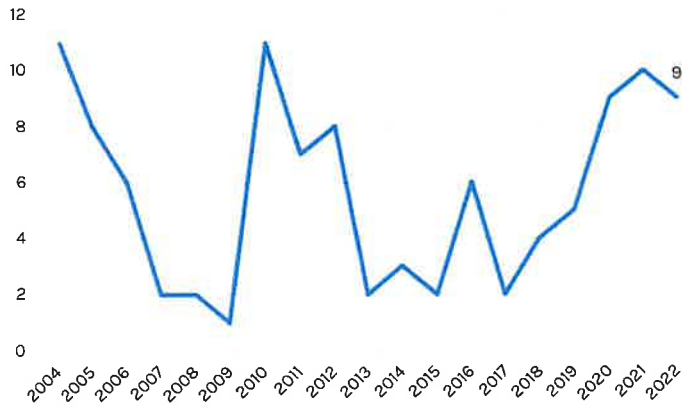

Kuva 54. Uurainen: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022.

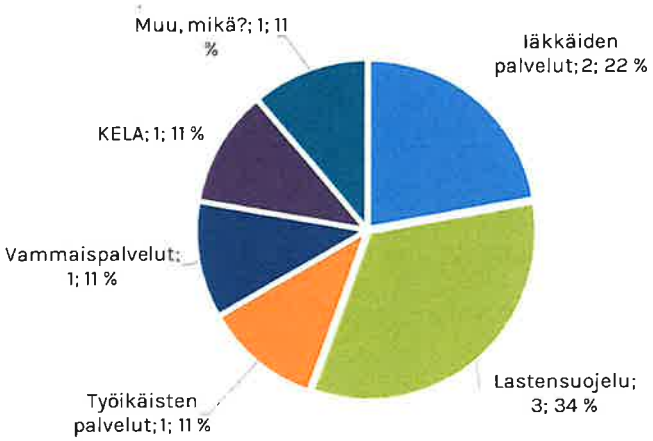

Kuva 55. Uurainen: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

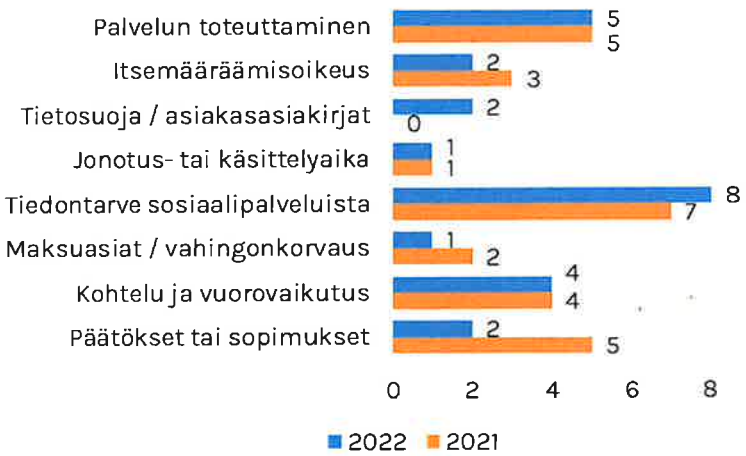

Kuva 56. Uurainen: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyitä vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

WIITAUNIONI: PIHTIPUDAS JA VIITASAARI

Sosiaaliasiamiesasioiden määrä kasvoi Wiitaunionissa hieman vuonna 2022: Pihtiputaalta otettiin yhteyttä viisi kertaa ja Viitasaarelta tuli 18 yhteydenottoa eli yhteensä 23 (yhteensä 18 kertaa vuonna 2021). Tiedustelusta oli kyse kuudessa yhteydenotossa ja tyytymättömyys palveluihin aiheutti 17 asiointia. Suurin osa (18) asioista koski kuntien omia sosiaalipalveluja.

Kuva 58 näyttää Wiitaunionista tulleet asiat sosiaalihuollon **palvelutehtävittäin**. Suurin osa yhteydenotoista (9) koski lastensuojelua. Työikäisten palvelut olivat kyseessä kuudessa palautteessa ja iäkkäiden palvelut kolmessa. Päihdehuolto ja perheoikeudelliset palvelut olivat kummatkin esillä yhdessä asioinnissa.

Sosiaalipalveluittain tarkasteltuna yhteydenotto kohdentui useimmiten sosiaalityöhön (14 kertaa). Mielenterveystyö oli kyseessä neljässä tilanteessa, kotihoito ja toimeentulotuki kolmessa. Sosiaaliohjaus tuli esiin kaksi kertaa. Palautetta annettiin yhteensä 11 sosiaalipalvelusta. Muista palveluista oli kyse viidessä tilanteessa.

Samassa asioinnissa voi olla useita yhteydenottoon johtaneita syitä. Sosiaalipalveluja koskeva tiedontarve (15 kertaa) ja palvelun toteuttaminen (13) olivat useimmiten yhteydenottojen syynä. Kolmanneksi yleisin syy oli kohtelu ja vuorovaikutus (12 kertaa), jonka määrä on kolminkertaistunut edellisestä vuodesta (4 vuonna 2021). Myös jonotus- tai käsittelyaikaa koskevan palautteen määrä kasvoi vuodesta 2021 (9 > 5).

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

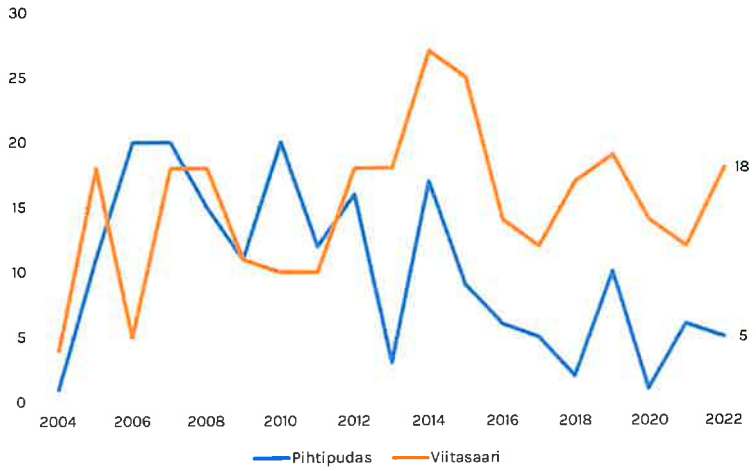

Kuva 57. Wiitaunioni: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 2004-2022

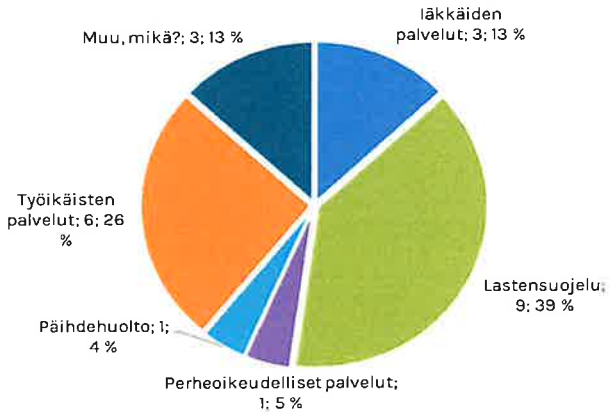

Kuva 58. Wiitaunioni: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

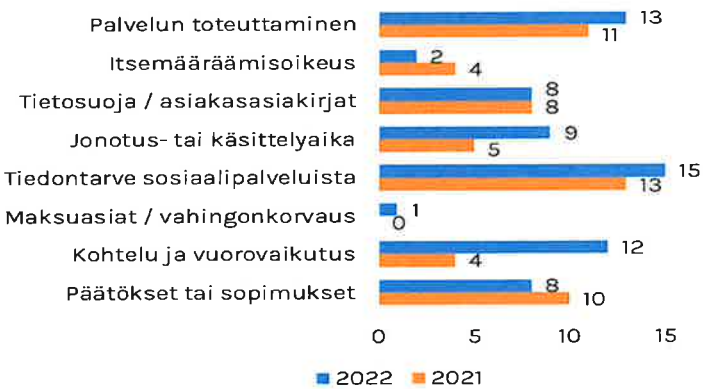

Kuva 59. Wiitaunioni: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt yhteensä vuosina 2022 ja 2021.

ÄÄNEKOSKI

Äänekoskelta sosiaaliasiamiehelle tuli 28 asiaa vuonna 2022 (26 vuonna 2021). Asioinnin luonne oli tiedustelua 11 ja tyytymättömyyttä 17 asiassa. Kunnan omasta sosiaalipalvelusta oli kyse 24 kertaa ja neljässä kyse oli muista palveluista kuten terveydenhuollosta tai talous- ja velkaneuvonnasta.

Äänekoskella palaute koski sosiaalialan palvelutehtävistä useimmiten perheoikeudellisia palveluja (6 kertaa) tai työikäisten palveluja (6). Lastensuojelua ja iäkkäiden palvelut olivat kummatkin yhteydenottojen taustalla neljä kertaa. Lastensuojelun osuus palautteesta on laskenut edellisestä vuodesta, jolloin se oli aiheena lähes puolessa yhteydenotoista (46 % ja 12 kertaa vuonna 2021). Lisäksi lapsiperheiden palvelut olivat taustalla kolmessa asiassa ja vammaispalvelut kahdessa.

Sosiaalipalveluittain tarkasteltaessa eniten palautetta tuli sosiaalityöstä (13), joista 6 liittyi perheoikeudellisiin palveluihin. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaamiseen sekä toimeentulotukeen liittyvää palautetta tuli kummissakin neljässä asiassa. Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen, kotihoito ja omaishoidon tuki olivat jokainen aiheena kolme kertaa. Kaikkiaan palautetta tuli 16 eri sosiaalipalvelusta.

Kuvaan 62 on koottu yhteydenottosyyt vuosilta 2022 ja 2021. Yhdessä asiassa voi olla monia yhteydenottosyitä. Tiedontarve sosiaalipalveluista oli yleisin syy yhteydenottoon (18 kertaa), palvelun toteuttaminen (17), kohtelu (12) ja päätökset yhdeksän kertaa.

Muistutukset, kantelut ja muutoksenhakutiedot on koottu lukuun 5.

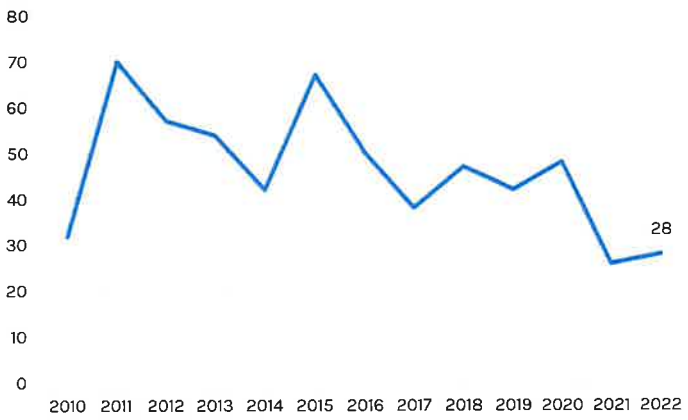

Kuva 60. Äänekoski: Sosiaaliasiamiesasiat vuosina 5/2010-2022

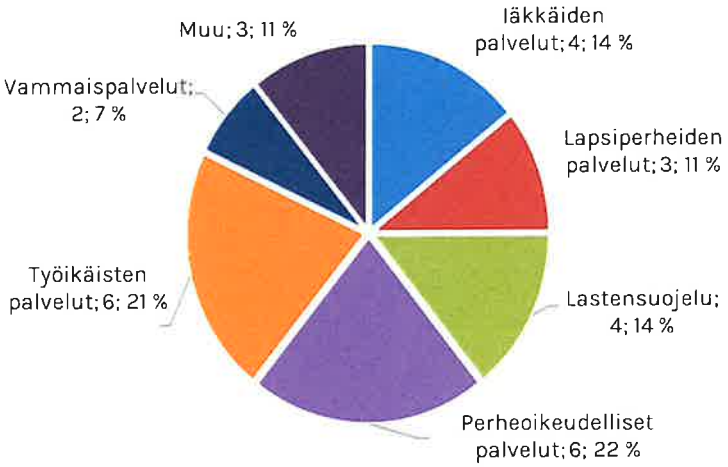

Kuva 61. Äänekoski: Yhteydenotot sosiaalihuollon palvelutehtävittäin vuonna 2022 (lkm, %)

Kuva 62. Äänekoski: Sosiaaliasiamiesasioiden yhteydenottosyyt vuosina 2022 ja 2021 (lkm)

LÄHTEET JA VIITTEET

Finlex. Laki potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista. Katsottavissa: https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230739

Kela 2023. Toimeentulotuki. Katsottavissa: https://www.kela.fi/etti/Toimeentulotuki.pdf?version=1678500367777

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Vammaispalvelulain uudistus voimaan 1.10.2023. Katsottavissa: https://stm.fi/-/vammaispalvelulain-uudistus-voimaan-1.10.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Asiakirjojen syntykonteksti. Katsottavissa: https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedonhallinnan-ohjaus/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/palvelutuotannon-toiminnalliset-maarittelyt/sosiaalihuollon-palvelutehtavat-ja-sosiaalipalvelut

Vanjusov, Heidi 2022. Saatavilla, mutta ei saavutettavissa? Sosiaalioikeudellinen tutkimus päihdepalveluihin pääsystä. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, 281. Katsottavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-4625-6
Diaesitys: https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2022/11/Heidi-Vanjusov-UEF-esitys-EAPN-Fin-yleiskokous-2022.pdf

LIITTEET

Liite 1. Kuntakysely sosiaaliasiamiehen vuoden 2022 selvitystä varten

Muistutus- ja oikaisuvaatimusmenettely

1. Sosiaalihuollon asiakaslain mukaisten muistutusten määrä vuonna 2022 (kpl)

2. Kuinka monta sosiaalihuollon asiakkaan viranhaltijan päätöksestä tekemää oikaisuvaatimusta lautakunta/jaosto käsitteli vuonna 2022 (kpl)

3. Kuinka monta viranhaltijan päätöstä lautakunta/jaosto muutti/palautti uudelleenkäsittelyynvuonna 2022 (kpl)

4. Kuinka monesta lautakunnan/jaoston päätöksestä valitettiin hallinto-oikeuteen vuonna 2022 (kpl)

5. Kuinka monta lautakunnan/jaoston päätöstä hallinto-oikeus muutti/palautti vuonna 2022 (kpl)

6. Kuinka monta kuntanne sosiaalihuollon asiakkaan tekemää valitusta vuonna 2022 korkein hallinto-oikeus

   a. ratkaisi (kpl)

   b. joista asiakkaan eduksi (kpl)

7. Käsityksenne hyvinvointialueen suunnittelusta: Missä määrin valmistelussa on otettu huomioon sosiaaliasiamiehen vuoden 2021 selvityksen suosituksia (linkki suosituksiin, pdf)?

8. Voitte tarkentaa vastauksia, kertoa toimialan ajankohtaisia kuulumisia ja kehittämistarpeita sekä antaa palautetta sosiaaliasiamiehelle:

TAUSTATIEDOT

9. Kunta / yhteistoiminta-alue *

10. Vastaajan yhteystiedot

Kiitos vastauksestanne!

Liite 2. Sosiaaliasiamiehen tilastointilomake 2022

1. **Päivämäärä**
2. **Kuukausi**
3. **Yhteydenottaja**
    a. Sosiaalihuollon asiakas
    b. Omainen / läheinen / edustaja
    c. Henkilöstö
    d. Muu, kuka?
4. **Yhteydenottotapa**
    a. Puhelin
    b. Sähköposti, Turvaposti, Suomi.fi-asiointitili
    c. Tapaaminen ilman ajanvarausta
    d. Kirje/kirjallinen yhteydenotto
    e. Muu, mikä?
5. **Yhteydenottajan kieli**
    a. Suomi
    b. Ruotsi
    c. Englanti
    d. Muu, mikä?
6. **Tapahtuman kohde**
    a. Mies
    b. Nainen
    c. Alaikäinen
    d. Perhe
    e. Muu, kuka?
    f. Ei tietoa
7. **Kunta**
8. **Sosiaalihuollon palvelutehtävä**
    a. Iäkkäiden palvelut
    b. Lapsiperheiden palvelut
    c. Lastensuojelu
    d. Perheoikeudelliset palvelut
    e. Päihdehuolto
    f. Työikäisten palvelut
    g. Vammaispalvelut
    h. Koulukuraattori / koulun sosiaalityö
    i. Varhaiskasvatus
    j. KELA
    k. Muu, mikä?
9. **Julkinen / yksityinen sosiaalipalvelu**
    a. Kunnan sosiaalipalvelu
    b. Kunnan toiselta kunnalta ostama sosiaalipalvelu
    c. Kuntayhtymän tai vastaavan sosiaalipalvelu
    d. Yksityinen sosiaalipalvelu kunnan ostopalveluna

e. Yksityinen sosiaalipalvelu
f. KELA
g. Muu, mikä?
h. Ei tietoa

10. Sosiaalipalvelut (voit valita useita samaan palvelutehtävään kuuluvia)

- ☐ Adoptioneuvonta
- ☐ Ammatillinen perhehoito
- ☐ Asiakkaan raha-asioiden hoitaminen
- ☐ Asunnon muutostyö
- ☐ Ensikotipalvelu
- ☐ Henkilökohtainen apu
- ☐ Isyyden selvittäminen
- ☐ Jälkihuolto *
- ☐ Kasvatus- ja perheneuvonta
- ☐ Kehitysvammahuolto *
- ☐ Kotihoito
- ☐ Kotipalvelu
- ☐ Kotoutumisen edistäminen
- ☐ Kriisityö
- ☐ Kuntouttava työtoiminta
- ☐ Kuntoutusohjaus
- ☐ Laitospalvelu
- ☐ Lapsen elatusavun turvaaminen
- ☐ Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen
- ☐ Lapsen yksityisen sijoituksen valvonta
- ☐ Liikkumista tukeva palvelu
- ☐ Lomanviettopalvelu
- ☐ Läheistään hoivaavan henkilön vapaa
- ☐ Mielenterveystyö *
- ☐ Omaishoidon tuki
- ☐ Palveluasuminen
- ☐ Perheasioiden sovittelu
- ☐ Perhehoito
- ☐ Perhekuntoutus
- ☐ Perhetyö
- ☐ Puolison elatusavun turvaaminen
- ☐ Päivätoiminta
- ☐ Sijaishoito
- ☐ Sopeutumisvalmennus
- ☐ Sosiaalinen kuntoutus
- ☐ Sosiaalinen luototus
- ☐ Sosiaaliohjaus
- ☐ Sosiaalipäivystys
- ☐ Sosiaalityö
- ☐ Tapaamisten valvonta
- ☐ Tehostettu palveluasuminen
- ☐ Tehostettu perhetyö
- ☐ Tilapäinen asuminen
- ☐ Toimeentulotukipalvelu
- ☐ Tuettu asuminen
- ☐ Tukisuhdetoiminta
- ☐ Turvakotipalvelu
- ☐ Työhönvalmennus
- ☐ Työllistymistä tukeva toiminta
- ☐ Työtoiminta
- ☐ Vertaistukitoiminta
- ☐ Äitiyden selvittäminen
- ☐ Muu, mikä?

11. Yhteydenoton luonne

a. Tiedustelu
b. Tyytymättömyys
c. Muu, mikä?

12. Yhteydenoton syyt

- ☐ Päätökset tai sopimukset
- ☐ Kohtelu ja vuorovaikutus
- ☐ Maksuasiat / vahingonkorvaus
- ☐ Tiedontarve sosiaalipalveluista
- ☐ Jonotus- tai käsittelyaika
- ☐ Tietosuoja / asiakasasiakirjat

- ☐ Itsemääräämisoikeus
- ☐ Palvelun toteuttaminen
- ☐ Muu syy, mikä?

13. Toimenpiteet yhteydenoton johdosta

- ☐ Kuunneltu / tieto vastaanotettu
- ☐ Neuvonta
- ☐ Muistutusneuvonta / -avustaminen
- ☐ Muutoksenhakuneuvonta / -avustaminen
- ☐ Kantelu- tai muu oikeusturvaneuvonta
- ☐ Selvittäminen / sovittelu
- ☐ Vaikuttamistoiminta
- ☐ Muu toimenpide, mikä?

14. Yhteydenoton sisältö

Liite 3. Sosiaalihuollon palvelutehtävät sosiaaliasiamiestilastossa kunnittain vuonna 2022 (2021) (lkm, %)

	läkkäiden palvelut	Lapsiperheiden palvelut	Lastensuojelu	Perheoikeudelliset palvelut	Päihdehuolto	Työikäisten palvelut	Vammaispalvelut	Koulun sosiaalityö	Varhaiskasvatus	KELA	Muu palvelu	Yhteensä	%
Hankasalmi	1 (8)	0 (0)	4 (2)	0 (0)	1 (0)	3 (8)	0 (2)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	2 (3)	12 (23)	3,03 %
Joutsa	3 (1)	0 (0)	2 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (2)	5 (5)	1,26 %
Jyväskylä	22 (19)	4 (9)	60 (50)	6 (10)	0 (2)	29 (17)	22 (33)	0 (0)	1 (6)	6 (19)	13 (18)	163 (183)	41,26 %
Jämsä	0 (5)	0 (1)	14 (17)	1 (1)	0 (0)	7 (11)	9 (11)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	2 (5)	33 (51)	8,35 %
Kannonkoski	0 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (1)	0,25 %
Karstula	0 (2)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	3 (4)	0,75 %
Keuruu	4 (6)	0 (0)	3 (3)	0 (4)	1 (0)	6 (1)	3 (4)	0 (0)	0 (0)	0 (2)	4 (1)	21 (21)	5,31 %
Kinnula	0 (0)	2 (1)	1 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	2 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	5 (2)	1,26 %
Kivijärvi	1 (2)	0 (0)	1 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	3 (3)	0,75 %
Konnevesi	1 (1)	0 (0)	0 (1)	1 (2)	0 (1)	0 (1)	1 (0)	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	3 (7)	0,75 %
Kuhmoinen	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (1)	0 %
Kyyjärvi	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	0,25 %
Laukaa	5 (5)	0 (2)	2 (4)	1 (1)	0 (0)	4 (2)	3 (3)	0 (0)	0 (0)	1 (4)	2 (2)	18 (23)	4,55 %
Luhanka	0 (1)	0 (0)	0 (0)	1 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (3)	0,25 %
Multia	1 (5)	0 (0)	4 (1)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	8 (6)	2,02 %
Muurame	1 (3)	0 (1)	5 (3)	1 (2)	0 (0)	2 (2)	4 (1)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	14 (12)	3,54 %
Petäjävesi	5 (4)	1 (1)	5 (2)	0 (1)	0 (0)	3 (0)	5 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (1)	19 (11)	4,81 %
Pihtipudas	0 (2)	0 (0)	2 (4)	1 (0)	0 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	5 (6)	1,26 %
Saarijärvi	4 (4)	0 (0)	2 (4)	0 (0)	0 (0)	2 (1)	0 (3)	0 (0)	0 (1)	1 (0)	1 (3)	10 (16)	2,53 %
Toivakka	0 (5)	0 (1)	6 (1)	3 (0)	0 (0)	4 (4)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	2 (1)	0 (1)	15 (13)	3,79 %
Uurainen	2 (4)	0 (0)	3 (3)	0 (1)	0 (2)	1 (0)	1 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	1 (0)	9 (10)	2,27 %
Viitasaari	3 (0)	0 (3)	7 (7)	0 (0)	1 (0)	5 (0)	0 (1)	0 (1)	0 (0)	0 (0)	2 (0)	18 (12)	4,55 %
Äänekoski	4 (4)	3 (0)	4 (12)	6 (3)	0 (0)	6 (2)	2 (2)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	3 (3)	28 (26)	7,08 %
Yhteensä	58 (81)	11 (20)	126 (115)	21 (28)	3 (5)	75 (53)	53 (63)	0 (1)	1 (8)	13(26)	34 (39)	395 (439)	
Kunnat %	14,68 %	2,78 %	31,89 %	5,31 %	0,75 %	18,98 %	13,41 %	0 %	0,25 %	3,29	8,60 %	100 %	
Muu kunta	0 (1)	0 (0)	7 (6)	2 (3)	0 (0)	2 (3)	4 (2)	0 (0)	2 (0)	0 (3)	5 (1)	22 (19)	
Kaikki yht.	58 (82)	11 (20)	133 (121)	23 (31)	3 (5)	77 (56)	57 (65)	0 (1)	3 (8)	13 (29)	39 (40)	417 (458)	
Kaikki yht. %	13,90 %	2,63 %	31,89 %	5,51 %	0,71 %	18,46 %	13,66 %	0 %	0,71 %	3,11 %	9,35 %	100 %	

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Pykälät 63, 64, 66
	Seuraaviin päätöksiin saa kuntalain 134 §:n 1 momentin mukaan hakea oikaisua kirjallisella oikaisuvaatimuksella. Pykälät 61, 62, 65
	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta. Pykälät ja muutoksenhakukieltojen perusteet 63, 64, 66 valmistelut ja täytäntöönpanot

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimus-viranomainen ja –aika	Seuraaviin päätöksiin tyytymätön saa hakea oikaisua kirjallisella oikaisuvaatimuksella. Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite **Konneveden kunnanhallitus** **Kauppatie 25** **44300 KONNEVESI** Pykälät Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen ja kuntalain 137 §:n 2 momentissa tarkoitetun kunnan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Pöytäkirja on ollut yleisesti nähtävänä 23.5.2023 lukien.
Oikaisuvaati-muksen sisältö	**Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.**

Liitetään pöytäkirjaan

VALITUSOSOITUS

Valitusviran-omainen ja valitusaika	Seuraaviin päätöksiin saa hakea muutosta kirjallisella valituksella. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta kunnallisvalituksin myös se, jolla on kuntalain 137 §:n 1 tai 2 momentin nojalla oikeus tehdä kunnallisvalitus.
	Valitusviranomainen, osoite ja postiosoite **Hämeenlinnan hallinto-oikeus** **Raatihuoneenkatu 1** **13100 HÄMEENLINNA** Kunnallisvalitus, pykälät — Valitusaika 30 päivää Hallintovalitus, pykälät — Valitusaika 30 päivää
	Muu valitusviranomainen, osoite ja postiosoite — Pykälät — Valitusaika päivää **Valitusaika alkaa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen ja kuntalain 137 §:n 2 momentissa tarkoitetun kunnan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Pöytäkirja on ollut yleisesti nähtävänä**
Valituskirja	Valituskirjassa on ilmoitettava - valittajan nimi, ammatti, asuinkunta ja postiosoite - päätös, johon haetaan muutosta - miltä osin päätöksestä valitetaan ja muutos, joka siihen vaaditaan tehtäväksi - muutosvaatimuksen perusteet Valituskirja on valittajan tai valituskirjan muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituskirjan, siinä on mainittava myös laatijan ammatti, asuinkunta ja postiosoite. Valituskirjaan on liitettävä päätös, josta valitetaan, alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä sekä todistus siitä päivästä, josta valitusaika on luettava.
Valitusasia-kirjojen toimit-taminen	Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle ennen valitusajan päättymistä. **Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille ennen valitusajan päättymistä.** **Valitusasiakirjat voi toimittaa myös**: nimi, osoite ja postiosoite — Pykälät **Valitusasiakirjat on toimitettavat** [1]: nimi, osoite ja postiosoite — Pykälät
Lisätietoja	**Yksityiskohtainen oikaisuvaatimusohje / valitusosoitus liitetään pöytäkirjaotteeseen.**

[1] Jos toimitettava muulle kuin valitusviranomaiselle.

Liitetään pöytäkirjaan